

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΘΟΥΛΑ

**«Οι απόψεις δασκάλων της Κύπρου για το Προαιρετικό
Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο»**

Μεταπτυχιακή Εργασία

Τριμελής Επιτροπή:

Επόπτης: Πυργιωτάκης Ιωάννης, Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

Μέλη: Κανάκης Ιωάννης, Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

Βιτσιλάκη Χρύσα, Καθηγήτρια Τ.Π.Α.Ε.Σ. Πανεπιστημίου. Αιγαίου

ΡΕΘΥΜΝΟ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

Στους γονείς μου

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
1. ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΗΜΕΡΑ	8
1. 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
1. 2. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	11
1.2.1. Παγκοσμιοποίηση και πολυπολιτισμικότητα.....	11
1.2.2. Οικογένεια.....	13
1.2.3. Παραγωγή.....	14
1.2.4. Κοινωνία γνώσης.....	14
1.2.5. Αγροτικά σχολεία.....	15
1.2.6. Ακαδημαϊκά μαθήματα – παραπαιδεία.....	15
1. 3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ.....	17
1. 4. ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	24
1.4.1. Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο – Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου.....	25
1.4.2. Ολοήμερο Σχολείο Προαιρετικού Χαρακτήρα.....	30
1.4.3. Πιλοτικό Ολοήμερο Σχολείο.....	33
2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ.....	37
2. 1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	37
2. 2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.....	42
2.2.1. Στόχοι Ολοήμερου Σχολείου.....	43
2.2.2. Αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα.....	44
2.2.3. Μέρες και ώρες λειτουργίας του Ο.Σ.....	46
2.2.4. Αριθμός παιδιών κατά τμήμα.....	47
2.2.5. Διεύθυνση/Διοίκηση – Στελέχωση του απογευματινού σχολείου.....	48
2.2.6. Εξοπλισμός σχολείου / Σίτιση παιδιών.....	50
2.2.7. Αμοιβή δασκάλων.....	52
2. 3. ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	53
2. 4. ΕΝΙΑΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	56
3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	60
3. 1. ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ.....	60
3. 2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	62
3. 3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	65
3. 4. ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	66
3. 5. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	72
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	75
4. 1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	75

4.1.1. Ερωτηματολόγιο.....	75
4.1.2. Ερμηνευτική.....	77
4.1.3. Ανάλυση Περιεχομένου.....	77
4. 2. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΡΕΥΝΑΣ	78
4. 3. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	78
4. 4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	81
4. 5. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	81
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	82
5. 1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ	82
5. 2. Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΩΘΗΣΑΝ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΟΥΝ Σ' ΑΥΤΟ	86
5. 3. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	88
5. 4. Η ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΙΘΟΥΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ	89
5. 5. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ	91
5. 6. ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	93
5. 7. ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΑΣΚΑΛΩΝ.....	98
5. 8. ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	101
5. 9. ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΘΕΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ	106
5. 10. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ	107
6. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	109
6. 1. ΤΑ ΕΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	109
6.1.1. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο.....	109
6.1.2. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου	110
6.1.3. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης.....	112
6.1.4. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου.....	115
6. 2. ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	116
6.2.1 Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο	116
6.2.2. Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου	117
6.2.3. Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης.....	117
6.2.4. Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου.....	118
6. 3. Η ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	121
6.3.1. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο.....	121
6.3.2. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων σε θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου	121

6.3.3. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων για εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης.....	122
6.3.4. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου	123
6. 4. Η ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	124
6.4.1. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο	124
6.4.2. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου	124
6.4.3. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης.....	126
6.4.4. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου	129
7. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	131
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	140
9. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....	144
10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	145
10. 1. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	145
10. 2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	157

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΥΠ.Ε.Π.Θ.= Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

Υ.Π.Π. = Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού

Π.Τ.Δ.Ε.= Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΠΟΕΔ = Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Δασκάλων

ΔΟΕ = Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος

Κ.Π.Σ. = Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης

Φ. = Φάκελος

Ο.Σ. = Ολοήμερο Σχολείο

Π.Ε = Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

ΠΣΣΓΔΕ = Παγκύπρια Συνομοσπονδία Συνδέσμου Γονέων Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης με ειδίκευση στις επιστήμες αγωγής. Για τις ανάγκες της ερευνητικής αυτής εργασίας εξετάστηκαν οι απόψεις των δασκάλων της Κύπρου για το θεσμό του Προαιρετικού Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου.

Η ιδέα για τη διεξαγωγή αυτής της έρευνας προέκυψε μετά από συζήτηση με τον επιβλέποντα καθηγητή μου και με Κύπριους συναδέλφους, που τους απασχολούσε ιδιαίτερα η εφαρμογή του θεσμού σε αρκετά σχολεία της μεγαλονήσου.

Όμως η προσπάθεια μου αυτή δεν θα είχε την επιτυχή κατάληξη μιας μεταπτυχιακής εργασίας, αν δεν είχα την επιστημονική καθοδήγηση και την άρτια συμβουλευτική παρέμβαση των καθηγητών της τριμελούς επιτροπής της εργασίας.

Στο σημείο αυτό επιθυμώ να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Ιωάννη Πυργιωτάκη για την πολύτιμη βοήθειά του και τη συνεχή υποστήριξή του. Το επιστημονικό του κύρος η προσωπική του ενασχόληση με το ζήτημα του ολοήμερου και η ουσιαστική του βοήθεια σε όλα τα στάδια της εργασίας, με οδήγησε στην διαπραγμάτευση του θέματος με έγκυρο και αποτελεσματικό τρόπο.

Επίσης, ευχαριστώ τον καθηγητή κ. Ιωάννη Κανάκη ο οποίος κυρίως με τις επιστημονικές του τοποθετήσεις και τις μεθοδολογικές του διασαφηνίσεις, με βοήθησε σημαντικά στην αποσαφήνιση των βασικών θεωρητικών εννοιών. Οι βοήθειες που έλαβα ήταν πολυτιμότες για την επιτυχή πορεία της εργασίας μου.

Ευχαριστώ τον επίκουρο καθηγητή κ. Νικόλαο Ανδρεαδάκη για τις χρήσιμες πρακτικές και σε θέματα ουσίας της έρευνας, συμβουλές και τοποθετήσεις του. Χωρίς τη βοήθεια του, δε θα είχα ξεκαθαρίσει θέματα δομής της εργασίας αλλά και μεθοδολογικά ζητήματα της έρευνας που πραγματοποίησα.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους γονείς μου, Αλέξανδρο και Κατερίνα, για την οικονομική και ηθική βοήθεια που μου έδωσαν απλόχερα σε όλες τις σπουδές μου. Ακόμα, δε θα μπορούσα, να ξεχάσω τον αδελφό μου Αργύρη και την αδερφή μου Δέσπω που, όταν ‘ ξεχνιόμουν’ στην πορεία της διπλωματικής, φρόντιζαν να με επαναφέρουν σε τάξη και να μου θυμίζουν πόσο με αγαπούν και με στηρίζουν. Τέλος, ευχαριστώ τους δασκάλους που δέχτηκαν να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια, αλλά και όλους όσους με βοήθησαν.

1. ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΗΜΕΡΑ

1. 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μπροστά στις ραγδαίες αλλαγές της κοινωνίας μας, το σχολείο, ως ένας αδιαμφισβήτητα κοινωνικός θεσμός, δεν μπορεί να παραμένει σταθερός και αμετάβλητος στον χρόνο. Αντίθετα, έχει υποχρέωση να ανασχηματίζεται και να αναδιαρθρώνεται, ανάλογα με τις εξελίξεις της κοινωνίας και να συμβάλει σ' αυτές.

Δρώντας σ' ένα κόσμο που συνεχώς αναμορφώνεται, όπου η παγκοσμιοποίηση και η πολυπολιτισμικότητα των κοινωνιών προχωρά ταχύτατα, όπου υπάρχει τρομακτική αύξηση των πληροφοριών και των γνώσεων και οι αλλαγές στο χώρο της οικογένειας δημιουργούν νέες συνθήκες και νέες ανάγκες στο χώρο της εκπαίδευσης, το σχολείο καλείται να αναδιοργανωθεί και να προσαρμοστεί στα καινούργια δεδομένα.

Είναι γενικά αποδεκτό πως τα προβλήματα στο χώρο της εκπαίδευσης, απασχολούσαν και απασχολούν κάθε χώρα ανεξαρτήτως θρησκείας, πολιτεύματος και εθνότητας, αφού θεωρούνται υψίστης σημασίας για την ομαλή λειτουργία και ανάπτυξή της. Παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που κατέβαλαν, καμιά από τις οργανωμένες κοινωνίες που προηγήθηκαν δεν κατάφερε να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα με πλήρη επιτυχία. Απόρροια, αυτής της κατάστασης, ήταν η δημιουργία ενός μεγάλου πεδίου «θεωρητικών προτάσεων». Δυστυχώς, οι «πρακτικές εφαρμογές» όλων αυτών ήταν λιγοστές γεγονός που αυξάνει τη σύγχυση και κατά συνέπεια τα υπάρχοντα προβλήματα, στο χώρο της εκπαίδευσης.

Επακόλουθο ήταν το σχολείο να χάσει τον προσανατολισμό του και να αποσυνδεθεί από τα κοινωνικά δρώμενα. Έτσι η κοινωνία έχασε την πίστη της στο σχολείο, το οποίο στις μέρες μας αμφισβητείται ασύστολα.

Όλα τα παραπάνω, καθώς και η ανάγκη υπέρβασης της παρατεταμένης κρίσης που διέρχεται ο σχολικός θεσμός, συνηγορούν στη δημιουργία ενός «άλλου» σχολείου, ικανού να ανταποκριθεί σε αυτές τις απαιτήσεις (Χανιωτάκης Ν., 2001, σελ. 3). Επιβάλλεται η συνολική επανεξέταση του ρόλου και των λειτουργιών του σχολείου, έτσι ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις αυτές και να διατηρήσει την κοινωνική του υπόληψη και σημασία. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να υποστεί συνολική αναθεώρηση ως προς τα προγράμματα και τις μεθόδους

διδασκαλίας και να αναπτύξει άλλου είδους δραστηριότητες (Πυργιωτάκης, Ι., 2001, σελ. 42).

Αποτέλεσμα των εξελίξεων και των αναγκών που δημιουργήθηκαν, είναι η θεμελίωση του ολοήμερου σχολείου που γέννησε την ελπίδα για μια πραγματική αναγέννηση του Δημοτικού σχολείου.

Με τον όρο «ολοήμερο» σχολείο εννοούνται οι σχολικές μονάδες στις οποίες το πρόγραμμα επεκτείνεται πέραν του ημι-ημερήσιου και λειτουργεί τουλάχιστον ως τις 15.30 όλες τις εργάσιμες ημέρες της εβδομάδας (Μπουζάκης, 1995). Πρόκειται για το σχολείο που δεν ταυτίζεται μόνο με τη διδασκαλία και τη μάθηση, αλλά πρώτ' απ' όλα λειτουργεί ως χώρος αγωγής με στόχο την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή.

Σύμφωνα με τον Πυργιωτάκη (2001), το Ολοήμερο Σχολείο δεν είναι μια αθροιστική συνύπαρξη του παραδοσιακού σχολείου και των νέων διδακτικών αντικειμένων με επιπλέον ώρες διδασκαλίας αλλά μια αναδιάρθρωση και εμπλουτισμός των προγραμμάτων, μια ουσιαστική ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας σε συνδυασμό με την αλλαγή του παιδαγωγικού κλίματος και των επικοινωνιακών σχέσεων που αναπτύσσονται μέσα σε ένα διαφορετικό δομημένο χώρο.

Στις μέρες μας, η προσθήκη καινούριων αντικειμένων και η διαφοροποίηση άλλων, οι αλλαγές στη δομή της οικογένειας, η εξισωτική αγωγή και η αντισταθμιστική διδασκαλία οδηγούν υποχρεωτικά σε επέκταση του χρόνου λειτουργίας του σχολείου και καθιστούν αναγκαίο το Ολοήμερο Σχολείο.

Η εμφάνιση των πρώτων Προαιρετικών Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων στην Κύπρο έγινε το 1999. Αν και ο προβληματισμός για την ίδρυση και λειτουργία Ολοήμερου Σχολείου άρχισε συστηματικά από το 1995 η πειραματική εφαρμογή του ήρθε μερικά χρόνια αργότερα και σε περιορισμένο αριθμό σχολείων. Συγκεκριμένα, ο θεσμός άρχισε να λειτουργεί τη σχολική χρονιά 1999 – 2000, σε οκτώ δημοτικά σχολεία σε ολόκληρη την Κύπρο.

Παράλληλα με τη λειτουργία του Προαιρετικού Ολοήμερου Σχολείου, γινόταν αξιολόγηση του θεσμού, ενώ στο τραπέζι των συζητήσεων άρχισαν να τίθενται και εκπαιδευτικοί – παιδαγωγικοί λόγοι. Οι διάφορες αξιολογήσεις του θεσμού δείχνουν θετικά αποτελέσματα, αλλά και αρκετές αδυναμίες που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης.

Το σημερινό Προαιρετικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο, με τον τρόπο που λειτουργεί, δεν ανταποκρίνεται πλήρως στις ανάγκες των μαθητών, των γονιών και γενικά του εκπαιδευτικού συστήματος(Χόπλαρους, Γ., 2005). Η εκπαιδευτική κοινότητα, μέσα από τις αξιολογήσεις και την εμπειρία από την μέχρι τώρα πορεία του θεσμού διαπίστωσε ότι η ανάγκη για ριζική αναδόμηση είναι επιτακτική. Στόχος του Υπουργείου Παιδείας, είναι η αναδόμηση του Ολοήμερου Σχολείου, έτσι ώστε να λειτουργεί κατά τρόπο ενιαίο, ολοκληρωμένο και να προσφέρει υψηλά επίπεδα ποιότητας.

Ως επακόλουθο των παραπάνω, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, τη σχολική χρονιά 2006-2007, προχώρησε στην αναδόμηση του θεσμού του Προαιρετικού Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, εφαρμόζοντας, σε πιλοτική βάση, το θεσμό του Ενιαίου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου σε εννιά (9) Δημοτικά Σχολεία σε όλες τις επαρχίες της ελεύθερης Κύπρου. Το πιλοτικό πρόγραμμα θα έχει διάρκεια 3 χρόνια και θα αξιολογηθεί τόσο κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του όσο και συνολικά στο τέλος.

Όπως και σε άλλες χώρες, όπου εφαρμόστηκε ο θεσμός, έτσι και στη Κύπρο, έχει διαπιστωθεί ότι σε αυτά τα 9 χρόνια λειτουργίας του, αυτός έγινε αντικείμενο έντονης κριτικής. Αυστηρότερος κριτής όλων ο δάσκαλος, άλλωστε αυτός κλήθηκε να τον εφαρμόσει. Ο δάσκαλος με την κριτική του ουδέποτε υποτίμησε ή επιχείρησε να αναιρέσει είτε τον κοινωνικό σκοπό, είτε τον παιδαγωγικό χαρακτήρα του ολοήμερου σχολείου.(Καλύβας, Χ., 2006)

Με την παρούσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια εντοπισμού και ανάλυσης των απόψεων των δασκάλων της Κύπρου για το θεσμό του Προαιρετικού Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου. Προκειμένου, λοιπόν, να καταλήξουμε σε χρήσιμα συμπεράσματα, θα ξεκινήσουμε με μια σύντομη επισκόπηση στα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα και την ανάδειξη της αναγκαιότητας της ύπαρξης και λειτουργίας των ολοήμερων σχολείων. Στη συνέχεια, θα επιχειρήσουμε μια συνολική εξέταση των γενικών εξελίξεων στη ευρωπαϊκή σκηνή και ειδικά στην Ελλάδα για να καταλήξουμε στην Κύπρο και την μέχρι τώρα πορεία του θεσμού στη χώρα. Έπειτα, θα διερευνήσουμε τις στάσεις και τις απόψεις των δασκάλων για το θεσμό. Οι απόψεις όπως και οι στάσεις τους θα αναδειχθούν μέσα από την έρευνα που υλοποιήσαμε.

1. 2. Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από έντονες και πολυεπίπεδες κρίσεις σε κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Στην προσπάθεια μας να εντοπίσουμε διέξοδο από την κρίση, στρεφόμαστε για άλλη μια φορά στην εκπαίδευση, αναζητώντας τους όρους μιας νέας συλλογικότητας, κατάλληλης για το νέο αιώνα.

Οι ραγδαίες μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές πραγματικότητες και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες δημιουργούν νέα δεδομένα στα οποία το σχολείο είναι υποχρεωμένο να ανταποκριθεί.

Η φιλοσοφία και το πνεύμα που διέπει το Ολοήμερο Σχολείο και την σύγχρονη εκπαίδευση γενικότερα, είναι δυνατό να καταδειχθούν μόνο μέσα από την ανάλυση των κοινωνικών δεδομένων, με τα οποία η ανθρωπότητα εισέρχεται στον 21ο αιώνα και τη νέα χιλιετία(Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 7).

Ακολούθως, θα παρουσιαστούν εν συντομία τα κενά που παρουσιάζει το σημερινό σχολείο σε συνάρτηση με τις κυριότερες κοινωνικές εξελίξεις. Κενά που καλείται να καλύψει το Ολοήμερο Σχολείο.

1.2.1. Παγκοσμιοποίηση και πολυπολιτισμικότητα

Μια θεμελιώδης αλλαγή, χαρακτηριστική της εποχής μας είναι η παγκοσμιοποίηση των κοινωνιών. Συχνά γίνεται λόγος για την παγκοσμιοποίηση και τις επιπτώσεις της στην κοινωνία. Για να κατανοηθεί όμως το φαινόμενο αυτό πρέπει να τονιστεί η τάση υπέρβασης του κράτους-έθνους και η δημιουργία νέων υπέρ-εθνικών και υπέρ-κρατικών μορφωμάτων (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 7).

Βασική ιδέα πίσω από το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης είναι η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των οικονομιών και των κοινωνιών. Κινητήρια δύναμη του φαινομένου αποτελούν η εξέλιξη των συστημάτων επικοινωνίας μέσω των νέων τεχνολογιών, οι νέες οικονομικές σχέσεις όπως επίσης και οι εθνικές και διεθνείς πολιτικές. Οι νέες αυτές σχέσεις και πολιτικές επηρεάζονται από μια σειρά παραγόντων στους οποίους περιλαμβάνονται οι διεθνείς οργανισμοί, οι κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις, ο κόσμος της εργασίας καθώς και η κοινωνία των πολιτών.

Στο πλαίσιο διαμόρφωσης των διεθνών εξελίξεων παρατηρείται μια πολύ ουσιαστική μετατόπιση από το εθνικό επίπεδο στο διεθνές, με επακόλουθο να οδηγούμαστε βαθμιαία σε μια μορφή υπέρβασης του εθνικού κράτους, το οποίο, όπως φαίνεται, δεν θα είναι πλέον εύκολο να επιβιώσει έξω από μεγάλους υπέρ-κρατικούς συνασπισμούς και υπέρ-εθνικά μορφώματα. Έτσι διακρίνεται μια διάθεση χαλάρωσης των συνόρων, μείωσης του ελέγχου της επικοινωνίας, του τελωνειακού ελέγχου και της δασμολόγησης των εισαγομένων προϊόντων. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με τον έντυπο και κυρίως τον ηλεκτρονικό τύπο και το Internet έχουν εκμηδενίσει τις αποστάσεις και διευκολύνουν την διάθεση αυτή. Τα αποτελέσματα είναι ορατά σε κάθε βήμα. Ο τουρισμός, τα εισαγόμενα προϊόντα, η αλλαγή των ηθών και των εθίμων και η υιοθέτηση νέων τρόπων ζωής και νέων μορφών συμπεριφοράς είναι μερικά από τα στοιχεία που θα μπορούσαμε να παραθέσουμε. (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 7)

Με την είσοδο της Κύπρου στην ευρωπαϊκή ένωση (2006), αναπτύσσεται και μια σχετικά καινούρια, σημαντική παράμετρος αλλαγών, η πολυπολιτισμικότητα. Τα σχολεία μας έχουν αρχίσει να περιλαμβάνουν στους κόλπους τους, μαθητές διαφόρων εθνικοτήτων. Είναι φανερό ότι η εθνική και πολιτισμική ομοιογένειά τους, αποτελεί πλέον παρελθόν. Το γεγονός αυτό, αξιώνει από το σχολείο, αφ' ενός καλύτερη συνεργασία και αμοιβαίο σεβασμό ανάμεσα στους μαθητές με διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα, και αφετέρου να διαμορφώνει έναν κύπριο πολίτη έτοιμο να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έναν αλλοδαπό ενσωματωμένο και όχι αφομοιωμένο στην κυπριακή κοινωνία.

Υπό την σκιά των νέων δεδομένων τίθενται νέες προϋποθέσεις και νέοι όροι για τη λειτουργία του σχολείου, το οποίο οφείλει να διασυνδεθεί με την ευρωπαϊκή και παγκόσμια κοινότητα. Το εκπαιδευτικό σύστημα, καλείται να προσαρμόσει τα προγράμματα και ολόκληρη τη δράση του με τρόπο συμμετρικό και ανάλογο προς τις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί από τη νέα τάξη πραγμάτων και τη νέα εποχή. Αν δεν συμβεί κάτι τέτοιο κάθε χώρα εκτίθεται σε ένα διπλό κίνδυνο: ή να μείνει απομονωμένη ή να αφηθεί στην αλλοτρίωση και τελικά τον αφανισμό της. (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 8)

1.2.2. Οικογένεια

Οι καινούριες αυτές συνθήκες, είναι αναμενόμενο να επηρεάσουν και άλλους τομείς της κοινωνίας και της ζωής, εξίσου αξιόλογους. Αναφερόμαστε στις αλλαγές που άρχισαν να πραγματοποιούνται στο χώρο της οικογένειας, από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης. Αντίστοιχες αλλαγές σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων και στην κυπριακή κοινωνία, γεγονός που συνεπάγεται σημαντικές μεταβολές στην εσωτερική δομή και λειτουργία της οικογένειας.

Μια βασική διαφοροποίηση της σημερινής οικογένειας, σε σχέση με το παρελθόν, είναι ο ρόλος της γυναίκας. Έτσι, σε μία σύγχρονη οικογένεια, η μητέρα εργάζεται και απουσιάζει από το σπίτι, τις ίδιες ώρες με τον πατέρα. Αποτέλεσμα αυτής της εξέλιξης είναι τα παιδιά να παραμένουν μόνα στο σπίτι πολλές ώρες και το πρόβλημα της επίβλεψής τους να γίνεται εντονότερο. Το γεγονός αυτό γίνεται ακόμα πιο αισθητό λόγω της επικράτησης, και στη χώρα μας, της «πυρηνικής οικογένειας».

Συναφής με την πιο πάνω κατάσταση είναι και η αλλαγή που υπέστη ο ρόλος της γιαγιάς και του παππού, οι οποίοι έπαψαν να αποτελούν μέρος της οικογένειας. Έτσι τα παιδιά όταν γυρίζουν στο σπίτι είναι μόνα χωρίς συντροφιά, με μόνη τους ελπίδα «το κλειδί στο χέρι» και την τηλεόραση στο σπίτι (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 10). Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχει ούτε ένας συγγενής τον οποίο εμπιστεύεται η οικογένεια και μπορεί να προσέχει τα παιδιά. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, το πρόβλημα της φύλαξης και προστασίας των παιδιών αυξάνεται, καθώς το εργασιακό ωράριο των γονέων επεκτείνεται και μετά από την λήξη του σχολικού ωραρίου.

Σε όλα αυτά έρχεται να προστεθεί και ο σχεδιασμός των σύγχρονων πόλεων με τις απρόσιτες πολυκατοικίες και τους γεμάτους με αυτοκίνητα δρόμους. Έχοντας αυτά τα δεδομένα μπροστά τους, τα σημερινά παιδιά έχουν χάσει την «έννοια της γειτονιάς» και μην μπορώντας να παίξουν όλα μαζί αναγκάζονται να κάθονται στο σπίτι μόνα. Έτσι, το παιχνίδι, από μια διαδικασία αγωγής και κοινωνικοποίησης μετατρέπεται σε εξατομικευμένη λειτουργία που δύσκολα μπορεί να ελεγχθεί από το παιδί (Τσεκούρας Ι.Κ., 2003, σελ. 10).

Υπό αυτές τις συνθήκες, το σχολείο έχει την υποχρέωση να επανεξετάσει τον ρόλο του και να τον διαμορφώσει ανάλογα. Οφείλει να διαπλάσει ένα μορφωσιογόνο περιβάλλον, χωρίς να σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο και να καταστέλλει τον αυθορμητισμό του παιδιού. Ακόμα, πρέπει να λειτουργήσει και ως οικογένεια για τα

παιδιά απελευθερώνοντας κυρίως τη μητέρα από τις παραδοσιακές ασχολίες του σπιτιού. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να αισθανθεί ασφαλής και έτσι απελευθερωμένη και ασφαλής πλέον, μπορεί να ενταχθεί στην παραγωγική διαδικασία με μεγαλύτερη άνεση και ενδέχεται να σκεφθεί σοβαρά την απόκτηση κι άλλου παιδιού (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 10).

1.2.3. Παραγωγή

Εκτός από τις γενικές πολιτικές αλλαγές, στο χώρο της παραγωγής διαφαίνεται μια αντιστροφή των σχέσεων μεταξύ ανθρώπου και μηχανής. Οι συνθήκες άλλαξαν και ο παθητικός χειρισμός της μηχανής δεν είναι πλέον αρκετός. Ο άνθρωπος, τώρα πια, έχει τη δυνατότητα να υπερισχύσει ή έστω να βρίσκεται σε συνεχή διάδραση με τη μηχανή.

Οι πιο πάνω λόγοι, καθιστούν αναγκαία την διαμόρφωση της προσλαμβανόμενης από τον άνθρωπο παιδείας, με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μπορέσει, με τις γνώσεις που θα διαθέτει, να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις.

Ο σύγχρονος άνθρωπος χρειάζεται μία παιδεία εμπλουτισμένη, μία παιδεία η οποία δεν θα παρέχει μόνο γνώσεις και ικανότητες αλλά θα είναι πάνω απ' όλα ανθρωπιστική. Σκοπός της θα είναι η κριτική και δημιουργική συμμετοχή του ατόμου – πολίτη στα κοινωνικά δρώμενα. (Πλευράκη, Σ., 2005, σελ. 16)

1.2.4. Κοινωνία γνώσης

Οι ραγδαίες εξελίξεις της κοινωνίας, είναι λογικό να προκαλούν μια σειρά από αναδιατάξεις και αναδομήσεις στο χώρο της επιστήμης και της τεχνολογίας. Στα πλαίσια αυτά, γεννάται η ανάγκη, το σχολείο να συσχετίζεται με τα διάφορα δίκτυα και οργανωμένα κέντρα πληροφοριών για να μπορεί να είναι κοντά στις εξελίξεις να προσαρμόζεται και πιο εύκολα στις αλλαγές που συμβαίνουν στην κοινωνία.

Ο σύγχρονος άνθρωπος, στα όρια της κοινωνίας της γνώσης, απαιτείται να διαθέτει πολλές και πολυσύνθετες γνώσεις. Λαμβάνοντας υπόψη το ότι, οι πηγές πληροφοριών πολλαπλασιάστηκαν και ο μαθητής ερχόμενος στο σχολείο έχει ήδη αποκτήσει ένα μεγάλο πεδίο γνώσεων, το σχολείο καλείται να γίνει, εκτός των

άλλων, και ο συνδεδειγμένος κρίκος ανάμεσα στις προ υπάρχουσες γνώσεις και αυτές που προσφέρει το ίδιο.

Από τα πιο πάνω, είναι προφανής η ανάγκη για αλλαγή των σχολικών βιβλίων και του τρόπου οργάνωσης της διδασκαλίας και της μάθησης. Το σχολείο πρέπει να αξιοποιήσει τα νέα δεδομένα προς όφελος των μαθητών. Έτσι θα μπορέσει να ευθυγραμμιστεί με τις εξελίξεις και να εκσυγχρονιστεί.

Παράλληλα, το σχολείο θα πρέπει να επεξεργάζεται τις διάφορες και διαφορετικές γνώσεις και να τις συνδέει μεταξύ τους ταξινομώντας τις συστηματικά σε ενιαία σύνολα γνώσεων. Αν δεν συμβεί αυτό τότε ο μαθητής αφήνεται αβοήθητος στον κυκεώνα των πληροφοριών, χωρίς να φτάνει ποτέ σε βαθύτερη και ουσιαστική γνώση. (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 9)

Είναι πρωταρχικής σημασίας η ανάγκη να βοηθήσει το σχολείο τον μαθητή της σύγχρονης κοινωνίας, ώστε να μπορέσει να αναπτύξει την κριτική του σκέψη. Μέσα από μαθητοκεντρικές μεθόδους και διερευνητική μάθηση, το σχολείο θα δώσει τα εφόδια στους μαθητές του, κατά τρόπο που θα μπορέσουν ως αυριανοί πολίτες να οδηγηθούν στη γνώση και την επιτυχία, σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο.

1.2.5. Αγροτικά σχολεία

Στις περιοχές της υπαίθρου, φοιτούν στα σχολεία παιδιά που προέρχονται, κατά κανόνα, από μη μορφωσιγόνο, αποστερημένο από πολιτιστικά ερεθίσματα περιβάλλον. Τα παιδιά αυτά, σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουν ούτε καν τη ευκαιρία να «χρησιμοποιήσουν» την ιδιωτική εκπαιδευτική αγορά.

Με την αντικατάσταση των σχολείων της υπαίθρου με Ολοήμερα Σχολεία, δημιουργούνται ευοίωνες ψυχοπαιδαγωγικές συνθήκες οι οποίες καλύπτουν τα κενά που προκύπτουν από την οικογένεια και το αγροτικό περιβάλλον.

1.2.6. Ακαδημαϊκά μαθήματα – παραπαιδεία

Από τα ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά, που παρατηρούνται στην εσωτερική δομή και λειτουργία του σχολείου και από τα οποία θα πρέπει να απαλλαγεί, είναι η μονομέρεια των ακαδημαϊκών μαθημάτων.

Τα παιδιά στο δημοτικό, διδάσκονται όπως και στις υπόλοιπες χώρες, τα ακαδημαϊκά μαθήματα όπως γλώσσα, μαθηματικά, ιστορία κ.τ.λ. ενώ αντίθετα, διδάσκονται ελάχιστα, μαθήματα που έχουν σχέση με την τέχνη και τον πολιτισμό. Με αυτό τον τρόπο, οι μαθητές λαμβάνουν την ακαδημαϊκή γνώση από το σχολείο και την πολιτισμική από την ιδιωτική εκπαιδευτική αγορά. Έτσι, αυτοί που θέλουν να μάθουν μουσική, χορό ή ξένες γλώσσες αναγκάζονται να αποταθούν σε φροντιστήρια ή ιδιωτικές σχολές για να καλύψουν αυτές τους τις ανάγκες.

Παράλληλα, οι άνισες αφετηρίες που έχουν τα παιδιά κατά την πρώτη εγγραφή στο σχολείο, η ανελαστικότητα καθώς και η αδυναμία προσαρμογής του προγράμματος στο επίπεδο των παιδιών, δημιουργούν την ανάγκη για άμεση αλλαγή του υπάρχοντος καθεστώτος. Το σχολείο προσφέρει αλλά και ζητά από τα παιδιά τα ίδια πράγματα, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τους παράγοντες που αναφέρθηκαν. Αν το σχολείο δεν προσπαθήσει να εντάξει όλα τα παιδιά στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι γονείς ψάχνουν για εξωτερικές πηγές βοήθειας – φροντιστήρια ή μένουν άπραγοι. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καταδικαστεί το παιδί στην ημιμάθεια, στον αναλφαβητισμό και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Από όσα αναλύθηκαν, κρίνεται απαραίτητη η παροχή αντισταθμιστικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε να καταπολεμηθούν οι ανισότητες. Επίσης, επιβάλλεται η διεύρυνση των προγραμμάτων του δημοτικού σχολείου και η ενσωμάτωση σ' αυτά νέων αντικειμένων που έχουν να κάνουν με την τέχνη και τον πολιτισμό. Έτσι, θα μπορέσουν να αντιμετωπιστούν προβλήματα όπως ο αναλφαβητισμός και ο κοινωνικός αποκλεισμός, κυρίως των παιδιών που προέρχονται από χαμηλά κοινωνικά στρώματα.

1. 3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Η εκπαίδευση ως θεσμός βρίσκεται πάντα σε διαλεκτική σχέση με τις περιβάλλουσες οικονομικές ή κοινωνικοπολιτικές συνθήκες αλλά και ανάγκες της κάθε εποχής. Έχοντας ως δεδομένο αυτό, δεν μας παραξενεύει καθόλου το γεγονός πως, τη δεκαετία του 1950, δηλαδή λίγα χρόνια μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο κόσμος άρχισε να αποδέχεται και να αναγνωρίζει τα θετικά στοιχεία του ολοήμερου σχολείου.

Φυσικά, παρόμοια δείγματα εφαρμογής του συγκεκριμένου τύπου σχολείου εντοπίζονται από πιο παλιά. Η αφετηρία του σχολείου αυτού ανάγεται στον 17ο αιώνα και ανιχνεύεται στον Ratke (1571-1635) και στον Johan Amos Comenius (1592-1670) του οποίου η πρόταση για τη δημιουργία σχολείων προέβλεπε ρύθμιση για επιπλέον σχολικό χρόνο. Μετά τα ημερήσια προγράμματα διδασκαλίας του Comenius έχουμε τα προσχολικά κέντρα του πάστορα Oberlin (1711) και του βιομηχάνου R.Owen (1816) ενώ δεκαετίες αργότερα (1898-1905) αρχίζουν να δημιουργούνται στη Γερμανία, στην Αυστρία και στην Γαλλία τα «αγροτικά οικοτροφεία». Συνάμα, στην Ευρώπη λειτουργούσαν αρκετά ολόημερα δημοτικά σχολεία μέχρι και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ωστόσο, ως σημείο σταθμό στην ιστορία του ολοήμερου σχολείου θεωρείται ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Όπως ήταν φυσικό, μετά τη λήξη του πολέμου τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν, τόσο στην οικονομία όσο και στη δομή της οικογένειας, και οι τεράστιες διαστάσεις που έλαβαν συνέβαλαν αποφασιστικά στην εκτεταμένη εφαρμογή του ολοήμερου σχολείου και στην επακόλουθη ευρεία καθιέρωση και θεσμοθέτησή του (Κυριακοπούλου Ε., 2006, σελ. 110). Έκτοτε, τα σχολεία οργανώθηκαν και λειτούργησαν με το πρόγραμμα του διευρυμένου σχολικού χρόνου. Η μορφή αυτή του σχολείου ήταν πολύ διαδεδομένη σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες επειδή ήταν άριστα προσαρμοσμένη στο πρόγραμμα της οικογένειας και κυρίως των γονιών που εργάζονταν εκτός σπιτιού.

Εν τούτοις, χρειάστηκε σχεδόν μια δεκαετία από την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου για να πραγματοποιηθεί, στο συνέδριο παιδαγωγικής της UNESCO, ο πρώτος επίσημος και συστηματικός προσδιορισμός της έννοιας, του περιεχομένου και των μορφών λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου.

Ο τύπος των ολοήμερων σχολείων που ιδρύθηκαν σε χώρες της Ευρώπης δεν ήταν ενιαίος αλλά διαμορφώθηκε ανάλογα με τις γεωγραφικές, πολιτισμικές,

κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες του κάθε τόπου. Στο συνέδριο παιδαγωγικής της UNESCO συγκεντρώθηκαν και ταξινομήθηκαν όλα τα στοιχεία καθώς και οι τρεις τύποι – μορφές του ολοήμερου σχολείου: το ανοιχτό σχολείο, το ημερήσιο σχολείο – οικοτροφείο και το ολοήμερο σχολείο. Πιο αναλυτικά, στο ανοιχτό σχολείο, ο χρόνος των μαθημάτων περιορίζεται μόνο στα πρωινά και το μεσημέρι προσφέρεται φαγητό, αλλά η απογευματινή φοίτηση είναι προαιρετική. Επίσης, στο ίδιο φάσμα με αυτό του ανοιχτού σχολείου, κινείται και ο τρόπος λειτουργίας του ημερήσιου σχολείου – οικοτροφείου, με τη μόνη διαφορά ότι σε αυτό παρέχεται η δυνατότητα της ανάπαυσης, η οποία μάλιστα, είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά. Τέλος, το ολοήμερο σχολείο, είναι η τελευταία μορφή που διακρίνεται σε σχέση με τον χρόνο παραμονής των παιδιών στο σχολείο. Όσα παιδιά φοιτούν σε αυτό, είναι υποχρεωμένα να παρακολουθούν όλο το πρόγραμμα, πρωινό και απογευματινό, αφού ο διδακτικός χρόνος επεκτείνεται και στις μεταμεσημβρινές ώρες για τρεις, τουλάχιστον, μέρες της εβδομάδας.

Μια διαφορετική διάκριση των ολοήμερων σχολείων, σύμφωνα με τον Πυργιωτάκη(2001), είναι η ταξινόμηση των Ολοήμερων Σχολείων ανάλογα με δύο βασικά στοιχεία:

- α) Τον χρόνο παραμονής στο σχολείο και
- β) Την υποχρεωτικότητα ή μη του προσφερόμενου προγράμματος.

Έτσι υπάρχουν ολοήμερα όπου έχουν κοινό μόνο το πρόγραμμα της προμεσημβρινής ζώνης και έπειτα προσφέρεται ένα πρόσθετο πρόγραμμα μόνο για τους μαθητές που ενδιαφέρονται να το παρακολουθήσουν. Οι απογευματινές δραστηριότητες περιορίζονται σε ελεύθερες δραστηριότητες και στην προετοιμασία των κατ' οίκον εργασιών. Όσοι όμως δηλώσουν ότι θα το παρακολουθήσουν δεσμεύονται για ολόκληρο και όχι για ένα μέρος του προγράμματος. Αντίθετα, σε άλλα σχολεία, όλο το πρόγραμμα από την έναρξη ως το κλείσιμο του σχολείου είναι υποχρεωτικό για όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά. Δεν υπάρχει διάκριση πρωινής και μεταμεσημβρινής ζώνης εργασίας. Ανάμεσα στις δύο ζώνες εργασίας, πρωινή και μεταμεσημβρινή, υπάρχει η μεσημβρινή ζώνη ανάπαυσης όπου προσφέρεται φαγητό, ζεστό ή κάτι πιο πρόχειρο, ανάλογα με τη ρύθμιση που έχει δοθεί σε κάθε σχολείο. Το πρόγραμμα είναι ένα, ενιαίο και υποχρεωτικό για όλα τα παιδιά.

Διαφορές σημειώνονται και στην ώρα λήξης της σχολικής εργασίας. Υπάρχουν ολοήμερα που το πρόγραμμά τους λήγει στις 15.00' στις 15.30' και άλλα στα οποία λήγει στις 16.00' ή στις 17.00'. (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 13-14)

Γενικότερα τα ολοήμερα, από το είδος της σχέσης μεταξύ πρωινής και μεταμεσημβρινής ζώνης, μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε σε «ανεξάρτητα ολοήμερα» και «ενσωματωμένα ολοήμερα». Στα «ανεξάρτητα» οι απογευματινές δραστηριότητες περιορίζονται σε ελεύθερες δραστηριότητες και στην προετοιμασία των κατ' οίκον εργασιών. Στα «ενσωματωμένα ολοήμερα» σχολεία από την άλλη πλευρά, οι προ και μεταμεσημβρινές δραστηριότητες αποτελούν ενιαίο και συναφές σύνολο. (Σουσαμίδου, Α., 2004, σελ. 18)

Συνάμα, με γνώμονα την υποχρεωτικότητα ή μη του προσφερόμενου προγράμματος, υπάρχει η κατηγορία των «κλειστών» και η κατηγορία των «ανοιχτών» ολοήμερων σχολείων. Τα «κλειστά» ολοήμερα, εργάζονται ως αργά το απόγευμα με πρόγραμμα δεσμευτικό για όλους τους μαθητές ενώ τα «ανοιχτά» ολοήμερα, εργάζονται ως το μεσημέρι όπου στο χρονικό αυτό πλαίσιο εξαντλούν τα υποχρεωτικά μαθήματα και έτσι, στη συνέχεια ακολουθεί ένα πρόσθετο πρόγραμμα που είναι προαιρετικό ή επιλογής. Αυτοί οι δύο τύποι σχολείων, «ανοικτά» και «Κλειστά» ολοήμερα, φαίνεται ότι κυριαρχούν έναντι των άλλων (Πυργιωτάκης, Ι. β', 2001, σελ. 14).

Μέχρι τώρα, έγινε μια προσπάθεια, το θέμα να αναλυθεί με βάση μία θεωρητική προσέγγιση. Ωστόσο, για να υπάρχει μία ολοκληρωμένη εικόνα θα πρέπει να διερευνηθεί και ο τρόπος εφαρμογής του θεσμού στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Επίσης, επειδή από το εύρος των σχετικών πηγών τα μεγαλύτερα ποσοστά αναφοράς ανήκουν στη δεκαετία του 1990, η εργασία αναγκαστικά εστιάστηκε στα όρια μελέτης και επεξεργασίας της εν λόγω δεκαετίας.

Ως εκ τούτου, από την εφαρμογή του ολοήμερου σχολείου, η εικόνα που προκύπτει στα ευρωπαϊκά κράτη κατά τη δεκαετία του 1990, περιγράφεται ως ακολούθως:

Στην **Μεγάλη Βρετανία**, οι δάσκαλοι οι μαθητές άλλα και οι γονείς αποδέχονται και υποστηρίζουν το θεσμό του ολοήμερου σχολείου. Ακόμα, τόσο σε Αγγλία όσο και σε Ουαλία, Σκωτία και Ιρλανδία, υπάρχουν αρκετά ολοήμερα σχολεία τα οποία χαρακτηρίζει μια ευελιξία στο πρόγραμμα. Σε αυτά προσφέρονται πολλές δυνατότητες επικοινωνίας ανάμεσα στο μαθητή και το δάσκαλο, καθώς και πολλές

ευκαιρίες για συμμετοχή σε αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες. Γενικά τα σχολεία ξεκινούν τα μαθήματα στις 9.00' και τελειώνουν στις 15.30'– 16.00' με μια ώρα διάλειμμα το μεσημέρι, από τις 12.00' μέχρι τις 13.00'.

Στο **Βέλγιο**, τα ολοήμερα σχολεία είναι επίσης αρκετά διαδεδομένα, αφού η πλειοψηφία των σχολείων λειτουργούν ως ολοήμερα. Όμως, η ευθύνη μοιράζεται με την τοπική αυτοδιοίκηση και τις Ενώσεις των Γονέων, οι οποίες αναλαμβάνουν και μέρος των εξόδων. Συνεπώς, το 71% των σχολείων του γαλλόφωνου τμήματος της χώρας τηρούν το μεσημεριανό διάλειμμα, το 44% προσφέρουν φροντίδα πριν την έναρξη των μαθημάτων και το 50% ως τις έξι το απόγευμα, όπου και συνηθίζεται να διεκπεραιώνονται οι σχολικές εργασίες, υπό την εποπτεία, φυσικά, του διδακτικού προσωπικού (Κυριακοπούλου Ε., 2006, σελ. 113). Συγκεκριμένα, η μέρα στο σχολείο αρχίζει στις 8.00' και τελειώνει μεταξύ 16.00' – 18.00', με μια ώρα διάλειμμα το μεσημέρι. Ενώ το απόγευμα της Τετάρτης δεν γίνονται μαθήματα.

Στην **Αυστρία**, όπως και στην **Ελβετία**, το σχολείο λειτουργεί στα πρότυπα του ολοήμερου με άριστες μάλιστα, προδιαγραφές για την ισόρροπη ανάπτυξη όλων των πτυχών της προσωπικότητας των παιδιών. Έτσι, υπό την ευθύνη και την αρμοδιότητα των δασκάλων σχεδιάζεται το πρόγραμμα, στο οποίο δίδεται ιδιαίτερη έμφαση, στην προσέγγιση διαφόρων δασκάλων εμποδίων και θεμάτων, στις επαναλήψεις και τις ελεύθερες δραστηριότητες.

Στη **Γαλλία**, ο ολοήμερος τύπος σχολείου κυριαρχεί. Η χώρα διακρίνεται για τη μεγαλύτερη παραμονή των παιδιών στο σχολείο, ενώ η μεσημεριανή τους φύλαξη καθώς και το φαγητό, από καντίνα η οποία οργανώνεται από τις τοπικές αρχές, θεωρείται συνηθισμένο φαινόμενο. Ακόμα, σε αρκετά σχολεία οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να παραμένουν στο σχολείο μέχρι και τις 18.00' το απόγευμα, ενώ ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου έχει προχωρήσει και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Γενικά, το πρόγραμμα λειτουργεί στα πλαίσια του «ολοήμερου» τύπου σχολείου αφού, ο βασικός κορμός των μαθημάτων συμπληρώνεται με ώρες που αφιερώνονται για την προετοιμασία των κατ' οίκον εργασιών, για τα παιδιά των εργαζόμενων γονέων, για τη διεξαγωγή αθλητικών, καλλιτεχνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων από πλευράς των μαθητών.

Στη **Γερμανία** ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου δεν έχει γενικευτεί παρά τις επαναλαμβανόμενες προσπάθειες του Γερμανικού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, που ξεκίνησαν το 1968, για ανάδειξη αυτού του τύπου σχολείων. Έτσι, ενώ υπάρχουν

αρκετές μορφές ολοήμερων σχολείων, καλύπτουν μικρό αριθμό μαθητών, αφού, σύμφωνα με στατιστικά δεδομένα, το 1994, στην πρώην Δ. Γερμανία λειτουργούν 852 ολοήμερα, μόλις το 3,3% επί του συνολικού αριθμού των σχολείων. Σήμερα, στη Γερμανία, λειτουργούν κέντρα τα οποία έχουν την ευθύνη των παιδιών δημοτικού σχολείου μετά το σχολείο. Στην πλειοψηφία τους τα κέντρα αυτά διευθύνονται από τις δημόσιες υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας για τη νεολαία. Το σχολείο αρχίζει στις 7.30' και τελειώνει στις 13.00' – 14.00'.

Στη **Δανία**, αν και τα περισσότερα σχολεία προσφέρουν μεσημεριανό γεύμα στα παιδιά, δε διακρίνονται τελικά για τον ολοήμερο προσανατολισμό τους. Ο θεσμός του ολοήμερου δεν έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα, παρά το γεγονός ότι τα σχολεία ανοίγουν στις 7.00' και παραμένουν ανοικτά μέχρι τις 17.00' – 18.00'. Όσον αφορά την απογευματινή φροντίδα των παιδιών, την πρώτη θέση κατέχουν τα Κέντρα Ελεύθερου Χρόνου που λειτουργούν σε κάθε σχολείο. Τα Κέντρα Ελεύθερου Χρόνου όμως, δεν εντάσσονται στο εκπαιδευτικό σύστημα και η οικονομική ευθύνη γι' αυτά ανήκει στους γονείς.

Στην **Ολλανδία**, η επιτροπή του κάθε σχολείου θα αποφασίσει για την ώρα έναρξης και λήξης των μαθημάτων τόσο για τη Δημοτική όσο και για τη Μέση εκπαίδευση. Έτσι, με βάση τη ρύθμιση του 1983, η σχολική πρωτοβάθμια μονάδα μπορεί να αναλάβει τη φροντίδα, όχι όμως και τη σίτιση των παιδιών, με οικονομική επιβάρυνση των ίδιων των γονέων. Τα 2/3 των σχολείων ήδη εφαρμόζουν τη συγκεκριμένη ρύθμιση η οποία αξιοποιείται από το 30% των μαθητών.

Στο **Λουξεμβούργο**, το ολοήμερο σχολείο θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει άλλη μορφή. Τα σχολεία λειτουργούν από τις 8.00' ως τις 11.45' και από τις 14.00' ως τις 16.00'. Το ρόλο του ολοήμερου σχολείου, για τα παιδιά που οι γονείς τους εργάζονται, τον έχουν αναλάβει τα Κέντρα Μεσημεριανής Φροντίδας. Όσον αφορά το οικονομικό κομμάτι, τις δαπάνες υλικοτεχνικού εξοπλισμού καλύπτουν η κεντρική διοίκηση και οι τοπικές αρχές, ενώ τις αντίστοιχες δαπάνες μαθητικής σίτισης οι ίδιοι οι γονείς.

Στην **Ισπανία** το σχολικό πρόγραμμα διαρκεί 5 ώρες καθημερινά από Δευτέρα μέχρι Σάββατο. Τα πρωινά μαθήματα αρχίζουν συνήθως στις 9.00' – 10.00' και τελειώνουν στις 12.00' – 13.00'. Τα απογευματινά μαθήματα αρχίζουν στις 14.30' – 15.30' και τελειώνουν στις 16.00' – 17.00'. Ενώ, τα ισπανικά σχολεία δεν λειτουργούν ως ολοήμερα, στα αστικά κέντρα αυξάνεται σταδιακά ο αριθμός των σχολείων που παρέχουν σίτιση και ασφαλή παραμονή των μαθητών κατά τις

μεσημβρινές ώρες. Ακόμα, λειτουργούν πολλά ιδιωτικά σχολεία τα οποία προσφέρουν πολλές και διαφορετικές δυνατότητες για παιδαγωγικές δραστηριότητες, σε ώρες εκτός μαθημάτων. Φορέας αυτών των σχολείων είναι η εκκλησία.

Στην **Ιταλία** τα περισσότερα σχολεία λειτουργούν ως τις 16.30', και μέσα σ' αυτό το πρόγραμμα προσφέρονται πολιτιστικές δραστηριότητες, προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και μαθήματα επιλογής. Αν και προϋπήρχε ο θεσμός των ημι ημερήσιων σχολικών μονάδων, από τη δεκαετία του 70 και μετά οργανώθηκε ο τύπος των «ολοήμερων», που προέβλεπε την παροχή σίτισης, την επέκταση της παιδαγωγικής παραμονής στις 8 ώρες ημερησίως και την ενισχυτική διδασκαλία και προσφορά προαιρετικών μαθημάτων.

Στο εκπαιδευτικό σύστημα της **Σουηδίας** ο τύπος του «ολοήμερου» σχολείου είναι καθολικός. Σε αυτή τη χώρα, το ολοήμερο, αποτελεί κανονικό σχολείο.

Η Πορτογαλία όπως και η Ελλάδα, είναι οι τελευταίες χώρες που έχουν ενστερνιστεί το θεσμό. Για την πορεία του θεσμού στην Ελλάδα, θα γίνει ποιο αναλυτική αναφορά, στο επόμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Τα συμπεράσματα που προκύπτουν, από την επισημοποίηση της εφαρμογής του ολοήμερου σχολείου στις χώρες της Ευρώπης, σύμφωνα με την Κυριακοπούλου(2006), είναι τα ακόλουθα:

- Ποικιλομορφία οι τρόποι οργάνωσης και λειτουργίας των ευρωπαϊκών, ολοήμερων προγραμμάτων ποικίλουν, λόγω των ιδιαίτερων, σε τοπικό επίπεδο, κοινωνικοοικονομικών, πολιτισμικών και πολιτικών συνθηκών.
- Στις περισσότερες χώρες επικρατεί το μοντέλο του ανεξάρτητου ολοήμερου σχολείου, με ασαφή όμως, παιδαγωγική αντίληψη, καθώς η απογευματινή φοίτηση «κινείται» κυρίως στα όρια της απλής «παιδοφρούρησης».
- Η επιλογή του αποτελεί θέμα, το οποίο εΐθισται να επαφίεται στους γονείς.
- Στους γονείς εξ΀λλου, όπως και στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοΐκησης ανατίθεται συνήθως το κόστος του μεταμεσημβρινού προγράμματος.
- Οι ΀ποιες δραστηριότητες (αθλητικές, πολιτιστικές κ.λπ.) διεκπεραι΀νονται από δασκ΀λους και ΀λλους ειδικευμένους επιστήμονες (π.χ. κοινωνικούς παιδαγωγ΀ς, σχολικούς ψυχολ΀γους κ.λπ.).

Ακόμα, ο Μπουζάκης(1995), αναφέρει πως από την ανασκόπηση των προγραμμάτων των ολοήμερων σχολείων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκύπτουν τα ακόλουθα:

1. Στις περισσότερες περιπτώσεις η σχολική ζωή κατανέμεται στις προμεσημβρινές και μεταμεσημβρινές ώρες. Δεν μπορούμε να κάνουμε λόγο, παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις, για ολοήμερο σχολείο με σαφή παιδαγωγική αντίληψη.

2. Η οργανωτική και οικονομική ευθύνη για τις εκτός ωραρίου απασχολήσεις ανατίθεται συνήθως στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης.

3. Η παράταση του χρόνου παραμονής στο σχολείο προκύπτει συνήθως για αρκετές από τις ευρωπαϊκές χώρες από τη διεύρυνση του χρόνου του μεσημεριανού διαλείμματος, χρόνου κατά τον οποίο η παραμονή στο σχολείο συνδέεται μόνο με αυτό που ονομάζουμε φύλαξη. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις με θαυμάσια και ευέλικτα προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης και άθλησης.

4. Όπου η προσφορά δραστηριοτήτων στους νέους για δημιουργική απασχόληση στον ελεύθερο χρόνο τους είναι ικανοποιητική, τότε αυτή λειτουργεί ως πειστική εναλλακτική λύση στο ολοήμερο σχολείο (π.χ. Δανία)

5. Στις εκτός διδασκαλίας ώρες υπάρχει ποικιλία ψυχαγωγικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

1. 4. ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα η προσπάθεια λειτουργίας του σχολείου με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες των εργαζόμενων γονιών, ξεκίνησε λίγο καθυστερημένα σε σχέση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Μάλιστα, την προσπάθεια για τη δημιουργία «κάποιου είδους» σχολείου με διευρυμένο ωράριο, την ξεκίνησαν οι ίδιοι οι γονείς. Περίπου στο τέλος της δεκαετίας του 80 κινητοποιήθηκαν και άρχισαν να δημιουργούν τα «Τμήματα Δημιουργικής Απασχόλησης». Έτσι, με δική τους πρωτοβουλία συγκέντρωσαν χρήματα και προσέλαβαν δασκάλους με σκοπό να απασχολούν τα παιδιά από τη λήξη των μαθημάτων ως την ώρα που θα τελείωναν οι ίδιοι τη δουλειά τους και θα μπορούσαν να τα παραλάβουν. Βασικός σκοπός των «Τμημάτων Δημιουργικής Απασχόλησης» ήταν η παιδαγωγική αντιμετώπιση από το σχολείο σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους γονείς και τους δασκάλους, των κοινωνικών αναγκών των μαθητών – παιδιών των εργαζομένων γονιών.

Τα πλεονεκτήματα αυτών των Τμημάτων ήταν, ανάμεσα στα άλλα, η απασχόληση των παιδιών σύμφωνα με τις ιδιαίτερες κλίσεις τους, η παροχή πολλών και ποικίλων ερεθισμάτων, η βίωση ευχάριστων συναισθημάτων και η διαμόρφωση θετικής στάσης απέναντι στο σχολείο και την εργασία. Τα Τμήματα Δημιουργικής Απασχόλησης συγκέντρωσαν χαρακτηριστικά που επηρέασαν αισθητά την εκπαίδευση στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα: δεν ήταν κρατικά σχολεία, λειτούργησαν ως συμπληρωματικά του κανονικού σχολείου και δεν προορίζονταν για όλους τους μαθητές. Συνεπώς τα σχολεία αυτά είχαν ευελιξία, ποικιλία και δυνατότητα πειραματισμού. Παρ' όλ' αυτά, το σημαντικότερο πλεονέκτημά τους ήταν το ότι μπορούσαν να κρατήσουν την ταυτότητά τους, καθώς δεν σχεδιάστηκαν με σκοπό τη γενίκευση και τη μαζικοποίηση, έτσι μπορούσαν να επιλέγουν το προσωπικό τους χωρίς πιέσεις και να αξιολογούν τα αποτελέσματά τους χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις (Περσιάνης Π., 1997).

Η ελληνική πολιτεία, αν και αργά, αντιλήφθηκε την ανάγκη των γονιών για παράταση της παραμονής των παιδιών στο σχολείο και την αδυναμία πολλών από αυτούς να αντιμετωπίσουν την οικονομική επιβάρυνση με την πληρωμή δασκάλων. Έτσι, τη σχολική χρονιά 1994–1995, ξεκίνησε τη δοκιμαστική λειτουργία 322 παράλληλων Τμημάτων Δημιουργικής Απασχόλησης, χωρίς να προβεί σε κατάργηση

των ήδη υπαρχόντων και χρηματοδοτούμενων από τους γονείς (Πυργιωτάκης Ι. Ε., 2001, σελ. 16).

1.4.1. Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο – Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου

Ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου επίσημα προτάθηκε από την ελληνική πολιτεία το 1997, με τη ψήφιση του νόμου 2525. Το γεγονός αυτό ήταν μία πρώτη προσέγγιση της ιδέας της λειτουργίας του ολοήμερου, χωρίς ωστόσο να προσδιορίζεται ο τύπος και ο χαρακτήρας του.

Ο τότε υπουργός Παιδείας κ. Αρσένης, δηλώνει σε συνέντευξη του πως για να διατηρηθεί και να αυξηθεί η συνολική και εθνική ανταγωνιστικότητα πρέπει να ενισχυθεί το γνωστικό υπόβαθρο κάθε νέου πολίτη. Ακόμα, θεωρεί πως η δημιουργία του ολοήμερου νηπιαγωγείου και δημοτικού είναι ένα από τα βασικά μέτρα που η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1997 έχει προωθήσει για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του παγκόσμιου. (Πλευράκη Σ., 2005, σελ. 30)

Από το σημείο αυτό και έπειτα, η Πολιτεία και το Υπουργείο Παιδείας μέσα από την έκδοση επίσημων συμπληρωματικών διατάξεων και ενημερωτικών συγγραμμάτων προσπαθεί να καθορίσει με πιο συγκεκριμένο τρόπο την πορεία του ολοήμερου σχολείου. Η προσπάθεια αυτή ξεκινά από το ενημερωτικό κείμενο που εξέδωσε το Υπουργείο παιδείας, με τίτλο **Εκπαίδευση 2000**, το 1997 και που ο ίδιος ο Υπουργός προλογίζει. Στο έντυπο αυτό διακρίνεται μια πρώτη προσπάθεια ορισμού του πλαισίου, μέσα στο οποίο θα κινηθεί οργανωτικά και σε επίπεδο εβδομαδιαίου προγράμματος το ολοήμερο δημοτικό.

Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται:

« Το δημοτικό σχολείο προγραμματίζεται βαθμιαία να λειτουργήσει ως ολοήμερο, προσφέροντας στους μαθητές:

- **Υποχρεωτικά**, τα μαθήματα που προβλέπονται από το αναλυτικό πρόγραμμα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου: Γλώσσα, Μαθηματικά, Μελέτη Περιβάλλοντος, ιστορία, Φυσικές Επιστήμες, Γεωγραφία, Θρησκευτικά, Αισθητική Αγωγή, Αγγλικά και Φυσική Αγωγή.
- **Προαιρετικά**: Μελέτη των μαθημάτων της επόμενης μέρας και δημιουργική απασχόληση με ποικιλία δραστηριοτήτων σε ατομική και ομαδική βάση, με την καθοδήγηση από επιμορφωμένο διδακτικό προσωπικό.

Τα προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης είναι θεατρικού παιχνιδιού, πληροφορικής, ρυθμικής και ενόργανης γυμναστικής, εικαστικών τεχνών, δημοτικών χορών και αθλοπαιδιών (μπάσκετ, βόλει κ.ά.). Σε πρώτη φάση συμμετέχουν τα παιδιά των εργαζομένων γονέων, για να καλυφθούν οι ανάγκες τους κατά προτεραιότητα και σε δεύτερο στάδιο συμμετέχουν όλα τα παιδιά.

- **Προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας** σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

Η υλοποίηση του θεσμού του ολοήμερου θα συντελεστεί με τη βοήθεια των συλλόγων των γονέων, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των δασκάλων» (ΥΠ.Ε.Π.Θ., 1997, σελ. 15).

Το αμέσως επόμενο διάστημα της ψήφισης του νόμου, εκδόθηκε η εγκύκλιος Φ13.1/767/Γ1/884/3-9-98, με την οποία αποφασίστηκε η εφαρμογή της καινοτομίας «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο – Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου» σε 1000 δημοτικά σχολεία κατά τη σχολική χρονιά 1998–1999 και καθορίστηκε ο σκοπός, οι στόχοι και ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των 1.000 τμημάτων που δημιουργήθηκαν σε αυτά. Από το μεγάλο αριθμό των σχολείων και το ότι λειτούργησαν άμεσα ως ολοήμερα τα συγκεκριμένα σχολεία, είναι αυτονόητο ότι αφορούσε τα «Ανοιχτά Ολοήμερα Σχολεία» ή «Τμήματα Δημιουργικής Απασχόλησης». (Πυργιωτάκη Ι. Ε. β', 2001, σελ. 16).

Ο σκοπός του «Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου – Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου», σύμφωνα με την παραπάνω εγκύκλιο είναι η εφαρμογή του οικείου προγράμματος διδασκαλίας μαθημάτων, η εφαρμογή προγραμμάτων μελέτης και μαθημάτων της επόμενης μέρας και προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης και η εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε μαθητές που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες.

Ακόμα, με τη λειτουργία του ολοήμερου, εξυπηρετούνται:

παιδαγωγικοί στόχοι όπως:

- η ένταξη δημιουργικών δραστηριοτήτων στον ελεύθερο χρόνο των παιδιών.
- η παροχή στηρικτικής διδασκαλίας σε μαθητές που την έχουν ανάγκη.
- η συμμετοχή των μαθητών σε δραστηριότητες εμπέδωσης και διεύρυνσης των γνώσεων.

- η παραμονή των μαθητών σ ένα περιβάλλον ασφάλειας και δημιουργικής αξιοποίησης του χρόνου τους.

και **κοινωνικοί** στόχοι όπως:

- η προστασία των παιδιών των εργαζόμενων γονέων.
- η οργανική σύνδεση σχολείου – κοινωνίας.
- η αντιστάθμιση των παραγόντων που οδηγούν σε εκπαιδευτικές ανισότητες με τη δυνατότητα παροχής στηρικτικής διδασκαλίας.

Με λίγα λόγια, στόχος του «Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου – Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου» είναι η αναμόρφωση του δημοτικού σχολείου. Για να γίνει όμως αυτή η αναμόρφωση, είναι απαραίτητη μια βαθύτερη ποιοτική αλλαγή στο εσωτερικό του σχολείου, με νέες συνθήκες και διαδικασίες μάθησης, νέες μεθοδολογικές στρατηγικές και νέα γνωστικά αντικείμενα.

Το κυριότερο χαρακτηριστικό ενός ολοήμερου προγράμματος, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη εγκύκλιο, πρέπει να είναι η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα στις ειδικές ανάγκες αλλά και τις δυνατότητες των μαθητών, γονέων και δασκάλων που το απαρτίζουν.

Σχετικά με λειτουργίες του διευρυμένου προγράμματος, οι βασικότερες είναι:

- η προετοιμασία των μαθημάτων του μαθητή για την επόμενη μέρα από τον υπεύθυνο δάσκαλο του τμήματος, ώστε να εφαρμόζεται η αρχή της ισότητας ευκαιριών (αντισταθμιστική αγωγή),
- η εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων στο πρόγραμμα σπουδών και η ενίσχυση όσων διδάσκονται λίγες ώρες,
- η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών επιτυγχάνεται με δημιουργικές δραστηριότητες μέσα σε ένα προστατευτικό περιβάλλον για παιδιά των οποίων οι γονείς εργάζονται πέραν του ωραρίου του συμβατικού σχολείου,
- η κοινωνικοποίηση των παιδιών αφού στα πλαίσια του ολοήμερου υπάρχουν πολλές δυνατότητες για συναντήσεις επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ μαθητών διαφορετικών τάξεων.

Στην εγκύκλιο¹ αναφέρονται οι προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας τμημάτων με προγράμματα δημιουργικών δραστηριοτήτων σε ολοήμερα δημοτικά σχολεία. Οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται είναι:

- το σχολείο να είναι πολυθέσιο με πρωινό ωράριο εργασίας
- να διαθέτει κατάλληλους χώρους για τις ποικίλες δραστηριότητες των παιδιών, όπως χώρο για μελέτη και εργασία για την άλλη μέρα, εργαστήρια, χώρο οπτικοακουστικής έκφρασης, αίθουσα θεάτρου, άθλησης, χορού και κίνησης
- να διαθέτει κατάλληλο εξοπλισμό, όπως μηχανές προβολής ταινιών, φωτογραφικές μηχανές, επιτραπέζια παιχνίδια, βίντεο, βιντεοταινίες, αθλητικό υλικό κ.λπ.

Στη συγκεκριμένη εγκύκλιο είναι ολοφάνερη η μεγάλη σημασία που δίνεται στην υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου αφού θεωρείται αναγκαία για τη λειτουργία των προγραμμάτων δημιουργικών δραστηριοτήτων στο Ολοήμερο Σχολείο.

Αυτό βέβαια που έμεινε από τις εξαγγελίες αυτές, ήταν η δημιουργία στις περισσότερες περιπτώσεις «parking» παιδιών, δίνοντας στην παράταση της λειτουργίας του σχολείου ιδρυματικό χαρακτήρα. Το κυριότερο όμως είναι, ότι το κόστος του ολοήμερου σχολείου μεθοδεύτηκε να «μετακυλήσει» από τις δημόσιες δαπάνες του ΥΠ.Ε.Π.Θ., στον ήδη επιφορτισμένο προϋπολογισμό της ελληνικής οικογένειας που καλείται να καλύψει το μισθό του δασκάλου (Κατσίκας Χ. & Καββαδίας Γ. Κ., 1998, σελ.129).

Ήταν ολοφάνερο ότι ο θεσμός χρειαζόταν επιστημονική τεκμηρίωση και στήριξη από ανθρώπους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έτσι ώστε να λυθούν οι ασάφειες ως προς τον τύπο του ολοήμερου σχολείου, τον τρόπο που αυτό θα λειτουργήσει, το χρόνο λειτουργίας του, το πλαίσιο εσωτερικής του οργάνωσης κτλ.

Έτσι λοιπόν στις 15-11-1997² συγκροτήθηκε από τον υπουργό του ΥΠΕΠΘ Γεράσιμο Αρσένη, η πρώτη επιστημονική επιτροπή με πρόεδρο την καθηγήτρια του Π.Τ.Δ.Ε. Αθηνών κ. Μ. Τζάνη. Στην επιτροπή αυτή ανατέθηκε και η ίδρυση και η επιστημονική καθοδήγηση των ολοήμερων σχολείων³. (Πυργιωτάκης Ι. Ε. α', 2001, σελ. 5).

Στη συνέχεια το έτος 1999-2000, δηλαδή το επόμενο έτος από την πρώτη εφαρμογή του θεσμού, εκτός από τα 28 Πιλοτικά Ολοήμερα Σχολεία, ιδρύθηκαν

¹ Φ. 13.1/767/Γ1/884/3-9-98

² Α.Π. Φ.13.1/962/Γ1/1281

³ Ιδρύθηκαν 28 πιλοτικά ολοήμερα σχολεία. Στη συνέχεια της εργασίας θα γίνει εκτενείς αναφορά στη λειτουργία των συγκεκριμένων σχολείων.

1500⁴ τμήματα δημιουργικών δραστηριοτήτων. Η καινούργια εγκύκλιος, Φ. 13.1/717/Γ1/742/21-9-1999, αναφέρεται στη λειτουργία και δίνει συμπληρωματικές οδηγίες, σχετικές με την οργάνωση των τμημάτων αυτών. Ακόμα, γίνεται εκτενής αναφορά στην επιχορήγηση και τον εξοπλισμό του ολοήμερου και τονίζει την ανάγκη παροχής γεύματος και ύπαρξης χρόνου για ξεκούραση μετά το φαγητό. Επίσης, δίνει οδηγίες για τη μελέτη των μαθημάτων της επόμενης μέρας και επισημαίνει ότι οι δημιουργικές δραστηριότητες πρέπει να καλύπτουν ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, από 50 μέχρι και 70 λεπτά περίπου. Στο τέλος της εγκυκλίου υπάρχουν στοιχεία που αφορούν την οργάνωση του χώρου και του χρόνου στα τμήματα δημιουργικών δραστηριοτήτων.

Την επόμενη σχολική χρονιά, 2000–2001, ο αριθμός των τμημάτων δημιουργικών δραστηριοτήτων έφτασε τα 2.020 και η σχετική εγκύκλιος έχει θέμα: «**Προγράμματα δημιουργικών δραστηριοτήτων σχολείων διευρυμένου ωραρίου**».⁵

Στην εν λόγω εγκύκλιο, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στους σχολικούς συμβούλους και στους διευθυντές των σχολείων καθώς και στο ρόλο που οφείλουν να έχουν στη σύνταξη και στην εφαρμογή του προγράμματος των δημιουργικών δραστηριοτήτων. Ακόμα, υπογραμμίζεται η συνεργασία με τους γονείς, αφού κρίνεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του προγράμματος. Επιπλέον, καθορίζει το πρόγραμμα του σχολείου διευρυμένου ωραρίου, το οποίο περιλαμβάνει δύο ζώνες, την πρωινή 7.00 – 8.00 και την απογευματινή 12.00 – 16.00 και τονίζεται η ευελιξία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου – Σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου. Η ευελιξία αυτή συμβάλει στην ενίσχυση των γνωστικών αντικειμένων που δεν αντιπροσωπεύονται όσο θα έπρεπε στο ωρολόγιο πρόγραμμα ή δεν εντάσσονται καθόλου σ' αυτό. Τα αντικείμενα αυτά, σύμφωνα με την εγκύκλιο, παρέχουν μια πιο ευχάριστη διάσταση στη μαθησιακή διαδικασία ενώ παράλληλα οικοδομούν τις συνθήκες για το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και τον πολιτισμό. Επιπλέον, τονίζεται η τεράστια αξία που έχει για το πρόγραμμα ο κατάλληλα διαμορφωμένος χώρος.

Παράλληλα, η Διεύθυνση Σπουδών Π.Ε. το Νοέμβριο του 1998 και το Σεπτέμβριο του 1999 διοργανώνει ενημερωτικά – επιμορφωτικά σεμινάρια για σχολικούς συμβούλους, προϊσταμένους Διευθύνσεων και Γραφείων Π.Ε., διευθυντές και δασκάλους ολοήμερων σχολείων, αναγνωρίζοντας τις αυξημένες ευθύνες τους ως προς τη λειτουργία του νέου θεσμού. Η λειτουργία αυτών των τμημάτων συνεχίζεται

⁴ Φ. 13.1/717/Γ1/742/21-9-1999

⁵ Φ. 13.1/897/Γ1/694/6-9-2000

και ο αριθμός τους ανέρχεται σε 2.521 το 2001–2002. Η ποσοτική αύξηση ήταν πραγματικά ραγδαία, γεγονός που επέβαλλε στους υπεύθυνους της εκπαίδευσης να λάβουν μέτρα, ούτως ώστε, το ολοήμερο σχολείο με ένα πρόγραμμα ελκυστικό και ευέλικτο, να μπορέσει να κρατήσει και να αξιοποιήσει αυτό το μαθητικό πληθυσμό.

1.4.2. Ολοήμερο Σχολείο Προαιρετικού Χαρακτήρα

Είναι σαφές ότι μέχρι το 1999, οι εγκύκλιοι και οι υπουργικές αποφάσεις που αφορούσαν το ολοήμερο σχολείο, δεν αναφέρονται ευθέως στο πιλοτικό ολοήμερο σχολείο αλλά σχεδόν όλες αναφέρονται στον τύπο του ολοήμερου που είναι γνωστό ως «Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου».

Ως ορόσημο, για τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου, χαρακτηρίζεται το σχολικό έτος 2002–2003. Η εμπειρία που αποκτήθηκε από τη λειτουργία των σχολείων διευρυμένου ωραρίου αλλά και των 28 πιλοτικών ολοήμερων σχολείων, έδωσε τα κατάλληλα εφόδια στο Υπουργείο Παιδείας ώστε να προχωρήσει στην αναβάθμιση της λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου. Από αυτό το χρονικό σημείο κι έπειτα, σε όλες τις καινούριες εγκυκλίους ο όρος «Σχολείο Διευρυμένου Ωραρίου» αντικαθίσταται με τον όρο «Ολοήμερο Σχολείο». Ακόμα, φαίνεται η έντονη επιθυμία του Υπουργείου Παιδείας, το ολοήμερο σχολείο να εξυπηρετεί κυρίως παιδαγωγικούς στόχους, χωρίς φυσικά να αγνοείται η κοινωνική του διάσταση.

Συγκεκριμένα, στις 23–7–02 το Υπουργείο Παιδείας εκδίδει τη διάταξη με θέμα: «*Πρόγραμμα ολοήμερου δημοτικού σχολείου*»⁶. Σε αυτή, ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου αναβαθμίζεται και σκοπός είναι να κερδίσει την εμπιστοσύνη των γονέων αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας προσφέροντας ένα πρόγραμμα αξιόπιστο και ελκυστικό. Έτσι, το Υπουργείο Παιδείας εισηγείται την προώθηση του προγράμματος του ολοήμερου σχολείου από όλη την εκπαιδευτική κοινότητα.

Αξιοσημείωτη, στη συγκεκριμένη εγκύκλιο είναι η αναφορά, για πρώτη φορά, στο ολοήμερο σχολείο μη υποχρεωτικού προγράμματος. Με αυτό τον τρόπο το Υπουργείο Παιδείας εστιάζει στην ουσία, στην αναβάθμιση και στο πρόγραμμα του σχολείου Διευρυμένου Ωραρίου, αφήνοντας για λίγο το πιλοτικό ολοήμερο σχολείο στην άκρη.

⁶ Φ. 13.1/812/77250/Γ1.

Επίσης, επισημαίνεται πως η παρακολούθηση του προγράμματος της απογευματινής ζώνης είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά που συμμετέχουν σ' αυτό μέχρι τη λήξη του. Παράλληλα, γίνεται απόπειρα εμπλουτισμού του απογευματινού προγράμματος με νέα αντικείμενα έτσι ώστε να γίνει πιο ευχάριστο και δημιουργικό για τους μαθητές. Με αυτά επιδιώκεται ένα ολοήμερο σχολείο που να πλησιάζει το πιλοτικό ολοήμερο αλλά το πρόγραμμα του να μην είναι υποχρεωτικό για όλους τους μαθητές.

Στον νέο τύπο σχολείου, εξαιρετικά σημαντικός είναι ο υποχρεωτικός του χαρακτήρας, αφού ακόμα κι αν οργανωθεί το απογευματινό ωράριο με επιτυχία, ακόμα κι αν εξασφαλιστεί η κατάλληλη και απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή, ακόμα κι αν διασφαλιστεί επαρκώς καταρτισμένο και εξειδικευμένο προσωπικό, όταν αφήσουμε τον κάθε γονέα να έρχεται και να παίρνει το παιδί του στη μέση του μαθήματος τότε υπονομεύουμε την ποιοτική και αποτελεσματική εφαρμογή του ολοήμερου σχολείου στην πράξη.

Το θέμα της αμέσως επόμενης εγκυκλίου είναι: «*Σκοπός και περιεχόμενο του Ολοήμερου Σχολείου*»⁷ και αφορά, για άλλη μια φορά, το ολοήμερο σχολείο μη υποχρεωτικού προγράμματος. Σε αυτή ενισχύεται ο ρόλος της μέριμνας από την πλευρά της πολιτείας και τονίζεται για άλλη μια φορά ο κοινωνικός και ο παιδαγωγικός χαρακτήρας του ολοήμερου.

Σε μικρό χρονικό διάστημα, ακολουθεί πλήθος από καινούριες εγκυκλίους⁸ οι οποίες ασχολούνται με την ενημέρωση, το ωράριο, το ωρολόγιο πρόγραμμα και το διδακτικό προσωπικό των ολοήμερων δημοτικών σχολείων. Ακόμα, στις 17-3-2003 εκδίδεται νέα εγκύκλιος⁹ στην οποία γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθούν οι στόχοι και το περιεχόμενο του ολοήμερου σχολείου.

Ως βασικοί στόχοι του θεσμού του ολοήμερου σχολείου προαιρετικού χαρακτήρα, σύμφωνα με την πιο πάνω εγκύκλιο, ορίζονται οι εξής:

- Να γίνει το ολοήμερο σχολείο ο χώρος όπου οι μαθητές θα αναπτύσσουν γνωστικές, ερευνητικές, κατασκευαστικές και πολιτιστικές δεξιότητες.

⁷ Φ. 13.1/885/88609/Γ1.

⁸ Συγκεκριμένα, στις 9-9-2002 ακολουθεί εγκύκλιος με θέμα: «*Η ενημέρωση των γονέων για το ολοήμερο σχολείο*» (Φ. 13.1/905/90885/Γ1) και στις 19-9-2002 έχουμε άλλες δύο εγκυκλίους με θέμα: «*Το ωράριο και το ωρολόγιο πρόγραμμα του ολοήμερου δημοτικού σχολείου*» (Φ. 13.1/930/96731/Γ1) και «*Κάλυψη αναγκών σε διδακτικό προσωπικό ολοήμερων δημοτικών σχολείων*» (Φ.13.1/929/96878/Γ1).

⁹ Φ. 50/57/26650/Γ1.

- Να βοηθήσει στην καλύτερη δυνατή ανάπτυξη της προσωπικότητας, του χαρακτήρα και των γνώσεων των μαθητών, «μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν», «πώς να αποδέχονται τους άλλους» και «πώς να είναι υπεύθυνοι και δημιουργικοί».

- Να βοηθήσει τους μαθητές, δημιουργώντας «καινούργια» στοιχεία στην εξελικτική τους πορεία, έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις επιταγές της νέας τεχνολογικής κοινωνίας και της Κοινωνίας της Γνώσης.

- Να βοηθήσει στην απαλλαγή της οικογένειας από τη φροντίδα και το κόστος για αναζήτηση πρόσθετης απασχόλησης εκτός σχολείου.

- Να ευαισθητοποιήσει τους γονείς και να ενεργοποιήσει τους φορείς της τοπικής κοινωνίας επιδιώκοντας το «άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία».

- Να υπερασπιστεί το δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης, μέσα από τη συνεργασία ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας (δάσκαλοι, μαθητές, γονείς, τοπική κοινωνία).

Μέσα από τους επιδιωκόμενους στόχους του ολοήμερου, το Υπουργείο Παιδείας προσπαθεί να δώσει και μία απάντηση σχετικά με την επάρκεια του σημερινού ελληνικού σχολείου. Το ολοήμερο σχολείο, φαίνεται ότι δημιουργήθηκε για να συμβάλει στην αναμόρφωση όλου του σχολικού κλίματος, στη ριζική αλλαγή του ρόλου του σημερινού σχολείου και για να οδηγήσει σε ένα καινούριο σχολείο το οποίο να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της εκάστοτε κοινωνίας.

Εκτός από την ποιοτική εξέλιξη των ολοήμερων σχολείων υπάρχει και ποσοτική εξέλιξη. Από το σχολικό έτος 2002–2003 μέχρι σήμερα διακρίνεται μία επέκταση του θεσμού. Ο αριθμός των ανοικτών ολοήμερων, τη συγκεκριμένη χρονιά, έφτασε τα 2.600 ενώ την αμέσως επόμενη, 2003–2004, τα 3.611 με αποτέλεσμα να καλύψουν όλες τις περιοχές της χώρας, από αστικές μέχρι δυσπρόσιτες περιοχές. Κατά τη σχολική χρονιά 2004–2005, ο αριθμός των ολοήμερων έφτασε τα 4.073 σε σύνολο 5.763 δημοτικών σχολείων. Όσον αφορά το οικονομικό μέρος, την ευθύνη οργάνωσης και λειτουργίας αυτών των ολοήμερων έχει αναλάβει από το 2002–2003 εξολοκλήρου το ΥΠΕΠΘ, αξιοποιώντας κονδύλια από το Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Αρβανίτη Ι., 2006, σελ. 40 – 41).

1.4.3. Πιλοτικό Ολοήμερο Σχολείο

Παράλληλα με τη λειτουργία των Σχολείων Διευρυμένου Ωραρίου, την σχολική χρονιά 1999 – 2000, η πρώτη επιστημονική επιτροπή που όρισε το Υπουργείο Παιδείας, όπως προαναφέραμε, κατόρθωσε να θέσει σε λειτουργία 28 Πιλοτικά Ολοήμερα Σχολεία στα οποία το πρόγραμμα ήταν δεσμευτικό για όλους τους μαθητές.

Την ευθύνη για την οργάνωση και λειτουργία, καθώς και για την επιμόρφωση των δασκάλων την έχει η αρμόδια επιστημονικά επιτροπή σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τη Διεύθυνση Σπουδών του ΥΠ.Ε.Π.Θ. Η επιτροπή αυτή με πρόεδρο τη Μαρία Τζάνη¹⁰, καθόρισε την ίδρυση, την επίπλωση, τον εξοπλισμό των πιλοτικών ολοήμερων σχολείων και κράτησε ως την εκπόνηση των προγραμμάτων, τη στελέχωση και την αρχή της λειτουργίας τους. Με την ανάληψη του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων από τον υπουργό κ. Πέτρο Ευθυμίου, συγκροτήθηκε νέα επιτροπή¹¹, η οποία υφίσταται μέχρι σήμερα, υπό την προεδρία του καθηγητή κ. Πυργιωτάκη Ιωάννη¹².

Για την υλοποίηση του προγράμματος, το Υπουργείο είχε να αντιμετωπίσει ένα βασικό πρόβλημα, το οικονομικό. Στην παρούσα περίπτωση, για την πραγματοποίηση του ολοκληρωμένου προγράμματος, φρόντισε να αντλήσει τους απαραίτητους πόρους από το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Όμως, αυτό δεν επαρκούσε για την πλήρη κάλυψη του Ολοήμερου σχολείου αφού περιλάμβανε τόσο

¹⁰ Τα μέλη της επιτροπής ήταν: 1. Μαρία Τζάνη, καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών, πρόεδρος, 2. Ιωάννης Πυργιωτάκης, καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης, 3. Παναγιώτης Ξωχέλλης, καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, 4. Χρυσή Βιτσιλάκη, επίκουρος καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου, 5. Απόστολος Ανδρέου, αναπληρωτής καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, 6. Παύλος Γούσης, διευθυντής σπουδών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ., 7. Γιώργος Πασιάς, δάσκαλος, αναπληρωτής υπεύθυνος έργου ΣΕΠΠΕ. Συνεργάτης της επιτροπής για θέματα οργάνωσης του σχολικού χώρου ήταν ο τότε αναπληρωτής καθηγητής του Α.Π.Θ. Δ. Γερμανός.

¹¹ Α.Π. Γ1/632/1-8-2000, ΦΕΚ 1005, τ.Β'

¹² Τα μέλη της νέας επιτροπής είναι: 1 Ιωάννης Πυργιωτάκης, καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης, πρόεδρος, 2. Ιωάννης Βρεττός, καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, 3. Παναγιώτης Ξωχέλλης, καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, 4. Αθανάσιος Παππάς, καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, 5. Δημήτριος Χατζηδήμου, καθηγητής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου(παράρτημα Φλώρινας), 6. Ιωσήφ Μπουζάκης, καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών, 7. Ελένη Ταρατόρη, καθηγήτρια Πανεπιστημίου Θράκης, 8. Κωνσταντίνος Λάμιας, επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, 9. Χρυσή Βιτσιλάκη, επίκουρος καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου, 10. Ζαχαρίας Παληός, επίκουρος καθηγητής Πανεπιστημίου Κρήτης, 11. Κωνσταντίνου Χαράλαμπος, Αναπλ. Καθηγητής Παν/μίου Ιωαννίνων και Αντιπρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου 12. Κώστας Κωνσταντίνος, Δ/ντής Α' θμιας Εκπαίδευσης 13. Γούσης Παύλος, Σύμβουλος Υφυπουργού Παιδείας, 14. Λεοντάρης Αχιλλέας, Σύμβουλος Υφυπουργού Παιδείας, 15. Μόραλη Σοφία, Σύμβουλος Υπουργού Παιδείας, 16. Ραπτόπουλος Κωνσταντίνος, Σχολικός Σύμβουλος, 17. Αλπέντζου Ολυμπία, Δ/ντρια Δημοτικού Σχολείου, 18. Διαμαντής Κωνσταντίνος, Δάσκαλος.

το δημοτικό σχολείο όσο και την προσχολική αγωγή. Κατά συνέπεια, ως υπεύθυνοι για τη λειτουργία των σχολείων αυτών ορίζονται επιπλέον οι γονείς και οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Κατσίκας Χ. & Καββαδίας Γ. Κ., 1998, σελ.129).

Έτσι, τη σχολική χρονιά 1999 – 2000, το πιλοτικό πρόγραμμα του «Ολοήμερου Σχολείου» εφαρμόζεται σε 28 σχολεία της χώρας. Η Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του ΥΠ.Ε.Π.Θ. είχε την ευθύνη της επιλογής των σχολικών μονάδων. Όσον αφορά το οικονομικό μέρος, το πρόγραμμα για δύο χρόνια (1999–2001) υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Β΄ Κ.Π.Σ ενώ τις δύο ακόλουθες χρονιές (2001–2003) στο πλαίσιο του Γ΄ Κ.Π.Σ. Το πρόγραμμα συνεχίζει και τα επόμενα δύο χρόνια (2003–2005) να πραγματοποιείται στα 28 σχολεία στο πλαίσιο του Γ΄ Κ.Π.Σ. και χρηματοδοτείται κατά 25% από εθνικούς πόρους και 75% από πόρους του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. (Αρβανίτη Ι., 2006, σελ. 41)

Βέβαια, το μεταβατικό διάστημα από το δεύτερο στο τρίτο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, προκάλεσε επιπρόσθετα οικονομικά προβλήματα και δημιούργησε μεγάλες δυσκολίες όχι μόνο στη επέκταση του νέου θεσμού, αλλά και στη λειτουργία των ήδη ιδρυθέντων 28 σχολείων. Παρά τις αντιξοότητες, η ομάδα υλοποίησης του έργου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, κατάφερε να εξοικονομήσει τους αναγκαίους πόρους για τα 28 Ολοήμερα σχολεία. Με τον τρόπο αυτό η επιστημονική επιτροπή επιδόθηκε στη λειτουργία και τη βελτίωση των σχολείων αυτών. Παράλληλα εστίασε το ενδιαφέρον της στην διευκρίνιση του θεωρητικού – παιδαγωγικού και μεθοδολογικού πλαισίου στην ανανέωση της εκπαιδευτικής τους πράξης (Πυργιωτάκης Ι. Ε. α΄, 2001, σελ. 6).

Σ' αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί η εκπόνηση ενός βιβλίου για το χαρακτήρα και τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου¹³, υπεύθυνοι για την ιδέα και την συγγραφή αυτού του βιβλίου ήταν φυσικά μέλη της προαναφερθείσας επιστημονικής επιτροπής. Επίσης, μία από τις προσδοκίες της επιτροπής ήταν η δημιουργία σε κάθε νομό, 4 – 5, τουλάχιστον, πιλοτικών ολοήμερων σχολείων, συνολικά 300 σε όλη τη χώρα, τα οποία θα λειτουργούσαν ως επιμορφωτικά κέντρα για τους δασκάλους των άλλων ολοήμερων. Δυστυχώς, αυτή η φιλοδοξία της επιτροπής δεν είχε εξέλιξη αφού η πολιτεία εκμεταλλεύθηκε τα συγκεκριμένα κονδύλια για την επέκταση των προαιρετικών ολοήμερων σχολείων (Πυργιωτάκης Ι. Ε., 2004).

¹³ ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ, Ι.Ε. (επιμ.). *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργία και Προοπτικές*. Αθήνα, Οργανισμός εκδόσεως διδακτικών βιβλίων.

Ως βασικοί σκοποί του προγράμματος «Ολοήμερο Σχολείο» καθορίζονται οι εξής:

- Η συμβολή στην ανανέωση του περιεχομένου της σχολικής γνώσης και την αναβάθμιση των διδακτικών και δασκάλων πρακτικών μέσα από τη σύνδεση του εκπαιδευτικού έργου με τις σύγχρονες απαιτήσεις της προετοιμασίας των μαθητών για την έξοδό τους προς «την κοινωνία της γνώσης» και την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, και
- Η διεύρυνση του κοινωνικού ρόλου του σχολείου με το «άνοιγμά του στην τοπική κοινωνία» και τη συμμετοχή επιστημονικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών φορέων στην ενίσχυση του εκπαιδευτικού έργου στη σχολική μονάδα. (Αρβανίτη Ι., 2006, σελ. 44 – 45)

Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα επιδιώκει το ολοήμερο σχολείο:

- Να είναι ένας χώρος, όπου οι μαθητές θα αναπτύσσουν δεξιότητες γνωστικές, ερευνητικές, κατασκευαστικές και πολιτιστικές και να αναπτύσσουν τις γνώσεις, την προσωπικότητα και το χαρακτήρα τους «μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν», «πώς να αποδέχονται τους άλλους» και πώς να είναι υπεύθυνοι και δημιουργικοί.
- Να διαφοροποιήσει τη διδασκαλία των παραδοσιακών ακαδημαϊκών μαθημάτων μέσα από μια πολλαπλότητα προσεγγίσεων, οι οποίες θα ενισχύσουν αμφίδρομα την προσωπικότητα του μαθητή.
- Να βοηθήσει στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας του μαθητή, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας και ταυτόχρονα, να αναπτύξει στον ψυχισμό του μαθητή την κοινωνική και συναισθηματική αλληλεγγύη, καλλιεργώντας του την ικανότητα να αντλεί χαρά από την προσπάθεια και το επίτευγμα.
- Να εξασφαλίσει την προστασία των μαθητών από «παραμέληση», κακή μεταχείριση και ενδεχόμενους «κινδύνους», που μπορεί να παραμονεύουν στο οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, προσφέροντας ταυτόχρονα δημιουργική επιτήρηση.
- Να συμβάλλει με τη συνεχή ενισχυτική διδακτική παρέμβαση, την παιδαγωγική φροντίδα, και την αμφίδρομη διαδικασία αξιολόγησης στην ενίσχυση του μαθησιακού αποτελέσματος και στη μείωση των υπάρχουσών δασκάλων ανισοτήτων.

- Να συμβάλλει στην ανακούφιση της οικογένειας του μαθητή, όταν και οι γονείς είναι εργαζόμενοι ή όταν ο μαθητής προέρχεται από μονογονεϊκή οικογένεια και δεν υπάρχει άλλο τρόπος προστασίας του.
- Να ευαισθητοποιήσει τους γονείς και να ενεργοποιήσει τους φορείς της τοπικής κοινωνίας επιδιώκοντας το «άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία».
- Να υπερασπιστεί το δημόσιο χαρακτήρα της εκπαίδευσης και να «πείσει» για την αξιοπιστία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος και της ελληνικής πολιτείας.

2. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

2. 1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Παρακολουθώντας τη πορεία του θεσμού του ολοήμερου σχολείου στη Κύπρο, αντιλαμβανόμαστε ότι ακολούθησε μια φθίνουσα πορεία. Τα σχολεία, μέχρι το 1960, λειτουργούσαν ως ολοήμερα. Από τότε ο χρόνος παραμονής των παιδιών στα σχολεία άρχισε, σταδιακά, να μειώνεται μέχρι το 1975 όπου και καταργήθηκε πλήρως η απογευματινή φοίτηση.

Κοινωνικοί ήταν κυρίως οι λόγοι που, προκάλεσαν τις πρώτες προσπάθειες εφαρμογής του ολοήμερου δημοτικού σχολείου στην Κύπρο. Στις συζητήσεις, που το 1995 άρχισαν πλέον συστηματικά, η αλλαγή στη διάρθρωση και λειτουργία της οικογένειας (διαζύγια, μονογονεϊκές οικογένειες, ανεργία κλπ.), η είσοδος της γυναίκας – μητέρας στην αγορά εργασίας, ο νέος τρόπος ζωής που επιβάλλουν οι συνθήκες στις μεγαλουπόλεις, οι νέες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας καθώς και η ανάγκη απαλλαγής των γονιών από τη δύσκολη και χρονοβόρα απασχόληση της κατ' οίκον εργασίας των παιδιών τους, ήταν μερικές από τις κοινωνικές αλλαγές που προτάθηκαν, με σκοπό να τονίσουν την αναγκαιότητα του θεσμού.

Έτσι, το 1995 άρχισε μία πιο προσεκτική εξέταση και σχολαστική διερεύνηση για την ίδρυση και τη λειτουργία Προαιρετικών Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων. Το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν η σύσταση Επιτροπής (Οκτώβριος 95), από εκπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας, του Γραφείου Προγραμματισμού, της Συνομοσπονδίας Ομοσπονδιών Συνδέσμων Γονέων και της ΠΟΕΔ¹⁴, η οποία και υπέβαλε έκθεση στον Υπουργό Παιδείας. Δεύτερο βήμα ήταν η διερεύνηση των απόψεων των γονιών, των δασκάλων και των μαθητών. Τέλος, τρίτο και τελευταίο βήμα της προσπάθειας αυτής, θεωρείται η ετοιμασία ενός ολοκληρωμένου Στρατηγικού Σχεδίου και η υποβολή του στο Υπουργικό Συμβούλιο.

Παρά τις συστηματικές και οργανωμένες προσπάθειες, από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, η πειραματική εφαρμογή του θεσμού, άρχισε τέσσερα χρόνια αργότερα. Ως εκ τούτου, τη σχολική χρονιά 1999-00 ο θεσμός του Προαιρετικού

¹⁴ Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Δασκάλων.

Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου εφαρμόστηκε πειραματικά σε εννέα δημοτικά σχολεία, τέσσερα αστικά και πέντε υπαίθρου (Στυλιανού Σ., 2006, σελ. 63).

Ταυτόχρονα με τη δοκιμαστική λειτουργία του Προαιρετικού Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου, συγκροτήθηκαν και δύο επιτροπές με σκοπό την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του θεσμού. Αναλυτικότερα, η παραπάνω διαδικασία επικεντρωνόταν στην αξιολόγηση των στόχων που είχε θέσει το Υπουργείο Παιδείας για το Προαιρετικό Ολοήμερο Σχολείο, στην αξιολόγηση της εφαρμογής του θεσμού καθώς και στην εκτίμηση της γενικότερης άποψης όλων των εμπλεκομένων για το θεσμό, τόσο σε σχολεία στα οποία εφαρμοζόταν ο θεσμός όσο και σε άλλα.

Έτσι, στην πρώτη επιτροπή, η οποία απαρτιζόταν από εκπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας, της ΠΟΕΔ, της Παγκύπριας Συνομοσπονδίας Συνδέσμων Γονέων Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΣΣΓΔΕ), του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ανατέθηκε η ευρύτερη αξιολόγηση του θεσμού. Ενώ, στη δεύτερη, την οποία αποτελούσαν εκπρόσωποι του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου (Πέτρος Πασιαρδής, Μαίρη Κουτσελίνη, Αθηνά Μιχαηλίδου-Ευριπίδου, Χρίστος Τσουρής), ανατέθηκε ο ρόλος της "ειδικής ερευνητικής επιτροπής αξιολόγησης". Οι δύο αυτές επιτροπές, προσπάθησαν να δώσουν στην αξιολόγηση αυτή διαμορφωτικό χαρακτήρα. Ακόμα, επικεντρώθηκαν στην αξιολόγηση των στόχων που είχε θέσει το Υπουργείο Παιδείας για το Προαιρετικό Ολοήμερο Σχολείο, στην αξιολόγηση της εφαρμογής του θεσμού καθώς και στην εκτίμηση της γενικότερης άποψης όλων των εμπλεκομένων (δασκάλων, γονιών, παιδιών) για το θεσμό, τόσο σε σχολεία στα οποία εφαρμοζόταν ο θεσμός όσο και σε άλλα. Τέλος, μια επιπλέον ευθύνη που είχαν οι επιτροπές αυτές ήταν η διατύπωση εισηγήσεων με σκοπό τη βελτίωση του θεσμού.

Παράλληλα με τη λειτουργία και την αξιολόγηση του θεσμού, δάσκαλοι και παιδαγωγικοί λόγοι άρχισαν να απασχολούν τους εμπλεκόμενους φορείς και να αποκτούν σημαντική θέση στις σχετικές συζητήσεις. Η ανάγκη για αναδιάρθρωση του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος, καθώς και η ποιοτική βελτίωση της παρερχόμενης εκπαίδευσης, ήταν μερικά από τα θέματα που προβλημάτισαν. Ακόμα, η ανάγκη εξασθένησης της ανισότητας των ευκαιριών και ενασχόλησης με τα ειδικά ενδιαφέροντα, είχε ως αποτέλεσμα τη σταδιακή εισαγωγή ενδιαφερόντων όπως το θέατρο, ο χορός, η ζωγραφική, τα μουσικά όργανα, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, οι αθλοπαιδιές και άλλα.

Όπως προαναφέρθηκε, ο θεσμός του προαιρετικού ολοήμερου άρχισε να εφαρμόζεται πειραματικά σε εννέα δημοτικά ενώ γινόταν ταυτόχρονα και τρέχουσα αξιολόγηση του θεσμού. Έτσι, στα εννέα αυτά σχολεία λειτούργησαν τέσσερις διαφορετικοί τύποι ολοήμερου σχολείου. Τα βασικά χαρακτηριστικά των τεσσάρων αυτών τύπων παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας Ι
Οι τέσσερις τύποι Ο.Σ. που λειτούργησαν πειραματικά τη σχολική χρονιά
1999-2000

Τύπος Ο.Σ.	Ωράριο (πρόσθετες περίοδοι)	Ημέρες λειτουργίας
Τύπος Α΄	μέχρι 4:00μ.μ. (3 απογευματινές περίοδοι για τα παιδιά των Δ΄, Ε΄ και Στ΄ τάξεων)	3 φορές την εβδομάδα
Τύπος Β΄	Μέχρι 2:50μ.μ. (2 απογευματινές περίοδοι για τα παιδιά των Δ΄, Ε΄ και Στ΄ τάξεων)	4 φορές την εβδομάδα
Τύπος Γ΄	Μέχρι 1:05μ.μ. (επέκταση χρόνου για τα παιδιά των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων)	Καθημερινά
Τύπος Δ΄	Μέχρι 1:05μ.μ. (επέκταση χρόνου για τα παιδιά των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων)	Καθημερινά

**Η διαφορά του τύπου Δ΄ από τον τύπο Γ΄ ήταν ο περιορισμός του ανώτατου αριθμού μαθητών κατά τμήμα στους 25 στην περίπτωση του τύπου Δ΄. (Πασιαρδής, Π., κ.ά., 2000, σελ. 8).*

Μετά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του θεσμού, η αξιολόγηση που έγινε, από τους τέσσερις τύπους σχολείων οι οποίοι είχαν εφαρμοστεί, θεώρησε ως αποτελεσματικότερο τον τύπο 1. Σε αυτό το τύπο, η απογευματινή φοίτηση παρέχόταν σε μαθητές των Δ΄ – Στ΄ τάξεων και επεκτεινόταν μέχρι τις 4 το απόγευμα. Χωρίς δεύτερη σκέψη, το μοντέλο αυτό υιοθετήθηκε σε όλα τα προαιρετικά ολοήμερα δημοτικά σχολεία της Κύπρου.

Ακολούθως, τη σχολική χρονιά 2000-01, πραγματοποιήθηκε μια δεύτερη (μικρής κλίμακας) αξιολόγηση του θεσμού, η οποία έγινε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, μετά από εντολή του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Ο θεσμός του προαιρετικού ολοήμερου συνέχισε να αξιολογείται και κατά τις τρεις επόμενες

χρονιές (2001-02, 2002-03, 2003-04) με εσωτερικές, αυτή τη φορά, αξιολογήσεις που διενεργούσε το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Οι αξιολογήσεις αυτές έδειξαν ότι ο θεσμός αυτός λειτουργεί ικανοποιητικά, αλλά ταυτόχρονα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης σε κάποιους τομείς, όπως η βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής, η κάλυψη όλων των τάξεων, η δημιουργία μικρότερων ομάδων, ο εμπλουτισμός βοηθημάτων και εξοπλισμού, η επιμόρφωση του προσωπικού και άλλα. Παρόλ' αυτά, το αποτέλεσμα ήταν το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού να προχωρήσει σε σταδιακή επέκταση του θεσμού.

Αναλυτικά οι αριθμοί των σχολείων που λειτούργησαν ως προαιρετικά ολοήμερα ανά σχολική χρονιά και τάξη παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας II

Προαιρετικά Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία που λειτούργησαν ανά σχολική χρονιά

ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΛΟΗΜΕΡΩΝ	
	Δ'– Στ' τάξεις	Α'– Γ' τάξεις
1999-2000	9	-
2000-2001	25	-
2001-2002	70	-
2002-2003	84	-
2003-2004	107	11
2004-2005	125	14
2005-2006	144	24
2006-2007	139	

Όπως φαίνεται πιο πάνω υπάρχει μια αυξητική τάση των προαιρετικών ολοήμερων ενώ από τη σχολική χρονιά 2003-04 αρχίζει η επέκταση του προαιρετικού ολοήμερου και στις μικρότερες τάξεις, Α – Γ, του δημοτικού σχολείου.

Αξίζει ν' αναφερθεί ότι, από τη σχολική χρονιά 2005-2006, ο θεσμός του ολοήμερου λειτουργεί και σε νηπιαγωγεία.

Μια σημαντική πληροφορία που προκύπτει, από την εισήγηση της Μιχαηλίδου(2006) στο 20^ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, είναι η κατανομή των προαιρετικών ολοήμερων σχολείων ανά επαρχία. Συγκεκριμένα, τα περισσότερα ολοήμερα σχολεία λειτουργούν στη επαρχία Λευκωσίας ενώ ακολουθούν οι επαρχίες Λάρνακας-Αμμοχώστου, Λεμεσού και Πάφου. Επίσης, υπάρχει μια έντονα αυξητική τάση στα Ολοήμερα Σχολεία σε όλες τις επαρχίες της ελεύθερης Κύπρου.

Με γνώμονα την περιοχή (ύπαιθρος, πόλη) που βρίσκονται τα σχολεία χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες σε αστικά, ημιαστικά (Υπαιθρος Α΄) και αγροτικά (Υπαιθρος Β΄). Στην εισήγηση της η Μιχαηλίδου(2006) αναφέρεται η έντονα αυξητική τάση που υπάρχει στα ολοήμερα σχολεία σε όλες τις επαρχίες της ελεύθερης Κύπρου. Παράλληλα, τονίζεται η λειτουργία μεγάλου αριθμού ολοήμερων σχολείων στη επαρχία Λευκωσίας ενώ ακολουθούν οι επαρχίες Λάρνακας-Αμμοχώστου, Λεμεσού και Πάφου.

Στη συνέχεια της παρούσας εργασίας δίνεται μια προσπάθεια να περιγραφεί το νομικό πλαίσιο που υπάρχει και αφορά τους στόχους του προαιρετικού ολοήμερου σχολείου, το αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα, τις μέρες και ώρες λειτουργίας του προαιρετικού ολοήμερου, τη διεύθυνση – διοίκηση και τη στελέχωση του απογευματινού σχολείου, τον εξοπλισμό του σχολείου καθώς και τη σίτιση των παιδιών.

2. 2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μέχρι σήμερα (2008), δεν έχει ψηφιστεί κανένας νόμος που να αφορά το ολοήμερο σχολείο, σε οποιαδήποτε μορφή. Το Υπουργείο Παιδείας, ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας του προαιρετικού ολοήμερου δημοτικού σχολείου και τα διάφορα προβλήματα που τυχόν παρουσιαστούν με τις διάφορες εγκυκλίους που στέλνει στα σχολεία. Συγκεκριμένα, στις εγκυκλίους περιγράφεται το αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα, αναφέρονται οι μέρες και ώρες λειτουργίας του απογευματινού προγράμματος όπως και ο αριθμός των παιδιών κατά τμήμα. Ακόμα, ορίζεται η διεύθυνση – διοίκηση του απογευματινού σχολείου, η αμοιβή δασκάλων, τα κριτήρια επιλογής του προσωπικού και η διαδικασία εγγραφής των μαθητών. Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στον εξοπλισμό του σχολείου και στον τρόπο σίτισης των παιδιών αφού από τον Σεπτέμβριο του 2006 εκδίδονται ξεχωριστές εγκυκλίουι με θέμα: Διαιτολόγιο Προαιρετικού Ολοήμερου Σχολείου. Επίσης, στις εγκυκλίους αναφέρονται οι σκοποί και οι στόχοι που έχει θέσει το Υπουργείο Παιδείας.

Οι παράμετροι, όπως αναφέρει ο Στυλιανού (2006), πάνω στις οποίες στηρίχθηκε η λειτουργία του προαιρετικού ολοήμερου σχολείου από το 1999 μέχρι σήμερα είναι οι πιο κάτω:

- Στο ολοήμερο συμμετέχουν τα παιδιά των μεγάλων τάξεων (Δ, Ε, Στ). Κατ' εξαίρεση και μετά από ειδική άδεια μερικά από τα σχολεία καλύπτουν και παιδιά των μικρότερων τάξεων.
- Το ολοήμερο στελεχώνεται με πολυδύναμους διορισμένους ή και αδιόριστους δασκάλους.
- Σε περιπτώσεις που η παρουσία κάποιου ειδικού για διδασκαλία συγκεκριμένου θέματος είναι απόλυτα αναγκαία, το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού φροντίζει για το διορισμό του με μερική απασχόληση από την αγορά εργασίας.
- Τα ολοήμερα σχολεία λειτουργούν με τις υφιστάμενες κτιριακές εγκαταστάσεις.
- Ο κινητός εξοπλισμός των σχολείων ενισχύεται με τραπέζια, καθίσματα, οπτικοακουστικά μέσα, βιβλία, βιβλιοθήκες και βιβλία για τη διδασκαλία των αγγλικών.

- Τα έξοδα για τη σίτιση των παιδιών και όλες τις αναγκαίες διευθετήσεις για την προμήθεια – παρασκευή του γεύματος αναλαμβάνουν πλήρως οι γονείς των παιδιών. Το είδος του φαγητού και το πρόγραμμα σίτισης είναι σύμφωνο με σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου, το οποίο επιχορηγεί περιορισμένο αριθμό άπορων μαθητών με το ποσό των 5 λιρών την εβδομάδα.

Στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν οι βασικοί άξονες λειτουργίας του προαιρετικού ολοήμερου δημοτικού σχολείου, όπως αυτοί διαμορφώνονται από τις διάφορες εγκυκλίους.

2.2.1. Στόχοι Ολοήμερου Σχολείου

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου (Έντυπο ΥΠΠ για το Ολοήμερο Σχολείο) το ολοήμερο σχολείο μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ποιοτική αναβάθμιση της παιδείας του τόπου. Πιο συγκεκριμένα:

- Βοηθά στην ολόπλευρη καλλιέργεια και ανάπτυξη του παιδιού
- Παρέχει την ευκαιρία στα παιδιά να έχουν για περισσότερο χρόνο καθοδήγηση από δασκάλους και άλλο εξειδικευμένο προσωπικό
- Εμπλουτίζει το αναλυτικό πρόγραμμα με θέματα που ικανοποιούν ειδικά ενδιαφέροντα των παιδιών καθώς και με δραστηριότητες που προάγουν την κοινωνικοποίηση τους, τη δημιουργικότητα, τη φιλιαναγνωσία, την ερευνητική διάθεση, την αισθητική καλλιέργεια, τις πρακτικές ικανότητες κ.α.
- Παρέχει χρόνο στους μαθητές για προετοιμασία των μαθημάτων τους
- Παρέχει ευκαιρίες αντιμετώπισης των μαθησιακών και άλλων δυσκολιών των παιδιών
- Παρέχει τη δυνατότητα να προετοιμαστούν και να οργανωθούν καλύτερα αθλητικές, καλλιτεχνικές και άλλες δραστηριότητες, που εμπλουτίζουν τη σχολική ζωή.
- Περιορίζει την κοινωνική ανισότητα που υπάρχει ανάμεσα σε παιδιά εύπορων και φτωχών οικογενειών, λόγω του φαινομένου των απογευματινών φροντιστηριακών μαθημάτων και άλλων δραστηριοτήτων

- Περιορίζει τα προβλήματα των μητέρων που εργάζονται έξω από το σπίτι, σχετικά με την επίβλεψη των παιδιών τους.
- Δίνει στα παιδιά με ειδικές ανάγκες που έχουν εισαχθεί στα κανονικά σχολεία, την ευκαιρία να βλέπουν και να μιμούνται τη συμπεριφορά των άλλων παιδιών στο παιχνίδι, στο φαγητό, στη δημιουργική εργασία και έτσι συνεργάζονται, συνυπάρχουν και μαθαίνουν αβίαστα.
- Βοηθά στην πρόληψη και στον περιορισμό της παιδικής παραβατικότητας αφού τα παιδιά απασχολούνται επωφελώς και δεν έχουν χρόνο να αναπτύξουν αντικοινωνική συμπεριφορά ή δράση.
- Βοηθά στην καταπολέμηση της τηλεθέασης και άλλων κακών συνηθειών
- Τα σχολικά κτίρια και οι σχολικές εγκαταστάσεις αξιοποιούνται για όσο γίνεται περισσότερο χρόνο, πέρα από τη χρήση τους για τα κανονικά μαθήματα των παιδιών.

2.2.2. Αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα

Κατά τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του προαιρετικού ολοήμερου σχολείου, δεν δόθηκε από το Υπουργείο Παιδείας κανένα αναλυτικό ή ωρολόγιο πρόγραμμα αλλά ούτε και οδηγίες για την δημιουργία του από τα ίδια τα σχολεία. Αλλά, όπως αναφέρεται στην πρώτη έκθεση αξιολόγησης του προαιρετικού ολοήμερου σχολείου (Πασιαρδής κ.α., 2000 σελ. 53), η ευθύνη που ανέλαβαν τα σχολεία «ήταν υπέρμετρη σε σχέση με τη γνώση τους για τους σκοπούς και τους στόχους που έπρεπε να επιδιώξουν καθώς και για τις διαδικασίες ανάπτυξης προγραμμάτων». Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ανασφάλεια και επιφυλακτικότητα στο εκπαιδευτικό προσωπικό. Έτσι, δημιουργήθηκε η ανάγκη ύπαρξης ξεχωριστού αναλυτικού προγράμματος για το ολοήμερο σχολείο.

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς 2005 – 2006, αποστέλλεται, στα σχολεία που θα λειτουργήσουν ως ολοήμερα, η εγκύκλιος Φ.7.11.15/7 με ημερομηνία 29.8.05. και θέμα: Ολοήμερο Σχολείο. Σε αυτή, όπως και στις υπόλοιπες που ακολουθούν, (Φ.7.11.15 και Φ.7.11.15/9) περιγράφεται αναλυτικά, μεταξύ των άλλων, το αναλυτικό και το ωρολόγιο πρόγραμμα.

Όσον αφορά το πρόγραμμα στα ολοήμερα σχολεία, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη εγκύκλιο, το πρωινό αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα παραμένει όπως είναι και λειτουργεί με βάση τους ισχύοντες κανονισμούς λειτουργίας των δημοτικών σχολείων.

Οι όποιες αλλαγές γίνονται φυσικά, στο απογευματινό αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα. Έτσι, το απογευματινό πρόγραμμα περιλαμβάνει διάφορες δραστηριότητες, όπως είναι η διεκπεραίωση της κατ' οίκον εργασίας με την καθοδήγηση των δασκάλων, η ατομική βοήθεια και ενισχυτική διδασκαλία σε παιδιά με σοβαρά μαθησιακά προβλήματα, η ενασχόληση των παιδιών με δημιουργικές εργασίες με θέματα ενδιαφερόντων και η συμμετοχή τους σε παιδαγωγικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες.

Τα θέματα ενδιαφέροντος επιλέγονται από τη Διεύθυνση του σχολείου σε συνεργασία με το Σύνδεσμο Γονέων και τον οικείο Επιθεωρητή. Τον τελικό κατάλογο των ομάδων ενδιαφερόντων που λειτουργούν σε κάθε σχολείο εγκρίνει και επικυρώνει ο Πρώτος Λειτουργός Εκπαίδευσης της κάθε επαρχίας.

Συγκεκριμένα, προσφέρονται οκτώ περίοδοι την εβδομάδα για την κατ' οίκον εργασία και την ενισχυτική διδασκαλία και οκτώ περίοδοι για τα θέματα ενδιαφέροντος. Έτσι, οι μαθητές επιλέγουν από τα πιο κάτω θέματα αυτά που τους ενδιαφέρουν, για να συμπληρώσουν τις οκτώ περιόδους. Τα θέματα προσφέρονται ως εξής:

- Αγγλικά ή άλλη γλώσσα: 2 ή 3 περίοδοι
- οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές: 2 περίοδοι
- αθλοπαιδιές (συγκεκριμένα αθλήματα) – χοροί : 1 ή 2 περίοδοι
- μουσική (συγκεκριμένα μουσικά όργανα): 1 ή 2 περίοδοι
- τέχνη (εικαστικές τέχνες, φωτογραφία κτλ.): 1 ή 2 περίοδοι
- θέατρο: 1 ή 2 περίοδοι
- σχεδιασμός και τεχνολογία : 1 ή 2 περίοδοι
- άλλα θέματα: 1 ή 2 περίοδοι

Σε περιοχές με ξενόγλωσσα παιδιά μπορούν να λειτουργήσουν τάξεις εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Επίσης σε σχολεία στα οποία λόγω έλλειψης προσωπικού δεν προσφέρεται ιδιαίτερη βοήθεια σε παιδιά με ειδικές ανάγκες, είναι δυνατόν η

βοήθεια αυτή να προσφέρεται στα πλαίσια του ολοήμερου σχολείου μετά από άδεια του οικείου Πρώτου Λειτουργού Εκπαίδευσης (Φ.7.11.15/9).

Τα πιο πάνω μαθήματα, βοηθούν στο να μην γίνεται αρνητικό για τα παιδιά το ολοήμερο πρόγραμμα αλλά αντίθετα, συντελούν στο να υπάρχουν θετικά αποτελέσματα από τον επιπλέον χρόνο παραμονής στη τάξη, αν φυσικά αυτός χρησιμοποιηθεί σωστά. Συνεπώς, οι δραστηριότητες που πραγματοποιούνται είναι απαραίτητο να στηρίζονται στα ενδιαφέροντα, τις ανάγκες και το επίπεδο ικανότητας των παιδιών.

Φυσικά, την τελική ευθύνη για τον καταρτισμό του απογευματινού και ωρολογίου προγράμματος την έχει η διεύθυνση του σχολείου (ο διευθυντής του πρωινού σχολείου σε συνεργασία με τον υπεύθυνο του απογευματινού σχολείου, αν είναι άλλος). Είναι απαραίτητος ο συντονισμός του πρωινού και απογευματινού σχολείου.

Πιο κάτω γίνεται μία εκτενέστερη αναφορά στις μέρες και ώρες λειτουργίας του ολοήμερου καθώς και στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

2.2.3. Μέρες και ώρες λειτουργίας του Ο.Σ.

Όσον αφορά τις μέρες και ώρες λειτουργίας του ολοήμερου καθορίζονται, επίσης, με σχετικές εγκυκλίους. Έτσι, το ολοήμερο σχολείο λειτουργεί τέσσερις μέρες την εβδομάδα (Δευτέρα, Τρίτη, Πέμπτη, Παρασκευή) και το ωράριό του επεκτείνεται μέχρι τις 16:00. Ο ημερήσιος χρόνος λειτουργίας του ολοήμερου σχολείου μετά τη λήξη των πρωινών μαθημάτων ανέρχεται συνολικά στα 175 λεπτά. Τη σχολική χρονιά 2002-03 έγινε μια αναθεώρηση της κατανομής του διδακτικού χρόνου, που είχε σαν σκοπό την αύξηση του χρόνου που παρεχόταν για θέματα ενδιαφέροντος. Έτσι, προστέθηκε μια ακόμα περίοδος για θέματα ενδιαφέροντος, κάτι που έγινε δυνατό με τη μείωση της χρονικής διάρκειας των διδακτικών περιόδων από σαράντα σε τριάντα λεπτά. Κατά συνέπεια, ο χρόνος του απογευματινού προγράμματος των ολοήμερων σχολείων κατανέμεται από τη σχολική χρονιά 2002-03 ως εξής:

Πίνακας III

Ωρολόγιο Πρόγραμμα Προαιρετικού Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου

Ωρα	Χρονική διάρκεια	Διδακτικές περιόδους
13:05 – 13:50	(45 λεπτά)	Γεύμα / Ξεκούραση
13:50 – 14:20	(30 λεπτά)	Κατ' οίκον εργασία / Ενισχυτική
14:20 – 14:50	(30 λεπτά)	διδασκαλία (2 περίοδοι)
14:50 – 15:00	(10 λεπτά)	Διάλειμμα
15:00 – 15:30	(30 λεπτά)	Μαθήματα ενδιαφέροντος
15:30 – 16:00	(30 λεπτά)	Μαθήματα ενδιαφέροντος

2.2.4. Αριθμός παιδιών κατά τμήμα

Ο αριθμός παιδιών κατά τμήμα κυμαίνεται από 8-25 παιδιά, ανάλογα με το θέμα και τις ιδιαιτερότητες της σχολικής μονάδας. Στα θέματα ενισχυτικής διδασκαλίας και κατ' οίκον εργασίας, για να μπορεί να γίνεται συστηματική εργασία, ο αριθμός των μαθητών κατά τμήμα μπορεί να είναι: 15 μαθητές όταν προέρχονται από τρεις τάξεις, 20 μαθητές όταν προέρχονται από δύο τάξεις και 25 μαθητές όταν προέρχονται από μία τάξη. Στα θέματα ενδιαφέροντος, αγγλικά και ηλεκτρονικοί υπολογιστές, μπορούν να δημιουργηθούν τμήματα: στα μικρότερα σχολεία των 8 – 16 ατόμων και στα μεγαλύτερα των 10 – 16 ατόμων, ανάλογα με τις προτιμήσεις και το επίπεδο των μαθητών (π.χ. στην περίπτωση των αγγλικών). Στα υπόλοιπα θέματα ενδιαφέροντος, ο αριθμός των μαθητών στα τμήματα μπορεί να ανέρχεται μέχρι και τους 25. Το τελικό μέγεθος των τμημάτων που θα δημιουργηθούν, υποβάλλονται για έγκριση στον Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης που έχει οριστεί υπεύθυνος για τη λειτουργία των προαιρετικών ολοήμερων δημοτικών σχολείων (Φ.7.11.15/9).

Σε ορισμένες περιπτώσεις τα τμήματα παραμένουν σταθερά και σε άλλες αυξομειώνονται, ύστερα από σχετική εισήγηση του διευθυντή του σχολείου και έγκριση από τον οικείο Πρώτο Λειτουργό Εκπαίδευσης. Η συγκρότηση των τμημάτων και των ομάδων, εξαρτάται από τα ενδιαφέροντα των μαθητών και την αξιοποίηση του διδακτικού προσωπικού.

2.2.5. Διεύθυνση/Διοίκηση – Στελέχωση του απογευματινού σχολείου

Ο Διευθυντής του σχολείου ή ένας από τους Βοηθούς Διευθυντές που υπηρετούν σε αυτό έχουν την ευθύνη και τη διοίκηση του απογευματινού σχολείου. Όμως, αν αυτό δεν μπορεί να γίνει, τη διοίκηση του σχολείου αναλαμβάνει κάποιο άλλο μέλος του διδακτικού προσωπικού του σχολείου το οποίο ορίζει ο Πρώτος Λειτουργός Εκπαίδευσης της επαρχίας στην οποία βρίσκεται το σχολείο. Φυσικά, οι περίοδοι για την ευθύνη της διεύθυνσης δεν θα πρέπει να ξεπερνούν τις 20 την εβδομάδα. Ακόμα, θα πρέπει μεταξύ των ωρών 13:05 – 16:00, να υπάρχει ένας δάσκαλος ο οποίος να ασκεί τα καθήκοντα του διευθύνοντα.

Στους διευθύνοντες τα ολοήμερα σχολεία πέραν από τις περιόδους ευθύνης διοίκησης (τις οποίες θα ασκούν παράλληλα με τις περιόδους κατά τις οποίες διδάσκουν ή επιτηρούν τη σίτιση των μαθητών) παραχωρείται επιπλέον εβδομαδιαίος διοικητικός χρόνος ως ακολούθως:

- α) για ολοήμερα που φοιτούν μέχρι 30 μαθητές: 2 περίοδοι
- β) για ολοήμερα που φοιτούν από 31 μέχρι 60 μαθητές: 3 περίοδοι
- γ) για ολοήμερα που φοιτούν από 61 μαθητές και άνω: 4 περίοδοι

Σε περίπτωση που τη διεύθυνση του Ολοήμερου Σχολείου αναλαμβάνουν περισσότερα του ενός άτομα, ο διοικητικός χρόνος μοιράζεται ανάλογα.
(Φ.7.11.15/9)

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (Υ.Π.Π., Οδηγίες για το Ο.Σ.) το ολοήμερο σχολείο πρέπει να στηρίζεται στον πολυδύναμο δάσκαλο, γι' αυτό επιδιώκεται η στελέχωσή του με έμπειρους-πολυδύναμους δασκάλους με ειδικό ενδιαφέρον σε κάποιο θέμα. Λόγω όμως του προβλήματος που άρχισε να δημιουργείται με τους αδιόριστους δασκάλους τα τελευταία χρόνια, αποφασίστηκε να δίνεται προτεραιότητα σε αυτούς στη στελέχωση των ολοήμερων σχολείων.

Οι δάσκαλοι ή άλλοι δάσκαλοι οι οποίοι επιθυμούν να εργαστούν στα ολοήμερα σχολεία πρέπει να συμπληρώσουν, στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς, το «ΕΝΤΥΠΟ ΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥ Ή ΑΛΛΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ» (Υ.Π.Π. Ο.Σ. 6) και να το αποστείλουν στο ή στα σχολεία που ενδιαφέρονται να εργαστούν και να το κοινοποιήσουν στα κατά τόπους Επαρχιακά Γραφεία Παιδείας.

Τα κριτήρια επιλογής του προσωπικού ορίζονται κάθε σχολική χρονιά από τις σχετικές εγκυκλίους. Συγκεκριμένα, στην εγκύκλιο Φ. 7.11.15, ημερομηνίας 30 Αυγούστου 2006 με θέμα «**Προαιρετικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο**», ορίζονται ως κριτήρια επιλογής προσωπικού τα ακόλουθα:

1. Οι αδιόριστοι δάσκαλοι, οι οποίοι θα προσλαμβάνονται με βάση τον αριθμό τους στον κατάλογο διοριστέων, προηγούνται όλων των άλλων, δεδομένου ότι θα εξυπηρετούνται οι ανάγκες του προγράμματος και των μαθητών.¹⁵
2. Οι αιτητές διορισμένοι δάσκαλοι του σχολείου, που διδάσκουν στο πρωινό σχολείο, προηγούνται άλλων αιτητών διορισμένων δασκάλων.¹⁶
3. Τα έτη υπηρεσίας στην εκπαίδευση (μεταξύ υποψηφίων που εξισούνται στο κριτήριο 2 προηγούνται οι αρχαιότεροι).
4. Αποδεδειγμένο ενδιαφέρον ή/και αποδοτικότητα στην εργασία του/της ως δασκάλου/ας και πλήρης επάρκεια στη διδασκαλία των θεμάτων ενδιαφέροντος όπως: Αγγλικά ή άλλη γλώσσα, Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές, Αθλοπαιδιές, Μουσική ή όργανα, Τέχνη, Θέατρο, Σχεδιασμός και Τεχνολογία ή άλλα.
5. Επιπρόσθετα προσόντα (σεμινάρια, διπλώματα, πτυχία) για τη διδασκαλία των θεμάτων ενδιαφέροντος.
6. Για τα ειδικά θέματα που δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι δάσκαλοι (διορισμένοι ή αδιόριστοι) προσλαμβάνονται ειδικοί.
7. Οι διορισμένοι δάσκαλοι μπορούν να εργάζονται μέχρι 12 περιόδους την εβδομάδα, περιλαμβανομένων των περιόδων σίτισης και του διοικητικού χρόνου.

¹⁵ Από το διδακτικό χρόνο, το χρόνο διοίκησης και το χρόνο σίτισης των μαθητών του απογευματινού προγράμματος του σχολείου, θα δοθούν είκοσι (20) περίοδοι στο διορισμένο προσωπικό του σχολείου, που εργάζεται στο πρωινό πρόγραμμα, (έτσι ώστε καθημερινά από τις 13:05 μέχρι τις 16:00 να υπάρχει τουλάχιστον ένας διορισμένος δάσκαλος) και οι υπόλοιπες περίοδοι (διδασκαλίας ή σίτισης) θα δοθούν σε αδιόριστους δασκάλους που είναι εγγεγραμμένοι στους καταλόγους διοριστέων και έχουν υποβάλει αίτηση να εργαστούν στα Προαιρετικά Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία. Προτεραιότητα, θα δοθεί, στους αδιόριστους δασκάλους οι οποίοι έχουν μειωμένες πιθανότητες να εργαστούν ως αντικαταστάτες.

¹⁶ Δάσκαλοι που εργάζονται σε άλλο σχολείο δεν μπορούν να αναλαμβάνουν την επίβλεψη του φαγητού, γιατί δεν υπάρχει ο αναγκαίος χρόνος για τη μεταφορά τους από τον τόπο εργασίας τους το πρωί, στον τόπο του Ολοήμερου Σχολείου για το απόγευμα. Επίσης, δεν μπορεί κάποιος να εργοδοτηθεί στο Ολοήμερο Σχολείο μόνο για επίβλεψη του φαγητού. Προβλήματα που μπορεί να δημιουργηθούν από την πιο πάνω ρύθμιση θα εξετάζονται και επιλύονται από τον υπεύθυνο Επιθεωρητή.

Οι αδιόριστοι δάσκαλοι μπορούν να εργάζονται μέχρι και 16 περιόδους την εβδομάδα. Όπου υπάρχει πρόβλημα στελέχωσης της σχολικής μονάδας, με την εφαρμογή της πιο πάνω ρύθμισης, χρειάζεται ειδική άδεια από τον υπεύθυνο Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης.

8. Ως κριτήρια για την επιλογή των αδιόριστων δασκάλων θα λαμβάνεται υπόψη και η ειδικότητά τους.

Ακόμα, στις εγκυκλίους αναφέρεται και η σύσταση της εκάστοτε επιτροπής για την επιλογή του προσωπικού που θα εργαστεί στα ολοήμερα σχολεία. Για τη σχολική χρονιά 2006-2007, η επιτροπή επιλογής του προσωπικού θα αποτελείται από τους:

α) Υπεύθυνο Επιθεωρητή Δημοτικής Εκπαίδευσης των Προαιρετικών Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων.

β) Υπεύθυνο Επιθεωρητή για το Ολοήμερο Σχολείο της κάθε επαρχίας.

γ) Σύμβουλο για το Ολοήμερο Σχολείο.

Τα ονόματα των δασκάλων που θα εργαστούν, την επόμενη σχολική χρονιά, στα προαιρετικά ολοήμερα δημοτικά σχολεία και οι περίοδοι εργασίας τους ανακοινώνονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.moec.gov.cy/dde.

2.2.6. Εξοπλισμός σχολείου / Σίτιση παιδιών

Όπως αναφέρει το Υπουργείο Παιδείας, για την αποτελεσματική λειτουργία του Ολοήμερου Σχολείου χρειάζεται κατάλληλος εξοπλισμός σε τραπέζια, καθίσματα, οπτικοακουστικά μέσα, βιβλία για εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών, τη διδασκαλία των Αγγλικών κτλ. Ο εξοπλισμός αυτός αγοράζεται από το Σύνδεσμο Γονέων μετά από επιχορήγησή του από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Ο Σύνδεσμος Γονέων σε συνεργασία με τη Διεύθυνση του σχολείου θα προχωρήσουν στην αγορά του εξοπλισμού σύμφωνα με τις προδιαγραφές που θα δοθούν από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (επισυνάπτονται στις εγκυκλίους σχετικά έντυπα). Για το κάθε είδος που θα αγοραστεί πρέπει να ζητηθούν προσφορές από τρεις τουλάχιστον προσφοροδότες. Μετά την αγορά του εξοπλισμού ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Γονέων πρέπει να αποστείλει στο Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού κατάσταση με τις αγορές που έγιναν.

Η διεύθυνση του σχολείου πρέπει να δημιουργήσει ξεχωριστή σελίδα στο βιβλίο περιουσίας του σχολείου στο οποίο θα καταγράφει όλα τα είδη που αγοράζονται για τις ανάγκες λειτουργίας του θεσμού. (Φ.7.11.15/7)

Τα έξοδα για τη σίτιση των παιδιών και τις διευθετήσεις για την προμήθεια/παρασκευή του γεύματος αναλαμβάνουν πλήρως οι γονείς των παιδιών, ενώ σχετική εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού καθορίζει το είδος του φαγητού και το πρόγραμμα σίτισης.

Όπως αναφέρεται στην εγκύκλιο Φ.7.11.15/9, η διεύθυνση και το προσωπικό του σχολείου δεν έχουν καμιά εμπλοκή ή ευθύνη στο θέμα της σίτισης. Ο ρόλος τους περιορίζεται στην επίβλεψη, στην απόκτηση καλών τρόπων συμπεριφοράς και στην παιδονομία κατά τη διάρκεια του γεύματος και της μεσημβρινής ανάπαυσης (13:05-13:50).

Την επιτήρηση του γεύματος και της μεσημβρινής ανάπαυσης αναλαμβάνουν δάσκαλοι ως ακολούθως:

- α) ένας (1) δάσκαλος: μέχρι 20 μαθητές
- β) δύο (2) δάσκαλοι: 21 – 50 μαθητές
- γ) τρεις (3) δάσκαλοι: 51 – 75 μαθητές
- δ) τέσσερις (4) δάσκαλοι: 75 μαθητές και άνω.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, αναλαμβάνει την επιχορήγηση του σιτηρεσίου ενός περιορισμένου αριθμού άπορων μαθητών που φοιτούν στα ολοήμερα σχολεία με το ποσό των £150 το χρόνο ανά μαθητή, με την προϋπόθεση ότι προσφέρεται γεύμα στο σχολείο.

Η επιλογή των άπορων μαθητών γίνεται από μία επιτροπή στην οποία συμμετέχουν ο Διευθυντής του Σχολείου, ο Πρόεδρος του Συνδέσμου Γονέων και ο Κοινοτάρχης.

Επιχορήγηση, σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας (Φ.7.11.15/9) δικαιούνται:

– Όλα τα παιδιά των οποίων οι οικογένειές τους κατέχουν Πιστοποιητικό Απορίας από το Γραφείο Ευημερίας. Σε περίπτωση που ο αριθμός των παιδιών αυτών είναι μικρός και υπάρχει η δυνατότητα να βοηθηθούν και άλλα παιδιά αυτά πρέπει αποδεδειγμένα να χρήζουν βοήθειας και να προέρχονται από (α) πολύτεκνες οικογένειες, (β) μονογονεϊκές οικογένειες, (γ) διαλυμένες οικογένειες, (δ) παιδιά αναπήρων και (ε) δυσπραγούσες οικογένειες.

– Όλοι οι Τουρκοκύπριοι μαθητές οι οποίοι φοιτούν στο Προαιρετικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο.

– Όλοι οι Τουρκόφωνοι μαθητές οι οποίοι φοιτούν στο Προαιρετικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο.

2.2.7. Αμοιβή δασκάλων

Τέλος, στις διάφορες εγκυκλίους αναφέρεται η αμοιβή των δασκάλων ανά διδακτική περίοδο¹⁷, καθώς και ο τρόπος πληρωμής τους.

Έτσι, η αμοιβή των δασκάλων ανά διδακτική περίοδο, όπως αναφέρεται στην εγκύκλιο Φ.7.11.15/7, έχει ως εξής:

1. Για την περίοδο του γεύματος η μισθοδοσία είναι:

α) Διορισμένοι δάσκαλοι (μόνιμοι ή με σύμβαση).

- με μισθοδοτική κλίμακα Α8–10–11: £ 13,92¹⁸
- με μισθοδοτική κλίμακα Α5–7–8: £ 10,11

β) Αδιόριστοι δάσκαλοι, συνταξιούχοι δάσκαλοι, αντικαταστάτες, μη δάσκαλοι και δημόσιοι υπάλληλοι.

- με μισθοδοτική κλίμακα Α8–10: £ 10,30
- με μισθοδοτική κλίμακα Α5–7–8: £ 6,62

2. Τις άλλες περιόδους που είναι τριαντάλεπτες, η μισθοδοσία είναι:

α) Διορισμένοι δάσκαλοι (μόνιμοι ή με σύμβαση).

- με μισθοδοτική κλίμακα Α8–10–11: £ 10,44
- με μισθοδοτική κλίμακα Α5–7–8: £ 7,58

β) Αδιόριστοι δάσκαλοι, συνταξιούχοι δάσκαλοι, αντικαταστάτες, μη δάσκαλοι και δημόσιοι υπάλληλοι.

- με μισθοδοτική κλίμακα Α8–10: £ 7,73
- με μισθοδοτική κλίμακα Α5–7–8: £ 4,97

Διοίκηση: £10,44

¹⁷ Δεν υπάρχουν διορισμένοι δάσκαλοι μόνο για το ολοήμερο αλλά μόνιμοι ή με σύμβαση που δουλεύουν στο ολοήμερο υπερωριακά και αδιόριστοι δάσκαλοι, συνταξιούχοι δάσκαλοι ή αντικαταστάτες που κάνουν συμπλήρωση ωραρίου οπότε πληρώνονται με την ώρα.

¹⁸ 1€ = 0,58£

2. 3. ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Μέχρι τώρα αναφέρθηκαν οι σπουδαιότερες νομικές διατάξεις και οι εγκύκλιοι που απευθύνονται στο ολοήμερο σχολείο. Διαπιστώθηκε ότι σχεδόν όλες αφορούν και αναφέρονται στον τρόπο λειτουργίας του προαιρετικού ολοήμερου, ενώ ελάχιστα αναφέρονται στον κοινωνικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα του ολοήμερου. Το Υπουργείο Παιδείας έχει επικεντρωθεί στην πρακτική πλευρά του θέματος και ελάχιστα ασχολείται με τη θεωρητική, όπως τουλάχιστον διαφαίνεται στις διάφορες εγκυκλίους που αποστέλλει στα σχολεία.

Έτσι, θεωρείται απαραίτητο σε ένα σχολείο που πρόκειται να λειτουργήσει ως ολοήμερο, να υπάρχει χώρος που να χρησιμοποιείται αποκλειστικά για τις ανάγκες του ολοήμερου, να συμπληρώνει τον αναγκαίο αριθμό μαθητών, να υπάρχει ο απαραίτητος εξοπλισμός, να τηρείται αυστηρά το ωράριο λειτουργίας και οι δάσκαλοι που θα απασχοληθούν σε αυτό να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του Υπουργείου. Ακόμα, μεγάλη σημασία δίνεται στον τρόπο σίτισης των παιδιών καθώς και στο περιεχόμενο των γευμάτων, αφού το Υπουργείο Παιδείας ανέθεσε σε ειδικούς την σύνταξη διαιτολογίου (Φ. 7.11.15, 4/9/2006) κατάλληλου για την περίπτωση.

Όσον αφορά, τους κοινωνικούς και παιδαγωγικούς στόχους, που πρέπει το Ολοήμερο να πετύχει αφού γι' αυτούς ουσιαστικά τους λόγους δημιουργήθηκε, έρχονται σε δεύτερη μοίρα. Στις διάφορες εγκυκλίους γίνεται ελάχιστα λόγος γι' αυτούς δίνοντας μας την εντύπωση ότι ίσως ενημερώνονται οι δάσκαλοι με κάποιον άλλο τρόπο.

Υψίστης σημασίας για την πορεία του θεσμού, θεωρούνται τα αποτελέσματα των διάφορων αξιολογήσεων που πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Ως εκ τούτου, οι όποιες αλλαγές έχουν γίνει μέχρι σήμερα βασίζονταν σ' αυτές τις αξιολογήσεις

Μερικές από τις πιο αξιολογές διαπιστώσεις που έχουν γίνει, όπως μας τις αναφέρει η Μιχαηλίδου(2006) είναι οι ακόλουθες:

- Αν και είχε δοκιμαστεί το ολοήμερο σχολείο μέχρι τις 14:50, η πρώτη αξιολόγηση κατέληξε στο ότι το ολοήμερο σχολείο μέχρι τις 16:00 ήταν αυτό που ενδιέφερε όλους, γονείς, μαθητές και δασκάλους.

- Η προαιρετική λειτουργία του θεσμού τονίζετε απ' όλους, αφού φαίνεται πως οι γονείς επιλέγουν το ολοήμερο σχολείο ως χώρο φύλαξης των παιδιών τους.
- Η προσφορά περισσότερης στήριξης τόσο στη διευθυντική ομάδα του ολοήμερου σχολείου, όσο και στους ίδιους τους δασκάλους κρίνεται πλέον ως αναγκαία.
- Η ελλιπής ενημέρωση είναι ένα σημαντικό πρόβλημα που χρειάζεται επίλυση αφού, όλοι χρειάζονταν περισσότερη ενημέρωση, τόσο για τη λειτουργία, όσο – και κυρίως– για τη φιλοσοφία του θεσμού του ολοήμερου σχολείου.
- Η ελλιπής υλικοτεχνική υποδομή στα σχολεία, που εφαρμόζεται το ολοήμερο σχολείο ήταν μία σημαντική διαπίστωση, από τις πρώτες αξιολογήσεις του θεσμού. Αυτό το πρόβλημα παραμένει δυστυχώς, μέχρι και σήμερα, άλυτο.
- Οι γονείς που ζουν στις πόλεις και προέρχονται από υψηλά κοινωνικά στρώματα, έχουν, σε μεγάλο ποσοστό, αρνητική στάση για το Ολοήμερο Σχολείο. Αυτό είναι αναμενόμενο αφού, έχουν άλλες επιλογές για τα παιδιά τους.
- Η μη ύπαρξη αναλυτικού προγράμματος δημιουργεί προβλήματα ακόμη και σήμερα.
- Ο στόχος για μείωση των φροντιστηρίων δεν επιτεύχθηκε.
- Με την πάροδο του χρόνου, η εικόνα που έχουν σχηματίσει δάσκαλοι, γονείς και μαθητές που φοιτούν σε ολοήμερα σχολεία, για το θεσμό βελτιώνεται.
- Γίνεται φανερή η ανάγκη για αύξηση των θεμάτων ενδιαφέροντος (ηλεκτρονικοί υπολογιστές, αγγλικά, μουσική), όπως και της διάρκειας που αφιερώνεται για τη διδασκαλία τους.
- Η επέκταση του θεσμού στις μικρότερες τάξεις, είναι μια εξέλιξη που θεωρείται απαραίτητη. Το ολοήμερο σχολείο, λειτούργησε αρχικά στις μεγαλύτερες τάξεις στην Τετάρτη, την Πέμπτη και την Έκτη, η επέκταση στις μικρότερες τάξεις, έχει αρχίσει να εφαρμόζεται.
- Ο αριθμός των μαθητών, στις ομάδες που λειτουργούν στα ολοήμερα σχολεία, θα πρέπει να μείνει στους 8 με 10 μαθητές. Επίσης, σημαντικό αποτέλεσμα ήταν ότι η έναρξη διδασκαλίας της αγγλικής γλώσσας θα πρέπει να ξεκινάει νωρίτερα στο ολοήμερο σχολείο

Η αξιολόγηση του θεσμού συνεχίζεται με εσωτερικές αξιολογήσεις κάθε χρόνο. Παράλληλα, από τη σχολική χρονιά 2006 – 2007 εφαρμόζεται πιλοτικά σε 15 σχολικές μονάδες, το προτεινόμενο Ενιαίο Ολοήμερο Σχολείο¹⁹.

Όπως προ αναφέρθηκε, το σχολικό έτος 1999 – 2000, που είναι και το πρώτο έτος (πειραματικής) εφαρμογής του θεσμού, λειτουργούν σε ολόκληρη την Κύπρο εννέα προαιρετικά ολοήμερα δημοτικά σχολεία, χωρίς να υπάρχει κάποιο νομικό πλαίσιο παρά μόνο διάφορες εγκύκλιοι. Ο αριθμός τους τα επόμενα χρόνια αυξάνεται, ώσπου φτάνουν το σχολικό έτος 2005-2006 να λειτουργούν 144 ολοήμερα τα οποία κάλυψαν όλες τις περιοχές της χώρας από τα αστικά κέντρα μέχρι τις δυσπρόσιτες περιοχές.

Το προαιρετικό ολοήμερο δημοτικό σχολείο λειτούργησε τη χρονιά που πέρασε, 2007 – 2008, σε 111 σχολεία για τους μαθητές των τάξεων Δ', Ε' και Στ', ενώ σε 14 από αυτά (όπου εφαρμοζόταν πιλοτικά ο θεσμός) λειτούργησε και για τους μαθητές των τάξεων Α' Β' και Γ'. Η συμμετοχή των μαθητών ήταν προαιρετική σε όλα τα σχολεία που εφαρμοζόταν ο θεσμός. Στα συγκεκριμένα σχολεία υπήρχε απογευματινή φοίτηση τέσσερις ημέρες την εβδομάδα (Δευτέρα Τρίτη, Πέμπτη και Παρασκευή), με πέντε πρόσθετες περιόδους ανά ημέρα²⁰. Δηλαδή, τις πιο πάνω ημέρες το ωράριο του σχολείου επεκτεινόταν μέχρι τις 16:00.

Το πρωινό αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα παρέμεναν ως είχαν και λειτουργούσαν με βάση τους ισχύοντες κανονισμούς λειτουργίας των δημοτικών σχολείων.

Το απογευματινό πρόγραμμα περιλάμβανε διάφορες δραστηριότητες, όπως είναι η διεκπεραίωση της κατ' οίκον εργασίας με την καθοδήγηση των δασκάλων, η παροχή ατομικής βοήθειας και ενισχυτικής διδασκαλίας σε παιδιά με σοβαρά μαθησιακά προβλήματα, η ενασχόληση των παιδιών με δημιουργικές εργασίες και τέλος, η συμμετοχή των παιδιών σε παιδαγωγικές, καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες (Χόπλαρος, Γ., 2005).

Ο αριθμός παιδιών κατά τμήμα στο προαιρετικό ολοήμερο δημοτικό σχολείο μπορούσε να είναι από 8-25 παιδιά ανάλογα με το θέμα και τις ιδιαιτερότητες της σχολικής μονάδας. Η συμμετοχή των μαθητών σε αυτό ήταν, όπως προαναφέρθηκε προαιρετική (Φ: 7.11.15/9.).

¹⁹ Για το Ενιαίο Ολοήμερο Σχολείο θα γίνει εκτενέστερη αναφορά σε άλλο σημείο της παρούσας εργασίας.

²⁰ Το πρόγραμμα αναλυτικά φαίνεται στο κεφάλαιο «Νομικό πλαίσιο λειτουργίας προαιρετικού ολοήμερου σχολείου» της παρούσας εργασίας.

2. 4. ΕΝΙΑΙΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στα προηγούμενα κεφάλαια έγινε αναφορά στο θεσμό του προαιρετικού ολοήμερου δημοτικού σχολείου και στον τρόπο με τον οποίο αυτός εφαρμόστηκε και εξελίχθηκε στα διάφορα σχολεία της Κύπρου. Στο παρόν κεφάλαιο θα γίνει λόγος στο Ενιαίο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο²¹ και την πορεία του στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα.

Το Φθινόπωρο του 2005, στην Έκθεση των 7 Πανεπιστημιακών για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, το Ενιαίο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο ήταν ένα από τα θέματα στα οποία δόθηκε μεγάλη σημασία. Επίσης, ο θεσμός του ολοήμερου σχολείου, λόγω του κοινωνικού του χαρακτήρα, ήταν μεταξύ των πρώτων θεμάτων για τα οποία τροχοδρομήθηκε διαδικασία για την υλοποίησή τους.

Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων, ανατέθηκε στον τέως διευθυντή Δημοτικής Εκπαίδευσης, κ. Γρ. Χόπλαρο, η σύνταξη μιας πρότασης για εναλλακτικά μοντέλα Ενιαίου Ολοήμερου Σχολείου στη Δημοτική Εκπαίδευση. Η πρόταση παρουσιάστηκε στο Συμβούλιο Παιδείας και ζητήθηκαν απόψεις από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Παράλληλα, Λειτουργοί του Υπουργείου Παιδείας προχωρούσαν σε διερευνητικές συζητήσεις με την ΠΟΕΔ και τους οργανωμένους γονείς.

Αργότερα, στις 22 Μαρτίου 2006, συνήλθε το Συμβούλιο Παιδείας, το οποίο άκουσε τους εκπροσώπους της ΠΟΕΔ και πήρε τις αναγκαίες διευκρινίσεις. Ακολούθως συζήτησε το θέμα με Λειτουργούς του Υπουργείου Παιδείας από τους οποίους ζήτησε και πήρε συμπληρωματικά στοιχεία. Το Συμβούλιο Παιδείας συνεδρίασε και πάλι στις 29 Μαρτίου. Ενώπιόν του παρουσιάστηκε εισήγηση του Υπουργείου Παιδείας για το βασικό πλαίσιο των ρυθμίσεων και συγκεκριμένη πρόταση για την πιλοτική εφαρμογή του ενιαίου ολοήμερου από τη σχολική χρονιά 2006 – 2007.

Μέσα από τη συζήτηση που έγινε στο Συμβούλιο Παιδείας, όπου εκπροσωπούνται και τα τέσσερα μεγάλα κόμματα, διαπιστώθηκε μια ευρεία συναίνεση σε όλα τα σημεία, με μοναδική εξαίρεση την κάλυψη του κόστους του φαγητού.

²¹ Κάθε φορά που γίνεται λόγος για το Ενιαίο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο εννοείται το ολοήμερο που είναι γνωστό στη διεθνή βιβλιογραφία ως υποχρεωτικό. Το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου το αναφέρει Ενιαίο οπότε θεωρήθηκε ως ορθότερο να χρησιμοποιηθεί αυτός ο όρος και στην παρούσα εργασία.

Ακολούθησε εντατικός διάλογος, με την ΠΟΕΔ και τους οργανωμένους γονείς, γύρω από τα εκπαιδευτικά θέματα και κάποια εργασιακά συνδικαλιστικά θέματα, με σαφή τη διάθεση όλων των πλευρών για συναίνεση και στήριξη του θεσμού.

Πιο συγκεκριμένα συμφωνήθηκε ότι:

1. Εισάγεται στο πρόγραμμα του ολοήμερου η Αγωγή Ζωής, μια περιοχή θεμάτων ευέλικτης ζώνης τεσσάρων διδακτικών περιόδων την εβδομάδα, στην οποία θα καλύπτονται θέματα αγωγής υγείας, αγωγής καταναλωτή, κυκλοφοριακής αγωγής, περιβαλλοντικής αγωγής, διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και άλλα.

2. Καταργείται ως φιλοσοφία και ως έννοια η κατ' οίκον εργασία. Η κάλυψη της ύλης και η εμπέδωση πρέπει να γίνεται εξ ολοκλήρου στο σχολείο.

3. Παραμένει ο ίδιος διδακτικός χρόνος των μαθημάτων.

4. Θα γίνει νέο αναλυτικό πρόγραμμα για τα αγγλικά, τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το σχεδιασμό τεχνολογία.

5. Στα ειδικά ενδιαφέροντα θα δοθούν 4 περίοδοι την εβδομάδα.

6. Θα συσταθεί από τώρα μια Επιτροπή Παρακολούθησης της καινοτομίας, που θα αποτελείται από τρεις εκπροσώπους του Υπουργείου Παιδείας, δύο της ΠΟΕΔ και δύο της Συνομοσπονδίας Γονέων.

7. Ο θεσμός θα αξιολογείται με συντρέχουσα αξιολόγηση και θα αξιολογηθεί και στο τέλος μέσα από μια επιστημονική αξιολόγηση. Η επιλογή του φορέα, που θα κάνει την αξιολόγηση, θα συμφωνηθεί. (Στυλιανού, Σ., 2006)

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς, 2005-06, το Υπουργείο Παιδείας απέστειλε μία έκθεση στους άμεσα ενδιαφερόμενους, με την οποία τους ενημέρωνε για την έναρξη της λειτουργίας του θεσμού του Ενιαίου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου στην κυπριακή εκπαίδευση.

Η έκθεση αρχίζει τονίζοντας την ανάγκη για ανοικοδόμηση του ολοήμερου σχολείου ώστε να λειτουργεί κατά τρόπο ενιαίο και ολοκληρωμένο. Μετά περνάει στον ίδιο το θεσμό και υποδεικνύει τις διαφορές ανάμεσα στο εκπαιδευτικό περιεχόμενο και τις λειτουργικές ρυθμίσεις του ενιαίου ολοήμερου σε σχέση με εκείνες που ίσχυαν στα υφιστάμενα (προαιρετικά) ολοήμερα σχολεία. Επισημαίνει δε, ότι το ενιαίο ολοήμερο θα λειτουργεί με ενιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα, με ενιαία διεύθυνση και προσωπικό αλλά και με αναβαθμισμένο εκπαιδευτικό περιεχόμενο.

Στη συνέχεια, αναλύει την πιλοτική εφαρμογή του ενιαίου ολοήμερου. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι το προτεινόμενο ενιαίο ολοήμερο δημοτικό σχολείο θα εφαρμοστεί πιλοτικά από το Σεπτέμβρη του 2006 σε 15 σχολικές μονάδες παγκύπρια. Το πιλοτικό πρόγραμμα θα έχει διάρκεια 3 χρόνια και θα αξιολογηθεί τόσο κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του όσο και συνολικά στο τέλος. Ακολούθως, διατυπώνει τη διαδικασία επιλογής των σχολικών μονάδων που θα πάρουν μέρος στο πρόγραμμα καθώς και το ωρολόγιο και το αναλυτικό πρόγραμμα, με αρκετές λεπτομέρειες. Γνωστοποιεί στους αναγνώστες την κατάργηση της «κατ' οίκον εργασίας», τον τρόπο επιλογής και το καθεστώς εργοδότησης του ειδικευμένου Δασκάλου προσωπικού και το βασικό στόχο του ενιαίου ολοήμερου ο οποίος είναι, η κατάργηση της παραπαιδείας. Κατόπιν, προσεγγίζει το θέμα της σίτισης των παιδιών, της διεύθυνσης και διοίκησης του σχολείου και τον τρόπο επιχορήγησης των σχολικών μονάδων.

Τέλος, προσεγγίζει το καίριο κεφάλαιο της παρακολούθησης και αξιολόγησης της εφαρμογής του θεσμού. Συγκεκριμένα, ενημερώνει για τη σύσταση επιτροπής παρακολούθησης και στήριξης της καινοτομίας με τη συμμετοχή εκπροσώπων του Υ.Π.Π., της ΠΟΕΔ και των γονέων. Εν συνεχεία, διατυπώνει τα βασικά καθήκοντα της επιτροπής ως ακολούθως.....

Η επιτροπή έχει την ευθύνη για:

- Την υποβολή εισηγήσεων για τα συγκεκριμένα σχολεία στα οποία θα εφαρμοστεί το πιλοτικό πρόγραμμα.
- Τον εντοπισμό αναγκών υλικοτεχνικής υποδομής στα συγκεκριμένα σχολεία.
- Την επικοινωνία και την ενημέρωση δασκάλων, γονιών, μαθητών και τοπικών αρχών.
- Το συντονισμό θεμάτων του αναλυτικού προγράμματος με έμφαση στα νέα μαθήματα που θα εισαχθούν.
- Τον εντοπισμό των ενδεχόμενων λειτουργικών αναγκών που θα προκύψουν.
- Τη διαρκή παρακολούθηση, τον εντοπισμό προβλημάτων και την προώθηση λύσεων.
- Τη συνεχή ενημέρωση των γονιών και των δασκάλων και την υποβολή εισηγήσεων για προγράμματα επιμόρφωσης των επηρεαζόμενων δασκάλων

Ακόμα, αναφέρει τη σύσταση επιτροπής αξιολόγησης, η οποία θα αποτελείται από τρεις επιστήμονες/ ερευνητές αναγνωρισμένου κύρους με γνώσεις γύρω από το θέμα του Ενιαίου Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου. Βασικό καθήκον της επιτροπής

είναι η τελική αξιολόγηση των δασκάλων και παιδαγωγικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την εφαρμογή του θεσμού.

Τελειώνοντας, στην έκθεση τονίζεται ότι βασική προϋπόθεση συμπερίληψης ενός σχολείου στο πιλοτικό πρόγραμμα για το ενιαίο ολοήμερο είναι η συγκατάθεση της πλειοψηφίας των γονιών, αφού πρώτα ενημερωθούν πλήρως για το περιεχόμενο του.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αναλυτικά τα σχολεία και οι αριθμοί των μαθητών αν τάξη, συμμετέχουν στο πιλοτικό πρόγραμμα για το ενιαίο ολοήμερο κατά τη σχολική χρονιά 2006 – 2007.

Πίνακας IV

Ενιαίο ολοήμερο δημοτικό σχολείο – Σχολική χρονιά 2006 – 2007

Επαρχία	Σχολείο	Α΄Τάξη	Β΄Τάξη	Γ΄Τάξη	Δ΄Τάξη	Ε΄Τάξη	Στ΄Τάξη	Σύνολο
Λευκωσία	Καπέδες	6	4	6	10	3	10	39
	Παλαιχώρι	17	19	18	15	20	18	107
Λεμεσός	Αψιού	7	5	4	5	9	7	37
	Ερήμη	18	15	26	23	21	18	121
	Τριμίκλινη	12	11	19	13	12	15	82
Λάρνακα	Ζύγι	9	12	9	11	8	11	60
	Χοιροκοιτία	8	10	12	9	13	16	68
Πάφος	ΑγίαΜαρίνα							
	Χρυσοχούς	9	19	15	11	14	14	82
	Γιόλου	7	8	9	12	16	11	63
		93	103	118	109	116	120	659

3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3. 1. ΚΙΝΗΤΡΑ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΜΕ ΤΟ ΘΕΜΑ

Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες, τόσο από πλευράς Υπουργείου Παιδείας όσο και από πλευράς κοινωνίας (δάσκαλοι, γονείς), για προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος της Κύπρου στη σύγχρονη εποχή. Το ολοήμερο δημοτικό σχολείο, αποτελεί ένα από τους βασικότερους άξονες αυτών των προσπαθειών, αφού είναι ένας καινούριος εκπαιδευτικός θεσμός με αξιόλογες κοινωνικές και παιδαγωγικές προεκτάσεις. Από την αναγγελία της πιλοτικής εφαρμογής του θεσμού τη σχολική χρονιά 1999–2000 μέχρι σήμερα (2008), έχει διανύσει μία πορεία με συνεχείς αναδιαμορφώσεις. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι, οι επανειλημμένες αλλαγές και τροποποιήσεις στον τρόπο εφαρμογής και λειτουργίας του θεσμού, καθώς και η σταθερή επέκτασή του στις περισσότερες περιοχές του κυπριακού κράτους, είναι τα δύο στοιχεία που χαρακτηρίζουν το θεσμό.

Από τη επισκόπηση στη διεθνή βιβλιογραφία, γίνεται αντιληπτό ότι έχουν γίνει αρκετές έρευνες σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ολοήμερου, τα θετικά που προσφέρει στην κοινωνία, στην αλλαγή της οργάνωσης της δομής του σχολείου, την αλλαγή των μεθόδων διδασκαλίας, στον εξοπλισμό και γενικότερα στην υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου, καθώς και για διάφορα άλλα θέματα. Φυσικά, όλες αυτές οι παράμετροι είναι πολύ σημαντικές για την επίτευξη των σκοπών και των στόχων που έχει θέσει το Υπουργείο Παιδείας της εκάστοτε χώρας που λειτουργεί ο θεσμός.

Η παρούσα έρευνα κρίνεται αναγκαία αφού, κάθε μεταρρύθμιση και ιδιαίτερα μεταρρύθμιση που αφορά την παιδεία, όπως ένας διαφορετικός τύπος σχολείου, δεν μπορεί να πετύχει αν δεν κερδίσει την αποδοχή αυτών που θα είναι άμεσα υπεύθυνοι για την πραγματοποίησή του, δηλαδή των δασκάλων. Έτσι, ο ρόλος του δασκάλου θεωρείται εξαιρετικής σημασίας, για τη επιτυχή ή όχι λειτουργία του θεσμού. Όπως προαναφέρθηκε, ο δάσκαλος είναι αυτός που αναγκάζεται να επαναπροσδιορίσει το ρόλο του, τόσο μέσα όσο και έξω από το σχολείο. Έτσι, εκτός από γνώσεις και εμπειρίες, καλείται να οδηγήσει τα παιδιά στην ανακάλυψη ενδιαφερόντων και κλίσεων που μπορεί να έχουν. Ακόμα, πρέπει να έχει άφθονες ιδέες και οργανωτικές ικανότητες, καθώς ο νέος του ρόλος το επιβάλλει.

Ο τίτλος της παρούσας εργασίας είναι « Οι απόψεις των δασκάλων της Κύπρου για το Προαιρετικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο». Όπως είναι προφανές, ο υψίστης σημασίας ρόλος του δασκάλου στην πορεία του προαιρετικού ολοήμερου σχολείου στην Κύπρο, ήταν αυτό που μας ώθησε στην απόφαση να ασχοληθούμε με το θέμα αυτό. Ακόμα, η ‘διαμάχη’(η πλειοψηφία των δασκάλων διαφωνεί με τον τρόπο που προωθεί το θεσμό το Υπουργείο) που έχει ξεσπάσει μεταξύ Υπουργείου Παιδείας και ΠΟΕΔ²² για τον τρόπο λειτουργίας, τους σκοπούς και τους στόχους του ολοήμερου, τη βελτίωση ή όχι της ποιότητας στην εκπαίδευση, δημιούργησε την επιθυμία διερεύνησης του θέματος.

Σε ποιο βαθμό το προαιρετικό ολοήμερο ανταποκρίνεται στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας; Λειτουργεί ικανοποιητικά ο θεσμός; Υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης του θεσμού; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα τα οποία , μέσα από την έρευνα που θα πραγματοποιηθεί, θα γίνει προσπάθεια να απαντηθούν με βάση πάντοτε τις απόψεις των δασκάλων που είναι άλλωστε και άμεσα ενδιαφερόμενοι.

²² Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Δασκάλων.

3. 2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Όπως προαναφέρθηκε, ως βασικοί παράγοντες της ίδρυσης και της εδραίωσης του ολοήμερου προβάλλονται διάφοροι κοινωνικό – πολιτικοί λόγοι, οι οποίοι σχετίζονται με μεταβολές στην οικογένεια ή στην αγορά εργασίας και οι οποίοι συνηγορούν για την ολοήμερη παραμονή των παιδιών στο σχολείο. Ωστόσο, δε θα πρέπει να συνδεθεί το ολοήμερο σχολείο μόνο με την χρονική επέκταση της λειτουργίας του συμβατικού σχολείου. Αντίθετα, εμφανίζεται ως μία εναλλακτική λύση και μία μεταρρυθμιστική πρόταση ανανέωσης και βελτίωσης του σχολείου με σαφή παιδαγωγικό προσανατολισμό και με επικέντρωση στον κοινωνικοποιητικό και πολιτισμικό του ρόλο (Χανιωτάκης, Ν., 2001).

Ακόμα, λόγω επιμήκυνσης του χρόνου λειτουργίας του, έχει τη ευκαιρία να προσφέρει στα παιδιά τη δυνατότητα να ασχοληθούν περισσότερο με δραστηριότητες που κατά κανόνα παραμελούνται στο κανονικό σχολείο: την πρακτική και κοινωνική μάθηση, τις καλλιτεχνικές ικανότητες (π.χ. μουσική, θεατρική και αισθητική παιδεία), αλλά και με άλλα γνωστικά αντικείμενα που δεν μπορούν να χωρέσουν στο παραδοσιακό αναλυτικό πρόγραμμα, όπως η δεύτερη ξένη γλώσσα, οι Η/Υ, η αγωγή καταναλωτή, η αγωγή για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.ά.

Έτσι, με τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου διαμορφώνονται νέα δεδομένα στο χώρο της εκπαίδευσης, τα οποία ευνόητα επηρεάζουν και το ρόλο του δασκάλου²³. Οι καινούριες συνθήκες δημιουργούν νέες προσδοκίες για όλες τις ομάδες και τα πρόσωπα που έχουν σχέση με το σχολείο (δασκάλους, μαθητές, γονείς, τοπική αυτοδιοίκηση και τοπική κοινωνία). Αυτές οι νέες συνθήκες καθώς και τα καινούρια δεδομένα, που προκύπτουν μέσα από την ανανέωση των προσδοκιών και τον αναπροσανατολισμό του σχολείου, ωθούν αναπόφευκτα τον δάσκαλο σε ανασύνθεση και αναθεώρηση του ρόλου του μέσα και έξω από το σχολείο (Πυργιωτάκης, Ι. Ε., Χανιωτάκης, Ν. & Θωΐδης, Ι., 2001, σελ. 117).

Το ολοήμερο σχολείο, απαιτεί από τον δάσκαλο αλλαγές στη μεθοδολογία της διδασκαλίας, γνώσεις και ικανότητες που συνδέονται με την εφαρμογή των διεπιστημονικών μεθόδων μάθησης, την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, την ανοιχτή και αυτοκατευθυνόμενη μάθηση προσανατολισμένη στη δράση μέσα από τη

²³ Αντί του όρου «εκπαιδευτικός», χρησιμοποιείται ο όρος «Δάσκαλος» ως πιο δόκιμος λόγω της ιδιαιτερότητας του ρόλου του στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα.

λεγόμενη *ελεύθερη εργασία* (Πυργιωτάκης, Ι. Ε., Χανιωτάκης, Ν. & Θωίδης, Ι., 2001, σελ.118). Ακόμα, ζητά από τον δάσκαλο να αναλάβει το ρόλο του παιδαγωγού με επιπλέον, σε σχέση με το παραδοσιακό σχολείο, πολιτισμικές, κοινωνικές, επικοινωνιακές και δημιουργικές ικανότητες δράσης.

Ο δάσκαλος, που υπηρετεί στο ολοήμερο, ενθαρρύνει και προτρέπει τους μαθητές έτσι ώστε να ανακαλύπτουν και να αναπτύσσουν τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα τους. Επίσης, προσπαθεί, μέσα από την αγωγή για τον ελεύθερο χρόνο, να πετύχει την εξισορρόπηση του διδακτικού και του εξωδιδακτικού τομέα ως ισότιμα μέλη της σχολικής ζωής. Ακόμα, του δίνεται η δυνατότητα, εξαιτίας της επέκτασης του σχολικού χρόνου, να προσφέρει τις συμβουλές του στα παιδιά, με σκοπό την επίλυση διαφόρων προβλημάτων ή θεμάτων, που σχετίζονται με τις διαπροσωπικές σχέσεις, τη συμπεριφορά και τους τρόπους αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου.

Όλα τα πιο πάνω, συνηγορούν στην ενδυνάμωση του παιδαγωγικού ρόλου του δασκάλου ενώ παράλληλα, δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή για μία ολόπλευρη καλλιέργεια και ανάπτυξη της προσωπικότητας του.

Θεμελιώδους σημασίας για την πορεία του θεσμού, θεωρείται ο τρόπος οργάνωσης της σχολικής ζωής καθώς γίνεται μια προσπάθεια(στις ευρωπαϊκές χώρες που εφαρμόζεται ο θεσμός) η οργάνωση του ολοήμερου, να μην επιβάλλεται εκ των άνω, αλλά δάσκαλοι και μαθητές να παίρνουν από κοινού αποφάσεις για τον τρόπο οργάνωσης της σχολικής ζωής. Ακόμα, εκτός από τα πιο πάνω, γίνεται προσπάθεια, έτσι ώστε η ανταλλαγή ιδεών και απόψεων μεταξύ μαθητών και δασκάλων, να χαρακτηρίζει τη σχολική ζωή στα ολοήμερα σχολεία. Λογική συνέπεια όλων αυτών των αλλαγών είναι η ανάγκη απόκτησης, από μέρους του δασκάλου, δεξιοτήτων συνεργασίας, αφού κρίνεται απαραίτητη τόσο η συνεργασία μεταξύ των δασκάλων όσο και με τους μαθητές, αλλά και με «ομάδες αναφοράς», όπως σύλλογοι γονέων, τοπική αυτοδιοίκηση κ.λπ.

Ένας πολύ σημαντικός ρόλος που καλείται ο δάσκαλος να παίξει, λόγω της αλλαγής του χαρακτήρα του σχολείου, είναι ο ρόλος του διαμεσολαβητή. Με την ίδρυση των ολοήμερων σχολείων, γίνεται μια προσπάθεια ανοίγματος του σχολείου προς την κοινωνία, έτσι ώστε να πλησιάσει την πραγματικότητα που υπάρχει έξω απ' αυτό και να ξεφύγει από την παραπέρα σχολειοποίηση του μαθητή. Με αυτά τα δεδομένα, ο δάσκαλος αναλαμβάνει να γίνει ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στο σχολείο και την κοινωνία. Για την επιτυχία σ' αυτό το ρόλο δεν αρκούν μόνο οι γνώσεις και οι εμπειρίες που μπορεί να έχει. Υψίστης σημασίας θεωρούνται η

πρωτοτυπία, το πλήθος των ιδεών και οι ικανότητες για οργάνωση, έτσι ώστε να μπορέσει να ενεργοποιήσει οι γονείς και οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, για να συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες του σχολείου.

Μια άλλη πρόσθετη ευθύνη που αποκτά ο δάσκαλος είναι αυτή του υποδιευθυντή – υπεύθυνου του ολοήμερου. Ο δάσκαλος, χωρίς φυσικά να απαλλάσσονται ο σύλλογος διδασκόντων και ο διευθυντής από τις αρμοδιότητες που μέχρι τώρα είχαν, έχει την ευθύνη του προγράμματος του ολοήμερου. Αναλυτικότερα, στα καθήκοντα του υπεύθυνου του ολοήμερου εντάσσονται οι εξής αρμοδιότητες: λήψη μέτρων για την ασφάλεια και την επιτήρηση των μαθητών, μέριμνα για την ομαλή εναλλαγή και το πρόγραμμα των υπολοίπων δασκάλων του ολοήμερου, έλεγχος για την πραγματοποίηση του προγράμματος και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, εξέταση των διαθέσιμων για το ολοήμερο χώρων, πληροφόρηση του διευθυντή για οποιοδήποτε πρόβλημα παρουσιαστεί, διατηρεί ημερήσιο βιβλίο παρουσίας δασκάλων, ημερήσιο παρουσιολόγιο μαθητών και το αρχείο του ολοήμερου, συνεργασία με το διευθυντή για τη αποπεράτωση κάθε διαδικασίας που αφορά το πρόγραμμα και την υπηρεσιακή αλληλογραφία του ολοήμερου και τους δασκάλους που διδάσκουν σ' αυτό, συνεργασία με τα όργανα διοίκησης και εποπτείας της εκπαίδευσης για τη λειτουργία του ολοήμερου καθώς και με τους δασκάλους του κανονικού προγράμματος, μέριμνα για την πραγματοποίηση συναντήσεων συνεργασίας των δασκάλων του κανονικού προγράμματος με όλους τους δασκάλους που διδάσκουν στο ολοήμερο και τέλος ανάληψη του αντικειμένου της προετοιμασίας – μελέτης ή και άλλων διδακτικών ωρών αν δεν υπάρχουν διαθέσιμοι δάσκαλοι.

Όλα αυτά καθιστούν σαφές το γεγονός ότι το ολοήμερο σχολείο φαίνεται να προκαλεί τις συνθήκες, ώστε να καταρριφθεί το πρότυπο, που ίσχυε μέχρι το πρόσφατο παρελθόν, ενός «δάσκαλου – διεκπεραιωτή και εντολοδόχου της πολιτείας», που εξυπηρετεί τις υφιστάμενες εκπαιδευτικές δομές μεταφέροντας γνώσεις και αξίες οι οποίες είχαν προκαθοριστεί και ελεγχθεί από την εκάστοτε κρατική εξουσία. Στον αντίποδα του προτύπου αυτού, το Ολοήμερο, δίνει την δυνατότητα στον δάσκαλο να παίρνει πρωτοβουλίες, να εφαρμόζει καινοτομίες, να κρίνει, να σκέφτεται και να ενεργεί μέσα σε ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων και ελευθεριών. Ακόμα, δίνεται έμφαση στον παιδαγωγικό του ρόλο του δασκάλου και έτσι, αναπτύσσεται το μοντέλο του δασκάλου – μεταρρυθμιστή. (Ξωχέλλης, Π., 1997-98: σελ. 11)

3. 3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Μελετώντας τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε το ολοήμερο φαίνεται ο καθαρά κοινωνικός χαρακτήρας του θεσμού. Οι ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα, οικονομικό – τεχνολογικό – επιστημονικό, καθιστούν αναγκαία τη ριζική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε κοινωνίας που θέλει να ακολουθήσει αυτούς τους ρυθμούς ανάπτυξης. Είναι κοινώς παραδεκτό, ότι παιδεία είναι η μεγαλύτερη επένδυση μιας χώρας. Η οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική πρόοδος, αλλά και η διεθνής εικόνα μιας χώρας ώστε όλοι να την εκτιμούν και να τη σέβονται, είναι άμεσα συνδεδεμένες με την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Οι αλλαγές που σημειώθηκαν στη σύγχρονη Ευρωπαϊκή κοινωνία, επιζητούν τη συμμετοχή και συνδρομή του σχολείου, εκτός των παιδαγωγικών θεμάτων, στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, τα οποία επιβάλλουν την αλλαγή του σχολικού θεσμού και τον επαναπροσδιορισμό του ρόλου του.

Η διάλυση της οικογένειας, η εργασιακή απασχόληση και των δύο γονέων, η άνιση κοινωνικο-οικονομική αφετηρία των παιδιών και η έλλειψη ελεύθερου χρόνου για κινητικές δραστηριότητες είναι μερικά από τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει και η Κυπριακή κοινωνία. Επίσης, το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης των κοινωνιών, που έχει εισβάλει και στην κυπριακή πραγματικότητα, επιζητά τη διαμόρφωση ενός πολίτη έτοιμου να ενταχθεί ομαλά στην ευρωπαϊκή ένωση και την παγκόσμια κοινωνία, χωρίς να απειλείται από τον αφανισμό και την αλλοτρίωση (Σουσαμίδου, Α., 2004, σελ. 26).

Έχοντας υπόψη τις παραπάνω εξελίξεις στην κοινωνία, η ίδρυση του ολοήμερου σχολείου θεωρείται ως ικανή και αναγκαία συνθήκη για την αγωγή και εκπαίδευση των νέων. Ωστόσο, στην Κύπρο ο θεσμός άρχισε να εφαρμόζεται τα τελευταία επτά χρόνια σε λιγότερα από τα μισά σχολεία του νησιού και μόνο προαιρετικά. Αξίζει ν' αναφερθεί ότι κατά τη σχολική χρονιά 2006-07 άρχισε η πιλοτική εφαρμογή του ενιαίου ολοήμερου σχολείου σε μικρό αριθμό δημοτικών σχολείων.

Με την παρούσα εργασία θα γίνει προσπάθεια να διαπιστωθεί αν το προαιρετικό ολοήμερο λειτουργεί, σύμφωνα με τους βασικούς άξονες που έχει θέσει το Υπουργείο Παιδείας. Πιο συγκεκριμένα, θα ερευνηθεί ο βαθμός επιτυχίας της λειτουργίας του Προαιρετικού Ολοήμερου, η επίτευξη ή όχι των βασικών στόχων του θεσμού καθώς και τρόποι βελτίωσης του θεσμού, κατά τη γνώμη πάντα των δασκάλων.

3. 4. ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Ο θεσμός του ολοήμερου δημοτικού σχολείου και τα θετικά ή αρνητικά που θα αποκομίσει η εκπαιδευτική κοινότητα από την εφαρμογή του και κατ' επέκταση τα παιδιά, απασχόλησαν έντονα τη χώρα και ιδιαίτερα το Υπουργείο Παιδείας.

Ίδη από τον Οκτώβριο του 1995 (ο θεσμός άρχισε τη σχολική χρονιά 1999–2000) συστάθηκε επιτροπή όπου διερεύνησε τις απόψεις των γονέων, των δασκάλων και των μαθητών. Από τα αποτελέσματα της έρευνας ετοιμάστηκε ένα ολοκληρωμένο στρατηγικό σχέδιο και υποβλήθηκε στο υπουργικό συμβούλιο. Συνέπεια όλων αυτών, όπως προαναφέρθηκε και σε άλλο σημείο της παρούσας εργασίας, ήταν η πειραματική εφαρμογή του προαιρετικού ολοήμερου σχολείου σε εννέα δημοτικά σχολεία (4 αστικά και 5 υπαίθρου), το σχολικό έτος 1999–2000.

Ταυτόχρονα με τη λειτουργία, γίνονταν και αξιολογήσεις του θεσμού μέσω διαφόρων ερευνών που πραγματοποιούσαν διάφοροι φορείς. Πιο κάτω θα παρουσιαστούν κάποιες από τις έρευνες που έχουν διεξαχθεί στη Κύπρο και αφορούν το προαιρετικό ολοήμερο δημοτικό σχολείο.

Η Ε. Πουρσανίδου καταγράφει και μελετά τις απόψεις 85 δασκάλων οι οποίοι εργάζονται στα οκτώ ολοήμερα σχολεία της Κύπρου κατά τη σχολική χρονιά 1999–2000 (πρώτη χρονιά της πειραματικής εφαρμογής του θεσμού στην Κύπρο), σχετικά με τα θετικά στοιχεία της εφαρμογής, τις ελλείψεις, τις παραλείψεις, τα «κενά» και τα μειονεκτήματα που υπήρχαν στη λειτουργία και εφαρμογή του θεσμού (Πουρσανίδου Ε., 2000, σελ. 16). Από την έρευνα διαφαίνεται ότι οι απόψεις των δασκάλων για τη χρησιμότητα του ολοήμερου είναι θετικές. Αναλυτικότερα, θεωρούν ότι καλύπτει τις ανάγκες των εργαζόμενων γονιών αφού εξασφαλίζει την ασφαλή φύλαξη των παιδιών τους και παράλληλα τα ετοιμάζει για τα μαθήματα της επόμενης, ακόμα, πιστεύουν πως το ολοήμερο θα συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων και γενικά στην καλύτερη αξιοποίηση του ελεύθερου τους χρόνου. Αντίθετα, δεν έχουν πειστεί ότι θα καταπολεμηθεί η παραπαιδεία με την εφαρμογή του ολοήμερου και κατά συνέπεια ούτε στο ότι μπορεί ο θεσμός να προσφέρει ίσες ευκαιρίες στα παιδιά όλων των κοινωνικοοικονομικών στρωμάτων. Επίσης, δεν πιστεύουν ότι το ολοήμερο μπορεί να συμμετέχει μαζί με την οικογένεια στην αγωγή και εκπαίδευση των μαθητών. Για τη βελτίωση του θεσμού, οι προτάσεις

των δασκάλων εστιάζονται κυρίως στην υλικοτεχνική υποδομή, την πρόσληψη περισσότερων δασκάλων και βοηθητικού προσωπικού. Ακόμα, από την έρευνα προκύπτει ότι οι δάσκαλοι δεν είναι και τόσο ενημερωμένοι για το θεσμό όσο και για τους σκοπούς και τους στόχους του ολοήμερου σχολείου. Πιστεύουν στο ρόλο του πολυδύναμου δασκάλου. Ως προς την πρακτική εφαρμογή του θεσμού πιστεύουν ότι το ολοήμερο πρέπει να λειτουργήσει τρεις μέρες τη βδομάδα ως τις 16:15, σ' όλη την επικράτεια με σαφή διαχωρισμό του πρωινού από το απογευματινό πρόγραμμα. (Πουρσανίδου Ε., 2000, σελ. 69)

Άλλη μία έρευνα σχετική με το θέμα, που αξίζει να αναφερθεί, είναι η μικροέρευνα που πραγματοποίησε το τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης κατά τη σχολική χρονιά 2002–2003. Τα αποτελέσματα από τις απαντήσεις των δασκάλων που εργάζονταν σε ολοήμερα σχολεία κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης χρονιάς, κρίθηκαν ως πολύ ικανοποιητικά. Συγκεκριμένα, ήταν πολύ θετικοί σε ότι αφορά την ενημέρωση που είχαν για τους στόχους του ολοήμερου, για την καλή εικόνα που έχουν οι μαθητές και για τη βοήθεια που τους προσφέρεται τόσο σε γνωστικό επίπεδο όσο και στην κοινωνικοποίηση τους. Δεν είναι και τόσο ικανοποιημένοι για το χρόνο που παρέχεται στο απογευματινό πρόγραμμα καθώς και για τις εγκαταστάσεις και τον εξοπλισμό των σχολείων. Ακόμα, πιστεύουν ότι πρέπει ο θεσμός να επεκταθεί και στις μικρότερες τάξεις. Παρ' όλες τις θετικές δηλώσεις φαίνεται, από της εισηγήσεις που καταθέτουν για τη βελτίωση του θεσμού, ότι θεωρούν πως δεν έχουν εξασφαλιστεί ακόμα οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επιτυχή εφαρμογή του.

Κατά τη σχολική χρονιά 2003–04, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο πραγματοποίησε άλλη μία έρευνα, αποστέλλοντας στους δασκάλους όλης της Κύπρου που εργάζονταν σε ολοήμερα, στα παιδιά που φοιτούν σε ολοήμερο και στους γονείς τους, ερωτηματολόγια. Από τις απαντήσεις των δασκάλων, των παιδιών αλλά και των γονιών, ανάμεσα σε άλλα προέκυψαν και τα ακόλουθα:

- Όσον αφορά τους στόχους του ολοήμερου, οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι εκπληρώνονται σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό με εξαίρεση το στόχο για την καταπολέμηση των φροντιστηρίων.
- Σχετικά με τον αριθμό των μαθητών στην κάθε ομάδα, οι δάσκαλοι θεωρούν ότι για να μπορεί να συνεισφέρει ουσιαστικά το ολοήμερο οι απογευματινές ομάδες πρέπει να είναι μικρές με 8–10 παιδιά στην κάθε μια.

- Από τις απαντήσεις των μαθητών προέκυψε ότι είχαν πιο θετική στάση απέναντι στους δασκάλους που εργάζονταν και το πρωί σε αυτό παρά στους άλλους.
- Αντίθετα, από τις απαντήσεις των δασκάλων, προκύπτει ότι οι σχέσεις αυτών που εργάζονται το πρωί με αυτών που εργάζονται απόγευμα είναι πολύ ικανοποιητικές.
- Επίσης, στα αποτελέσματα φαίνεται η έντονη ανάγκη για επιμόρφωση του προσωπικού των ολοήμερων.
Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα της έρευνας κρίθηκαν ως πολύ ικανοποιητικά.

Υπάρχουν και στον ελλαδικό χώρο κάποιες έρευνες που διερευνούν τις απόψεις, δασκάλων και άλλων εμπλεκομένων, για το θεσμό του ολοήμερου και αξίζει ν' αναφερθούν.

Η Ο. Μούσιου–Μυλωνά εξετάζει, χρησιμοποιώντας την ημιδομημένη συνέντευξη και τη μη συμμετοχική παρατήρηση σε ολοήμερα σχολεία της Φλώρινας, το εκπαιδευτικό τοπίο που διαμορφώθηκε από την εφαρμογή του νέου θεσμού (Μούσιου–Μυλωνά Ο., 2004). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τον Απρίλιο και Μάιο του 2003 και είχε ως στόχους, μέσα από τις απόψεις και τις εμπειρίες των διευθυντών, των δασκάλων του ολοήμερου και των γονέων που τα παιδιά τους φοιτούν σε ολοήμερα σχολεία, να ερμηνευτεί η υφιστάμενη κατάσταση και να καταλήξει ο ερευνητής στη διατύπωση συμπερασμάτων και προτάσεων για τη βελτίωση της λειτουργίας του θεσμού. Η έρευνα έδειξε ότι τόσο οι δάσκαλοι όσο και οι διευθυντές, εξέφρασαν πολύ θετικές απόψεις για το νέο πρόγραμμα, επίσης έκριναν ότι το συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας τους βοηθά και στο διδακτικό τους έργο καθώς και σ' όλη τη λειτουργία του σχολείου. Φαίνεται καθαρά η προτίμηση των δασκάλων στα προγράμματα που περιλαμβάνουν σαφείς στόχους, συγκεκριμένα περιεχόμενα και προκαθορισμένες δραστηριότητες γεγονός που δηλώνει την ασφάλεια που νιώθουν όταν έχουν ένα συγκεκριμένο πλάνο εργασίας. Ακόμα, οι δάσκαλοι θεωρούν ότι στην απογευματινή ζώνη υπερτερεί η παιδαγωγική διάσταση του ρόλου του δασκάλου. Ωστόσο, το οικονομικό και η έλλειψη κατάλληλων υποδομών ήταν τα σημαντικότερα προβλήματα που ανέφεραν όλοι.

Οι Γ. Κυρίζογλου και Γ. Γρηγοριάδης, τον Ιούνιο του 2003, πραγματοποιήθηκαν τη γνώμη δασκάλων, διευθυντών και γονέων, για το ολοήμερο σχολείο (Κυρίζογλου Γ. Γρηγοριάδης Γ., 2004). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 20 σχολεία της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης και έλαβαν μέρος 405 γονείς, 40 δάσκαλοι και 17 διευθυντές. Σκοπός της ήταν συλλογή και η σύγκριση των απόψεων δασκάλων, διευθυντών και γονέων ολοήμερων σχολείων όπως και η καταγραφή προτάσεων για καλύτερη λειτουργία του θεσμού. Από την έρευνα προέκυψε ότι οι δάσκαλοι πιστεύουν πως οι πολλές δραστηριότητες του ολοήμερου είναι η αιτία της μη επαρκούς προετοιμασίας των μαθητών και ότι η καλύτερη κατανομή τους στο ωρολόγιο πρόγραμμα θα βοηθούσε στην μείωση του προβλήματος. Μη ικανοποιημένοι από την υποστήριξη που τους παρέχουν προϊστάμενες αρχές, δήλωσαν οι διευθυντές αφού αναγκάζονται να παραμένουν πέραν του ωραρίου τους για να αντιμετωπίσουν τις αυξημένες τους υποχρεώσεις. Η ασφάλεια καθώς και το ενδιαφέρον πρόγραμμα που παρέχει το ολοήμερο στους μαθητές είναι οι λόγοι που ωθούν τους γονείς να το επιλέγουν αν και δεν έχουν πειστεί απόλυτα για τον παιδαγωγικό του ρόλο.

Η Ι. Αρβανίτη το σχολικό έτος 2003–2004, διεξάγει έρευνα με αντικείμενο μελέτης τις απόψεις των δασκάλων για την εφαρμογή του θεσμού καθώς και τις προτάσεις τους για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του (Αρβανίτη Ι., 2004). Στην έρευνα έλαβαν μέρος 53 δάσκαλοι (26 δάσκαλοι και 27 δάσκαλοι ειδικοτήτων) οι οποίοι εργάζονταν στα ολοήμερα σχολεία της 14^{ης} εκπαιδευτικής Περιφέρειας του νομού Θεσσαλονίκης κατά τη σχολική χρονιά που διεξήχθη η έρευνα. Η έρευνα έδειξε ότι οι δάσκαλοι αναγνωρίζουν τον παιδαγωγικό και τον κοινωνικό ρόλο του ολοήμερου σχολείου. Συγκεκριμένα, δηλώνουν ότι συμβάλλει στην ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας και στην οικοδόμηση καλύτερων διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ δασκάλων και μαθητών, εμπλουτίζει το αναλυτικό πρόγραμμα, ανανεώνει τις μεθόδους διδασκαλίας, καλύπτει τις ανάγκες των εργαζόμενων γονέων, συνεισφέρει στον περιορισμό της παραπαιδείας. Τα προβλήματα που βλέπουν στην εφαρμογή του θεσμού είναι η ελλιπής υλικοτεχνική υποδομή, το ανελαστικό εντατικό πρόγραμμα, η ανεπαρκής επιμόρφωση των δασκάλων, η συχνή εναλλαγή του προσωπικού και η μη έγκαιρη τοποθέτηση των ωρομίσθιων. Από τις απαντήσεις τους δείχνουν ότι συμφωνούν με τους σκοπούς και στόχους του θεσμού και ότι είναι πρόθυμοι να τον στηρίξουν. Από τις προτάσεις που αναφέρουν όμως, εξάγεται το συμπέρασμα πως,

σύμφωνα με την άποψή τους, δεν έχουν εξασφαλιστεί ακόμα οι προϋποθέσεις που θα οδηγήσουν στην επιτυχή εφαρμογή του θεσμού.

Η Ε. Τσακιρίδου και η ερευνητική της ομάδα μελέτησαν τις στάσεις δασκάλων για τα ολοήμερα σχολεία (Τσακιρίδου Ε. κ.ά., στο: Κυρίδης Α. Γ., Τσακιρίδου Ε. & Αρβανίτη Ι. Γ., 2006). Στην έρευνα, που πραγματοποιήθηκε τη σχολική χρονιά 2003–2004 έλαβαν μέρος 600 δάσκαλοι από διάφορα ολοήμερα δημοτικά σχολεία που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια. Η διεξαγωγή της έρευνας έγινε με την επίδοση ερωτηματολογίων στους δασκάλους του δείγματος. Με βάση τα αποτελέσματα, σχεδόν όλα τα ολοήμερα περιλαμβάνουν δραστηριότητες που σχετίζονται με τη φυσική αγωγή, την ξένη γλώσσα και την προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης μέρας. Σχετικά με την υποδομή των σχολείων, από τις δηλώσεις των δασκάλων, προκύπτει ότι δεν είναι ικανοποιημένοι.

Από την καταγραφή των απόψεών τους για διάφορα θέματα που σχετίζονται με το ολοήμερο προέκυψαν διάφορα συμπεράσματα. Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες δάσκαλοι χαρακτηρίζουν την υλικοτεχνική υποδομή ως ανεπαρκή, πιστεύουν πως αν υπήρχε σταθερότητα εργασιακού περιβάλλοντος για τους δασκάλους, τα ολοήμερα θα λειτουργούσαν καλύτερα, θεωρούν ότι επιβάλλεται η συνεργασία μεταξύ δασκάλων πρωινής και απογευματινής ζώνης, πιστεύουν ότι τα θέματα λειτουργίας του ολοήμερου αφορούν το σύλλογο διδασκόντων ενώ για τη λύση προβλημάτων πρέπει να παρεμβαίνει ο διευθυντής εκπαίδευσης. Ακόμα, σε ότι αφορά τον κοινωνικό ρόλο του ολοήμερου, πιστεύουν ότι προσφέρει σε όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειάς τους, ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες, ενώ ως προς τον παιδαγωγικό ρόλο του ολοήμερου, θεωρούν ότι πρέπει να δίνεται περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα ή την προετοιμασία των μαθητών για την επόμενη μέρα. Αναφορικά με την πληροφόρηση που υπάρχει για το ολοήμερο, χαρακτηρίζεται από τους δασκάλους ως ανεπαρκής. Συμπερασματικά, όλοι αναγνωρίζουν ότι πρόκειται για ένα πρωτοπόρο θεσμό ο οποίος θα βοηθήσει στη καλύτερη λειτουργία του σχολείου. Επίσης, αναγνωρίζουν τον κοινωνικό και εκπαιδευτικό ρόλο που καλείται να παίξει αλλά πιστεύουν ότι θα θεωρηθεί αποτελεσματικός μόνο αν καταφέρει να λειτουργήσει σύμφωνα με τις εξαγγελθείσες προδιαγραφές. Ως το μεγαλύτερο μειονέκτημα του ολοήμερου σχολείου οι δάσκαλοι θεωρούν το έλλειμμα οργάνωσης και υλικοτεχνικής υποδομής.

Οι Κ. Αρσένης κ.ά πραγματοποιήσαν έρευνα με θέμα «Απόψεις δασκάλων για το ολοήμερο σχολείο. Ανάλυση περιεχομένου γραπτών κειμένων». Στην έρευνα έλαβαν μέρος 126 δάσκαλοι της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στους οποίους ζητήθηκε να εκφράσουν τις απόψεις τους σε ένα κείμενο υπό το γενικό τίτλο «Το Ολοήμερο Σχολείο στην Ελλάδα» (Αρσένης Κ. κ.ά., στο: Κυρίδης Α. Γ., Τσακνίδου Ε. & Αρβανίτη Ι. Γ., 2006). Μετά από ανάλυση περιεχομένου των γραπτών κειμένων οι θέσεις των δασκάλων, που ήταν 630 αναφορές, δημιούργησαν έξι(6) θεματικές κατηγορίες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, από τα αποτελέσματα, παρουσιάζει το μεγάλο ποσοστό (44%) των αναφορών των δασκάλων που αφορούν γενικές κρίσεις και προτάσεις που αφορούν το ολοήμερο. Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι κατευθύνσεις των περισσότερων αναφορών που αφορούν στις γενικές κρίσεις και στα αποτελέσματα επιδράσεις είναι θετικές, ενώ οι περισσότερες αναφορές που σχετίζονται με την οργάνωση και λειτουργία το προσωπικό και την υλικοτεχνική υποδομή είναι αρνητικές. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι προτάσεις των δασκάλων επικεντρώνονται σε ζητήματα οργανωτικά, εργασιακά, υλικοτεχνικής υποδομής και ενημέρωσης. Και από αυτή την έρευνα, διαπιστώνεται η θετική γνώμη των δασκάλων για το θεσμό ενώ η υλικοτεχνική υποδομή και η οργάνωση θεωρούνται από αυτούς τα σοβαρότερα μειονεκτήματα του θεσμού.

Από όλες τις παραπάνω έρευνες, είναι φανερό ότι οι δάσκαλοι αναγνωρίζουν την αξία του θεσμού και είναι πρόθυμοι να τον στηρίξουν. Πιστεύουν ότι μπορεί να αναβαθμίσει το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα αρκεί να εξασφαλιστούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις που θα συμβάλουν στην επιτυχή εφαρμογή του.

3. 5. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν, η γένεση του ολοήμερου σχολείου προέκυψε από τις οξύτατες ανάγκες της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας. Είναι λογικό λοιπόν, το ολοήμερο σχολείο, να απευθύνεται σε αυτήν και στις πολυσύνθετες αλλαγές που βιώνουμε καθημερινά μέσα στην οικογένεια, στην κοινωνία, την εργασία και την παραγωγή (Πυργιωτάκης, Ι., 2006).

Ο βασικός σκοπός της παρούσας ερευνάς είναι διπλός: α) να μελετήσει τις απόψεις των δασκάλων της Κύπρου για το ολοήμερο δημοτικό σχολείο, ενώ παράλληλα θα μπορέσει να ερευνήσει κάποιους από τους παράγοντες που καθορίζουν την εφαρμογή αλλά και τη ταυτότητά του και β) να διαπιστώσει αν οι απόψεις αυτές, για το ολοήμερο, επηρεάζονται από τις παρακάτω ανεξάρτητες μεταβλητές, οι οποίες επιλέχθηκαν ύστερα από ανασκόπηση στη βιβλιογραφία:

- 1) Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας
- 2) Το φύλο
- 3) Την αστικότητα του σχολείου
- 4) Τη σχέση εργασίας

Απόρροια του γενικού σκοπού της έρευνας, είναι οι επιμέρους στόχοι, οι οποίοι μπορούν να διατυπωθούν με τα εξής ερωτήματα:

1) Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με:

- α) την πληροφόρηση που τους παρέχεται σχετικά με το ολοήμερο;
- β) θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου;
- γ) εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης;
- δ) τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου;

2) Η φύλο των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με:

- α) την πληροφόρηση που τους παρέχεται σχετικά με το ολοήμερο;
- β) θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου;
- γ) εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης;
- δ) τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου

3) Η αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με:

- α) την πληροφόρηση που τους παρέχεται σχετικά με το ολοήμερο;
- β) θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου;
- γ) εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης;
- δ) τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου;

4) Η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με:

- α) την πληροφόρηση που τους παρέχεται σχετικά με το ολοήμερο;
- β) θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου;
- γ) εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης;
- δ) τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου;

Για τις ανάγκες της έρευνας θεωρείται αναγκαίο να διευκρινιστούν εννοιολογικά κάποιοι όροι που χρησιμοποιούνται στην παρούσα εργασία. Το Προαιρετικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο όπως και το Ενιαίο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο αναλύθηκαν διεξοδικά στο θεωρητικό κομμάτι της παρούσας ερευνητικής εργασίας, για αυτό το λόγο οι όροι που θα οριστούν είναι οι ακόλουθοι:

Άποψη (opinion): πρόκειται για μία φάση του γνωστικού γεγονότος, στου οποίου την πορεία συλλαμβάνονται εννοιολογικά ιδέες, αντιλήψεις, ιδιότητες ή σχέσεις των αντικειμένων ή πραγμάτων. Βέβαια, κατά τη διαδικασία της σύλληψης, emπίπτουν διαδικασίες, όπως η αφαίρεση, η γενίκευση, ο συλλογισμός και η σύγκριση. Όργανο της άποψης – αντίληψης είναι η γλώσσα και προϊόν της οι λεκτικές εκφράσεις. (Παπαδόπουλος Ν., 1994)

Έτη διδακτικής υπηρεσίας: πρόκειται για τα έτη κατά τα οποία έχουν υπηρετήσει οι δάσκαλοι σε δημόσια δημοτικά σχολεία. Τα έτη έχουν ταξινομηθεί ως ακολούθως: 1-5, 6-10, 11-20 και 21+.

Αστικότητα σχολείου: είναι η περιοχή, πόλη χωριό, στην οποία βρίσκεται το ολοήμερο που υπηρετούν οι δάσκαλοι τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά. Υπάρχουν μόνο δύο επιλογές πόλη ή χωριό. Ο λόγος που έγινε αυτός ο διαχωρισμός είναι η ταύτιση με το διαχωρισμό που έκανε το ίδιο Υπουργείο Παιδείας (αστικά ολοήμερα και ολοήμερα υπαίθρου).

Σχέση εργασίας: αφορά τη σχέση εργασίας που έχουν οι δάσκαλοι με το σχολείο. Ο διαχωρισμός έγινε με βάση τις επιλογές της κάθε σχέσης. Εδώ εντοπίζονται και κάποιες διαφορές που υπάρχουν σε σχέση με το Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι δάσκαλοι στη Κύπρο διορίζονται μόνιμοι με μοναδικό κριτήριο τη σειρά κατάταξής τους στον πίνακα. Υπεύθυνος φορέας για τους διορισμούς είναι η Εκπαιδευτική Υπηρεσία η οποία ανάλογα με τα κενά που της δίνει το Υπουργείο τοποθετεί τους δασκάλους. Στην ίδια υπηρεσία μπορούν να κάνουν αίτηση οι αδιόριστοι πτυχιούχοι για να προσληφθούν είτε ως συμβασιούχοι είτε ως αντικαταστάτες. Οι συμβασιούχοι έχουν περίπου τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις με τους μόνιμους αφού δεν απολύονται το καλοκαίρι, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα με τους αναπληρωτές, έτσι αν συνεχίσουν να κάνουν αίτηση κάθε χρόνο έρχεται ο μόνιμος διορισμός πολύ ομαλά σαν φυσικό επακόλουθο. Οι αντικαταστάτες προσλαμβάνονται επίσης από την εκπαιδευτική υπηρεσία για ανάγκες που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς αλλά για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και ίσως και σε διαφορετικά σχολεία. Η τελευταία κατηγορία είναι οι ωρομίσθιοι οι οποίοι δεν διορίζονται από την εκπαιδευτική υπηρεσία και δεν τους αναγνωρίζεται ο χρόνος εργασίας. Στη παρούσα έρευνα οι δάσκαλοι χωρίζονται στις ακόλουθες κατηγορίες: α) τους μόνιμους που περιλαμβάνει μόνιμους και συμβασιούχους και β) τους ωρομίσθιους που περιλαμβάνει αντικαταστάτες και ωρομίσθιους.

Ζώνη εργασίας: είναι το ωράριο εργασίας των δασκάλων αν δηλαδή εργάζονται και το πρωί στο σχολείο ή μόνο το απόγευμα.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Μετά την οριοθέτηση του προβλήματος και τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων επόμενο βήμα είναι η επιλογή της κατάλληλης μεθόδου και των ενδεδειγμένων τεχνικών έρευνας.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να διευκρινιστεί ότι στη πρώτη και στην τελευταία φάση της έρευνας θα χρησιμοποιηθεί την ερμηνευτική μέθοδος ενώ κατά τη δεύτερη φάση θα χρησιμοποιηθεί την εμπειρική. Όπως αναφέρει ο Πυργιωτάκης (2000), η ερμηνευτική μέθοδος σε συνεργασία με την εμπειρική παιδαγωγική έρευνα είναι καρποφόρα και απαραίτητη, αφού η εμπειρική έρευνα αρχίζει με την ερμηνευτική και τελειώνει με αυτήν.

4.1.1. Ερωτηματολόγιο

Από τις διάφορες μεθόδους της εμπειρική παιδαγωγικής, για τη συγκεκριμένη έρευνα επιλέγηκε το ερωτηματολόγιο. Είναι γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο αποτελεί το πιο χρησιμοποιημένο ερευνητικό εργαλείο αλλά συνάμα και το πιο παρεξηγημένο. Ο λόγος για αυτό είναι η λανθασμένη άποψη που υπάρχει ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε οποιοδήποτε ερευνητικό πεδίο. Φυσικά, το ερωτηματολόγιο είναι το εργαλείο με το οποίο οι πιο πολλοί ερευνητές έχουν οικειότητα, αλλά και το εργαλείο που μπορεί να προσφέρει πολλά αν χρησιμοποιηθεί σε υβριδικές ερευνητικές προσπάθειες (Javeau J., 1996, σελ. 45–46). Παρόλ' αυτά, η δυσκολίες που υπάρχουν στην κατασκευή και τη χρήση του είναι μεγάλες αφού, όπως αναφέρει και ο Μ. Βάμβουκας (2002), «το είδος, ο τύπος, η συντακτική πλοκή, η άρθρωση των ερωτήσεων, η έκταση και η παρουσίαση του ερωτηματολογίου, ασκούν καθοριστική επίδραση στις απαντήσεις και έχουν τεράστια σημασία για τα αποτελέσματα της έρευνας». Όμως, αν ένα ερωτηματολόγιο κατασκευαστεί και χρησιμοποιηθεί σωστά, όχι μόνο μπορεί να δώσει σημαντικά ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία, αλλά μπορεί να εξασφαλίσει την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της έρευνας σε μεγάλο βαθμό.

Οι λόγοι που ώθησαν στην επιλογή του ερωτηματολογίου, είναι οι ακόλουθοι:

- Πρόθεση για συλλογή πολλών πληροφοριών σε σύντομο, σχετικά, χρονικό διάστημα ευνοεί τη χρήση ερωτηματολογίου.
- Το ερωτηματολόγιο είναι το ιδανικότερο εργαλείο για τη συλλογή πληροφοριών που αφορούν μορφές συμπεριφοράς, όπως απόψεις και αντιλήψεις, που δεν είναι δυνατόν να παρατηρηθούν (Βάμβουκας Μ., 2002, σελ. 248-249).
- Με το ερωτηματολόγιο προκαλείται το ενδιαφέρον των ατόμων του δείγματος ευκολότερα και έτσι επιτυγχάνεται μεγαλύτερη συμμετοχή στην ερευνητική διαδικασία (Javeau J., 1996, σελ. 50).
- Με το ερωτηματολόγιο ως ερευνητικό εργαλείο, μπορούν να γίνουν αρκετές δοκιμές και παρεμβάσεις έτσι ώστε να διαμορφωθεί κατάλληλα για τις ανάγκες της έρευνας.

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε κατασκευάστηκε ύστερα από μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας (Βάμβουκας Μ., 2002, Mertens D., 1998, Cohen L. & Manion, L., 1989, Παπαναστασίου Κ., 1996) και παρατίθεται στο παράρτημα (σελ. 152) της παρούσας εργασίας. Αποτελείται από δύο μέρη, το πρώτο περιλαμβάνει κάποιες γενικές ερωτήσεις ενώ το δεύτερο περιλαμβάνει τις ειδικές ερωτήσεις. Στο δεύτερο κομμάτι του ερωτηματολογίου, μαζί με τις ερωτήσεις που αφορούν ποσοτικά στοιχεία, όπως αριθμό μαθητών, τμημάτων, ωρών διδασκαλίας, δραστηριοτήτων και αιθουσών, οι ερωτώμενοι καλούνται να εκφράσουν τις απόψεις τους αναφορικά με ζητήματα που σχετίζονται με το Προαιρετικό Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο. Συγκεκριμένα, στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τέσσερις κατηγορίες ζητημάτων οι οποίες περιλαμβάνουν αρκετές δηλώσεις η κάθε μία. Οι κατηγορίες αυτές είναι: πληροφόρηση, υλικοτεχνική υποδομή, εργασιακά ζητήματα, παιδαγωγικοί και κοινωνικοί στόχοι. Οι ερωτηθέντες πρέπει να δηλώσουν για καθεμιά από αυτές το βαθμό συμφωνίας η διαφωνίας τους. Επίσης, υπάρχουν και κάποιες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου όπου χρειάζεται οι ερωτώμενοι να διατυπώσουν προσωπικές σκέψεις και απόψεις. Για τη στατιστική επεξεργασία αυτών των ερωτήσεων είναι απαραίτητη η χρήση της μεθόδου ανάλυσης περιεχομένου.

4.1.2. Ερμηνευτική

Κάθε έρευνα, όπως προαναφέρθηκε, αρχίζει με την ερμηνευτική. Επίσης, αν αφορά έρευνα με ερωτηματολόγια, όπως η παρούσα, μετά τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων, συνεχίζει με την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, έτσι ώστε τα συμπεράσματα να είναι ασφαλή. Κατάλληλη, σ' αυτή τη φάση, όπως και πριν τη κατασκευή του ερωτηματολογίου, είναι η χρήση της ερμηνευτικής μεθόδου.

Στην ερμηνευτική, ο ερευνητής ανακαλεί όλες τις προϋπάρχουσες γνώσεις και δραστηριοποιεί τη συναισθηματική του σφαίρα, με σκοπό την ταύτιση του τόσο με το αντικείμενο της έρευνας όσο και με το δημιουργό του. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις γίνεται μια πρώτη προσέγγιση του κειμένου. Στη συνέχεια, με βάση αυτή τη νέα εμπειρία, επιχειρείται μια δεύτερη, μια τρίτη, μια τέταρτη προσπάθεια, καθεμιά από τις οποίες οδηγεί σε μια βαθύτερη κατανόηση του αντικειμένου, μέσα σε μια κυκλική πορεία ενός αέναου κύκλου. Ακόμα, η ερμηνευτική αποδέχεται το γεγονός ότι η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι μοναδική και δεν καθορίζεται από νομοτέλειες αλλά από την ιστορία και τον πολιτισμό. Έτσι, η ανθρώπινη συμπεριφορά κατανοείται και ερμηνεύεται μέσα από τη μοναδικότητα της. (Πυργιωτάκης Ι., 2000)

Με την ερμηνευτική, θα μπορέσει να ερμηνευτεί το θεωρητικό πλαίσιο του ολοήμερου και να γίνει η σύνδεση με την εκπαιδευτική πραγματικότητα, όπως αυτή σκιαγραφείτε μέσα από τις δηλώσεις των δασκάλων που ζουν καθημερινά το θεσμό.

4.1.3. Ανάλυση Περιεχομένου

Η ανάλυση περιεχομένου είναι η μέθοδος που χρησιμοποιείται για την ανάλυση γραπτών ντοκουμέντων. Σκοπός της χρήσης της, είναι η καταγραφή και η καταμέτρηση των εικόνων, των παραστάσεων και θεμάτων μιας γραπτής ή προφορικής ή εικονικής επικοινωνίας, της οποίας τα στοιχεία μπορεί να είναι δημόσια ή ιδιωτικά. Η ανάλυση περιεχομένου είναι ιδανική για τη μελέτη των απόψεων ή των αντιλήψεων ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων (Berelson B., 1971).

Έτσι, μετά από ανάλυση των γραπτών κειμένων δασκάλων στις ερωτήσεις ένα (1) και δεκαπέντε (15) του δευτέρου μέρους, προέκυψαν κάποιες κατηγορίες απαντήσεων. Στο κεφάλαιο «Αποτελέσματα της έρευνας» γίνεται εκτενέστερη αναφορά στις κατηγορίες αυτές.

4. 2. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η διεξαγωγή της έρευνα έγινε την περίοδο Μαρτίου-Απριλίου του 2008, σε επιλεγμένα δημοτικά σχολεία της Κύπρου που λειτουργούσαν ως προαιρετικά ολοήμερα. Πριν από την τελική επίδοση του ερωτηματολογίου έγινε η πιλοτική εφαρμογή του σε έναν αριθμό ατόμων που υπηρετούσαν ως δάσκαλοι σε σχολεία της επαρχίας Λεμεσού.

Τα ερωτηματολόγια στάλίσαν ταχυδρομικώς στα σχολεία, μετά από τηλεφωνική συνεννόηση με τον εκάστοτε διευθυντή ή υπεύθυνο ολοημέρου. Μαζί με τα ερωτηματολόγια υπήρχε σχετική διευκρινιστική επιστολή (βλ. παράρτημα) καθώς και γραπτές οδηγίες για την ορθή συμπλήρωσή τους. Στην επιστολή υπήρχε τηλέφωνο και ηλεκτρονική διεύθυνση όπου οι δάσκαλοι θα μπορούσαν να επικοινωνήσουν αν προέκυπταν απορίες. Στη συνέχεια, γινόταν ακόμα μία επικοινωνία με τα σχολεία για περισσότερες διευκρινίσεις ενώ, στο φάκελο όπου ήταν τα ερωτηματολόγια, υπήρχε φάκελος επιστροφής με γραμματόσημο και τη διεύθυνση της ερευνήτριας γραμμένη επάνω. Σε όλους τους δασκάλους τονιζόταν, τόσο γραπτά όσο και προφορικά (τηλεφωνικά), το γεγονός ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο.

4. 3. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Η συγκεκριμένη έρευνα απευθύνεται στους δασκάλους πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που υπηρετούν στα δημοτικά σχολεία της Κύπρου. Συνεπώς, ως πληθυσμός της έρευνας ορίζεται το σύνολο των δασκάλων που υπηρετούσαν κατά τη σχολική χρονιά 2007–08, ως μόνιμοι ή ωρομίσθιοι, σε σχολεία της Κύπρου. Επειδή το σύνολο των ατόμων που αποτελούν τον πληθυσμό της έρευνας είναι μεγάλο σε μέγεθος και είναι δύσκολο να γίνει η συλλογή των στοιχείων που χρειαζόνταν για να γίνουν οι απαραίτητες μετρήσεις, αποφασίστηκε να επιλεγεί ένα μέρος του πληθυσμού (δείγμα), από το οποίο θα συγκεντρωθούν τα απαραίτητα για την έρευνά στοιχεία.

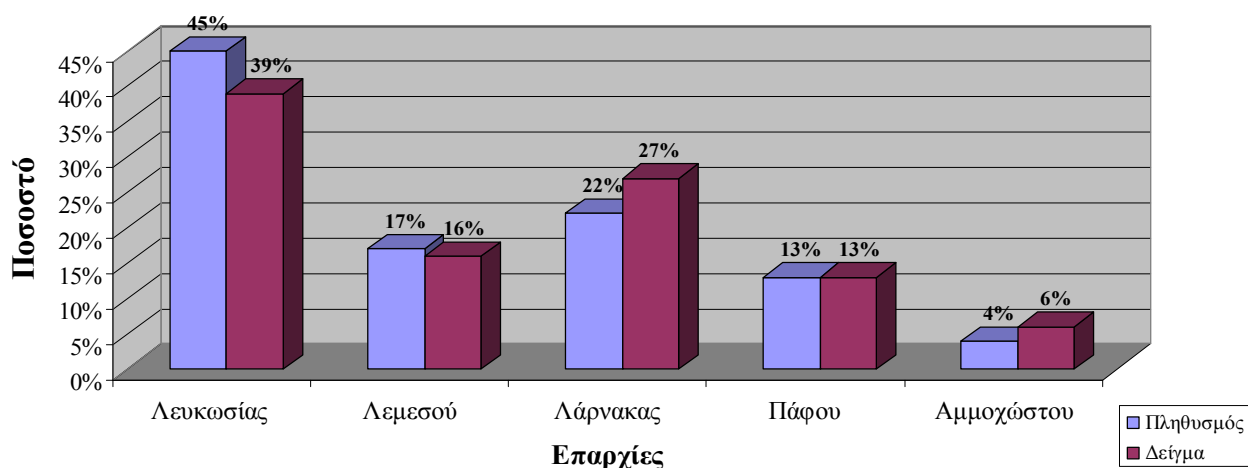
Για να είναι όμως τα συμπεράσματα, που θα προκύψουν από τη μελέτη του δείγματος, γενικεύσιμα, πρέπει το δείγμα να τηρεί ορισμένες προϋποθέσεις. Σύμφωνα με το Βάμβουκα (2002), το δείγμα πρέπει να είναι: αντιπροσωπευτικό, τυχαίο, μεγάλου μεγέθους και ανεξάρτητο.

Δειγματοληψία, ως γνωστόν, είναι το σύνολο των ενεργειών στις οποίες προβαίνει ο ερευνητής για την εκλογή του δείγματος (Βάμβουκας Μ., 2002, σελ. 154). Για την εκλογή των ατόμων της έρευνας αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθεί η τεχνική της τυχαίας δειγματοληψίας.

Έτσι, από τα 111 δημοτικά σχολεία που λειτουργούσαν ως ολοήμερα σε ολόκληρη την Κύπρο κατά τη σχολική χρονιά 2007 – 2008, στάλισαν ερωτηματολόγια στα 70. Πιο κάτω δίνεται η γραφική παράσταση με τα Προαιρετικά Ολοήμερα που λειτουργούν στην ελεύθερη Κύπρο ανά επαρχία καθώς και πίνακας με τις σχετικές και τις απόλυτες συχνότητες του δείγματος.

Γραφική Παράσταση I

Κατανομή σχετικών συχνοτήτων των Προαιρετικών Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων στον πληθυσμό αναφοράς και το δείγμα της έρευνας κατά επαρχία

Πίνακας V

Κατανομή των ολοήμερων σχολείων του δείγματος κατά επαρχία σε απόλυτες και σχετικές συχνότητες

Επαρχία	Απόλυτες συχνότητες (f)	Σχετικές συχνότητες (%)
Λευκωσίας	27	39
Λεμεσού	11	16
Λάρνακας	19	27
Πάφου	9	13
Αμμοχώστου	4	6
Σύνολο	70	100

Στη γραφική παράσταση I απεικονίζεται η κατανομή των σχετικών συχνοτήτων των Προαιρετικών Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων στον πληθυσμό αναφοράς και το δείγμα της έρευνας κατά επαρχία. Από το ύψος των ράβδων αλλά και τις τιμές των σχετικών συχνοτήτων, διαπιστώνεται ότι στην επαρχία Λευκωσίας το ποσοστό των σχολείων είναι το μεγαλύτερο αφού φτάνει στο 45% (50 σχολεία) γεγονός που δικαιολογεί και το ποσοστό του δείγματος, 39% (27 σχολεία). Στην επαρχία Λεμεσού αντίστοιχα το ποσοστό των σχολείων είναι 17% (19 σχολεία) και του δείγματος 16% (11 σχολεία). Στην επαρχία Λάρνακας το ποσοστό των σχολείων είναι 22% (24 σχολεία) και του δείγματος 27% (19 σχολεία), ενώ στην επαρχία Πάφου το ποσοστό των σχολείων είναι 13% (14 σχολεία) όπως και του δείγματος 13% (9 σχολεία). Στην επαρχία Αμμοχώστου που υπάρχει ο μικρότερος αριθμός σχολείων, αφού υπάρχουν πολύ λίγα εδάφη ελεύθερα λόγω της τουρκικής κατοχής, θεωρήθηκε σωστό να συμπεριληφθούν στην έρευνα και τα τέσσερα σχολεία της επαρχίας που λειτουργούσαν κατά τη σχολική χρονιά 2007 – 08 ως προαιρετικά ολοήμερα.

Έτσι, από τα 70 σχολεία της Κύπρου που λειτούργησαν ως προαιρετικά ολοήμερα κατά τη σχολική χρονιά 2007–08, επιστράφηκαν συμπληρωμένα 270 ερωτηματολόγια. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι σε όλη την Κύπρο εργάζονται σε προαιρετικά ολοήμερα σχολεία περίπου 430 δάσκαλοι, θα μπορούσε να θεωρηθεί πως ερευνώντας περίπου το 63% (270 δάσκαλοι) του συνολικού πληθυσμού, το ποσοστό αυτό θεωρείται αρκετά υψηλό και επομένως, από αυτή την άποψη, το δείγμα θεωρείται αντιπροσωπευτικό.

4. 4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των δασκάλων για το προαιρετικό ολοήμερο δημοτικό σχολείο στη Κύπρο. Οι απόψεις τους παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την αναγκαιότητα της ύπαρξής του προαιρετικού ολοήμερου στη σημερινή κοινωνία.

Ωστόσο, η έρευνα αυτή έχει ορισμένους περιορισμούς. Συγκεκριμένα το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε κατασκευάστηκε για τις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας. Έτσι, τα αποτελέσματα που προέκυψαν από αυτή μπορούν να γενικευθούν σε παρόμοιο εκπαιδευτικό πλαίσιο με αυτό μέσα στο οποίο συλλέχθηκαν τα δεδομένα, δηλαδή σε κοινωνικό- πολιτιστικό πλαίσιο ανάλογο με εκείνο της ελεύθερης περιοχής της Κύπρου.

Ένας ακόμη περιορισμός της παρούσας έρευνας είναι ίσως η επιθυμία των δασκάλων, που αποτέλεσαν τα υποκείμενα της έρευνάς μας, να δώσουν απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο που θα ικανοποιούσαν την ερευνήτρια, όπως συμβαίνει σε όλες τις έρευνες με ερωτηματολόγιο (Βάμβουκας, Μ., 2002). Αυτή η επιθυμία θα μπορούσε να αλλοιώσει τα γνήσια αποτελέσματα της έρευνας.

4. 5. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό υπολογιστικό πρόγραμμα SPSS 11.00, το οποίο είναι ένα από τα πιο ολοκληρωμένα προγράμματα για στατιστική ανάλυση στην εμπειρική έρευνα, για τις κοινωνικές επιστήμες, διεθνώς.

Η ανάλυση βασίστηκε σε περιγραφικά και επαγωγικά κριτήρια. Αναλυτικότερα, όλες οι ερωτήσεις αναλύονται περιγραφικά και παρουσιάζονται είτε με πίνακες κατανομής των απόλυτων και των σχετικών συχνοτήτων, είτε με γραφικές παραστάσεις. Η επαγωγική στατιστική χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις που χρειάζεται να γίνει σύγκριση δύο μεταβλητών (βλ. κεφάλαιο: Σκοπός και στόχοι έρευνας) και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με πίνακες κατανομής των απόλυτων και των σχετικών συχνοτήτων, καθώς και τιμές που αντιστοιχούν στον έλεγχο στατιστικής σημαντικότητας των μεταβλητών που εξετάζονται.

5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

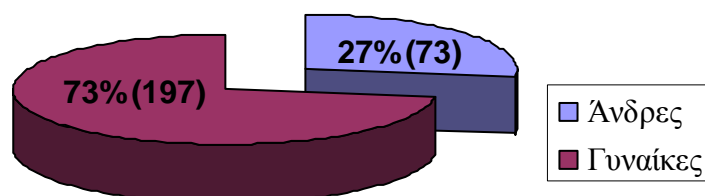
Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερευνητικής εργασίας που έχει ως θέμα τις απόψεις των δασκάλων της Κύπρου για το προαιρετικό ολοήμερο δημοτικό σχολείο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2007 – 2008 και συμμετείχαν 270 δάσκαλοι από διάφορα δημοτικά σχολεία της Κύπρου που λειτουργούν ως ολοήμερα.

Παρακάτω παρουσιάζονται με πίνακες ή γραφικές παραστάσεις, οι απόλυτες και οι σχετικές συχνότητες των απαντήσεων του δείγματος της έρευνας, σε κάθε μία από τις επιμέρους διατυπώσεις των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Ακολουθεί σχολιασμός του κάθε πίνακα ξεχωριστά, καθώς και οι απαραίτητες διευκρινίσεις όπου χρειάζεται.

5. 1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Σχήμα I

Κατανομή των δασκάλων του δείγματος κατά φύλο

Πίνακας VI

Κατανομή των εκπαιδευτικών του δείγματος κατά φύλο

Φύλο	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
Άνδρες	73	27
Γυναίκες	197	73
Σύνολο	270	100

Στο σχήμα I όπως και στον πίνακα VI, παρουσιάζεται η κατανομή των σχετικών συχνοτήτων των δασκάλων του δείγματος κατά φύλο. Από τα δεδομένα της γραφικής παράστασης γίνεται αντιληπτό ότι, από τους 270 δασκάλους του δείγματος μόλις οι 73 (27%) είναι άνδρες ενώ οι 197 (73%) είναι γυναίκες.

Πίνακας VII

Κατανομή των δασκάλων του δείγματος κατά σχέση εργασίας

Σχέση εργασίας	Απόλυτες συχνότητες (f)	Σχετικές συχνότητες (%)
Μόνιμος	141	52,6
Αναπληρωτής	127	47,4
Σύνολο	268	100,0
Δεν απάντησαν	2	0,7

Οι δάσκαλοι που συμμετείχαν στην έρευνα ως προς τη σχέση εργασίας μοιράζονται. Όπως φαίνεται στον πίνακα VII, είναι μόνιμοι(ή με σύμβαση) σε ποσοστό 52,6% (141) και αναπληρωτές(ή αντικαταστάτες) σε ποσοστό 47,4% (127).

Πίνακας VIII

Κατανομή των δασκάλων του δείγματος με βάση τα χρόνια υπηρεσίας τους

Έτη υπηρεσίας	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
0 – 5	148	55,4
6 – 10	43	16,1
11 – 20	36	13,5
21 +	40	15,0
Σύνολο	267	100,0

Στον πίνακα VIII παρουσιάζεται η κατανομή των δασκάλων του δείγματος με βάση τα χρόνια υπηρεσίας τους. Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει ότι, οι περισσότεροι δάσκαλοι που συμμετείχαν στην έρευνα είναι νεοδιόριστοι ή αναπληρωτές, αφού το 55,4% υπηρετούν το πολύ 5 χρόνια ενώ το 44,6% (119) υπηρετούν από 6 χρόνια και άνω. Συγκεκριμένα, το 16,1% (43) υπηρετούν από 6 έως 10 χρόνια, το 13,5% (36) από 11 έως 20 και το 15% (40) από 21 και πάνω²⁴. Όσον αφορά τα χρόνια υπηρεσίας τους σε ολόημερο τμήμα, η πλειοψηφία τους, δηλαδή το 75,3% (201) υπηρετούν το πολύ 2 χρόνια ενώ μόλις το 24,7% (66) του συνόλου των δασκάλων υπηρετούν από 3 χρόνια και άνω²⁵ (βλ. παράρτημα: πίνακας I).

²⁴ Δεν απάντησαν την ερώτηση 3 δάσκαλοι (1,1%)

²⁵ Δεν απάντησαν την ερώτηση 3 δάσκαλοι (1,1%)

Πίνακας ΙΧ

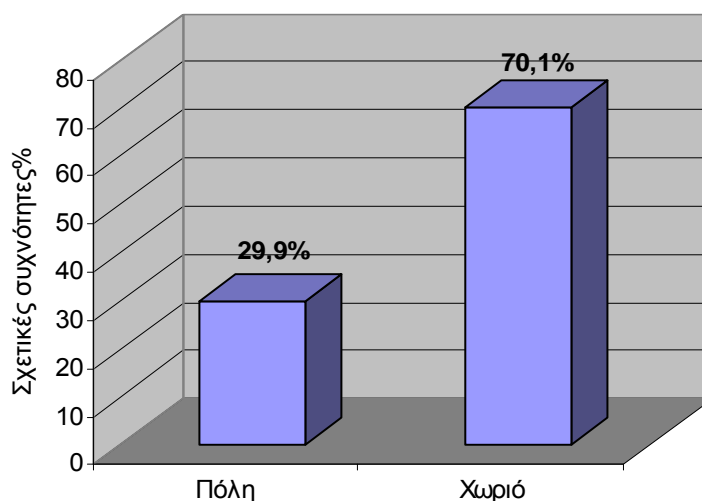
Κατανομή των ολοήμερων σχολείων των δασκάλων κατά επαρχία

Επαρχία	Απόλυτες συχνότητες (f)	Σχετικές συχνότητες (%)
Λευκωσίας	96	35,8
Λεμεσού	39	14,6
Λάρνακας	74	27,6
Πάφου	49	18,3
Αμμοχώστου	10	3,7
Σύνολο	268	100,0
Δεν απάντησαν	2	0,7

Στον πίνακα ΙΧ εμφανίζεται η κατανομή των δασκάλων του δείγματος ως προς το βαθμό εκπροσώπησης τους από κάθε επαρχία. Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των δασκάλων, 35,8% (96), υπηρετεί στην πόλη και επαρχία Λευκωσίας, δεύτερη σε εκπροσώπηση είναι η πόλη και επαρχία Λάρνακας με 27,6% (74), τρίτη η πόλη και επαρχία Πάφου με 18,3% (49), τέταρτη η πόλη και επαρχία Λεμεσού με 14,6% (39) και τελευταία η επαρχία Αμμοχώστου με 3,7% (10).

Σχήμα ΙΙ

Κατανομή των ολοήμερων σχολείων των δασκάλων κατά βαθμό αστικότητας

Πίνακας Χ

Κατανομή των ολοήμερων σχολείων των εκπαιδευτικών κατά βαθμό αστικότητας

Αστικότητα	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
Πόλη	79	29,9
Χωριό	185	70,1
Σύνολο	264	100,0

Στο σχήμα II και στον πίνακα X, παρουσιάζεται η κατανομή των ολοήμερων σχολείων των δασκάλων κατά βαθμό αστικότητας. Έτσι, όσον αφορά την αστικότητα των σχολείων στα οποία διεξήχθη η έρευνα, βρίσκονται σε ποσοστό 29,9% (79) σε πόλεις και σε ποσοστό 70,1% (185) σε χωριά²⁶.

Πίνακας XI

Κατανομή των δασκάλων του δείγματος ανάλογα με τη ζώνη στην οποία εργάζονται

Υπηρετώ	Απόλυτες συχνότητες (f)	Σχετικές συχνότητες (%)
Πρωινή κ απογευματινή ζώνη	152	56,9
Απογευματινή ζώνη	115	43,1
Σύνολο	267	100,0
Δεν απάντησαν	3	1,1

Επίσης, στον πίνακα XI βλέπουμε την κατανομή των δασκάλων του δείγματος ανάλογα με τη ζώνη στην οποία εργάζονται. Έτσι, σε ποσοστό 56,9% (152) υπηρετούν στην πρωινή και απογευματινή ζώνη ενώ σε ποσοστό 43,1% (115) υπηρετούν μόνο στην απογευματινή ζώνη.

Πίνακας XII

Κατανομή των δασκάλων του δείγματος ανάλογα με το πόσες ώρες την εβδομάδα εργάζονται στο ολοήμερο πρόγραμμα

Ώρες	Απόλυτες συχνότητες (f)	Σχετικές συχνότητες (%)	Απόλυτες αθροιστικές	Σχετικές αθροιστικές (%)
1 – 5	85	32,9	85	32,9
6 – 10	138	53,5	223	86,4
11 – 20	35	13,6	258	100,0
Σύνολο	258	100,0		
$\bar{X} = 7,43 / s = 3,433$				

Σχετικά με τις ώρες που εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος, όπως βλέπουμε στον πίνακα XII, κυμαίνονται από μια (1) έως είκοσι (20) διδακτικές περιόδους την εβδομάδα. Ο μέσος όρος των ωρών είναι περίπου 7 (7,43) ώρες τη βδομάδα ανά εκπαιδευτικό με τυπική απόκλιση περίπου τις 3 (3,433) ώρες τη βδομάδα.

Αναφορικά με τον αριθμό των τμημάτων του ολοήμερου προγράμματος ανά σχολείο, κυμαίνεται από ένα (1) τμήμα έως οκτώ (8) τμήματα. Ο μέσος όρος των

²⁶ Δεν απάντησαν την ερώτηση 6 δάσκαλοι (2,2%)

τμημάτων των ολοήμερων σχολείων είναι περίπου 2 (2,35) τμήματα ανά σχολείο και η τυπική απόκλιση περίπου 1 (1,118) τμήμα ανά σχολείο γεγονός που δείχνει τη μικρή διασπορά γύρω από το μέσο όρο (βλ. παράρτημα: πίνακας 2 και 3). Στα σχολεία της έρευνας, ο αριθμός των μαθητών που συμμετέχουν στο ολοήμερο πρόγραμμα κυμαίνεται από 8 έως 80 μαθητές, με μέσο όρο παιδιών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα περίπου τους 30 (29,73) μαθητές ανά σχολείο και τυπική απόκλιση περίπου 16 (16,109) μαθητών (βλ. παράρτημα: πίνακας IV και V).

Στο ερώτημα αν ήταν απόφαση των ιδίων η συμμετοχή τους στο ολοήμερο πρόγραμμα του σχολείου, η συντριπτική πλειοψηφία, το 97,4% (260) απαντάει θετικά ενώ μόλις το 2,6% (7) απαντάει αρνητικά²⁷ (βλ. παράρτημα: πίνακας VI).

Συμπερασματικά, οι δάσκαλοι είναι κατά κανόνα νέοι με λίγα χρόνια υπηρεσίας. Το γεγονός αυτό έχει πλεονεκτήματα, όπως όρεξη για δουλειά, αλλά και μειονεκτήματα, όπως ελλιπή εμπειρία.

5. 2. Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΩΘΗΣΑΝ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΟΥΝ Σ' ΑΥΤΟ

Πίνακας XIII

Κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ως προς τους λόγους που τους ώθησαν να εργαστούν σε ολοήμερο τμήμα

Λόγοι:	Ναι		Όχι	
	f	%	f	%
Οικονομικοί	156	65,5	82	34,5
Επαγγελματικής αποκατάστασης	58	24,4	180	75,6
Εμπειρίας	49	20,6	189	79,4
Βοήθειας προς τα παιδιά	31	13,0	207	87,0
Εύρυθμης λειτουργίας σχολείου	23	9,7	215	90,3
Διαφορετικών εργασιακών συνθηκών	9	3,8	229	96,2
Άλλο	28	11,8	210	88,2
Εγκατάλειψη αρχικής ερώτησης: 3 (1,1%)				
Εγκατάλειψη λόγων: 22 (8,1%)				
Δεν όφειλαν να απαντήσουν: 7 (2,6%)				

Στον πίνακα XIII παρατίθεται η κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος, ανάλογα με τους λόγους που τους ώθησαν να εργαστούν σε

²⁷ Δεν απάντησαν την ερώτηση 3 δάσκαλοι (1,1%)

ολοήμερο τμήμα. Επειδή το δεύτερο σκέλος της ερώτησης ήταν ανοιχτού τύπου, έπρεπε να γίνει ανάλυση περιεχομένου των απαντήσεων των δασκάλων. Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει ότι από τους 260 δασκάλους που όφειλαν να απαντήσουν την ερώτηση (βλ. πίνακα), 22 δεν απάντησαν (δεν ανέφεραν κανένα λόγο). Από αυτούς που απάντησαν, μετά από ανάλυση περιεχομένου, προκύπτει ότι οι λόγοι που θεωρούν πιο σημαντικούς είναι: α) οικονομικοί με το μεγαλύτερο ποσοστό 65,5% (156), β) επαγγελματικής αποκατάστασης με 24,4% (58), γ) εμπειρίας με 20,6% (49), δ) βοήθεια προς τα παιδιά με 13% (31), ε) εύρυθμης λειτουργίας σχολείου με 9,7% (23), στ) διαφορετικές εργασιακές συνθήκες με 3,8% (9). Τέλος, ένα ποσοστό 11,8 (28) ανέφερε κάποιους άλλους λόγους όπως η αξιοποίηση του ελεύθερου τους χρόνου, η απασχόληση, η περιέργεια και η ανάγκη να είναι κοντά στα παιδιά τους που φοιτούν στο ολοήμερο. Διαπιστώνεται, δηλαδή, από τα δεδομένα του πίνακα ότι οι περισσότεροι δάσκαλοι, 156 στους 238 επέλεξαν να δουλέψουν στο ολοήμερο για οικονομικούς λόγους.

Πίνακας XIV

Κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ανάλογα με τη γνώμη που έχουν διαμορφώσει για τη λειτουργία του ολοήμερου δημοτικού σχολείου

Γνώμη	Απόλυτες συχνότητες (f)	Σχετικές συχνότητες (%)
Πολύ θετική	21	8,0
Θετική	188	71,5
Αρνητική	50	19,0
Πολύ αρνητική	4	1,5
Σύνολο	263	100,0
Δεν απάντησαν	7	2,6

Στον πίνακα XIV εμφανίζεται η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ως προς τη γνώμη που έχουν διαμορφώσει για τη λειτουργία του ολοήμερου δημοτικού σχολείου. Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι, από τους 263 δασκάλους που απάντησαν την ερώτηση, οι 209 (79,5%) έχουν πολύ θετική έως θετική γνώμη για τη μέχρι σήμερα λειτουργία του ολοήμερου και μόλις οι 54 (20,5) έχουν αρνητική έως πολύ αρνητική γνώμη. Αναλυτικότερα, 21 δάσκαλοι έχουν

πολύ θετική γνώμη, 188 έχουν θετική, 50 έχουν αρνητική, 4 έχουν πολύ αρνητική ενώ 7 (2,6)²⁸ εγκατέλειψαν την ερώτηση.

5. 3. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Πίνακας XV

Κατανομή των αναφορών του δείγματος για το ποιες δραστηριότητες εφαρμόζονται στο ολοήμερο που υπηρετούν

Δραστηριότητες	Ναι		Όχι	
	f	%	f	%
Χορός	44	16,3	226	83,7
Αγγλικά	215	79,6	55	20,4
Μουσική	83	30,7	187	69,3
Εικαστικά	182	67,4	88	32,6
Φυσική αγωγή	254	94,1	16	5,9
Θεατρική αγωγή	103	38,1	167	61,9
Νέες τεχνολογίες	239	88,5	31	11,5
Μελέτη μαθημάτων επόμενης	246	91,1	24	8,9
Τεχνολογία και σχεδιασμός	56	20,7	214	79,3

Στον πίνακα XV δίνεται η κατανομή των αναφορών του δείγματος ως προς το ποιες δραστηριότητες εφαρμόζονται στο ολοήμερο όπου υπηρετούν. Από τα στοιχεία του πίνακα διαπιστώνεται ότι κανένας δάσκαλος δεν εγκατέλειψε τη συγκεκριμένη ερώτηση. Ακόμα, προκύπτει ότι η φυσική αγωγή η μελέτη μαθημάτων επόμενης και οι νέες τεχνολογίες με 94,1%, 91,1% και 88,5% αντίστοιχα, εφαρμόζονται στη συντριπτική πλειοψηφία των σχολείων, ακολουθούν τα αγγλικά με 79,6%, τα εικαστικά με 67,4%, η θεατρική αγωγή με 38,1%, η μουσική με 30,7%, η τεχνολογία και σχεδιασμός με 20,7% και τέλος ο χορός με μόλις 16,3% αφού από τους 270 δασκάλους του δείγματος μόνο οι 44 δήλωσαν ότι διδάσκεται στο σχολείο τους.

²⁸ Στο ποσοστό των δασκάλων που εγκατέλειψαν κάποια ερώτηση, ο ερευνητής αποφάσισε να συμπεριλάβει και αυτούς που σημείωσαν δύο επιλογές. Στη συγκεκριμένη περίπτωση από τους 7 δασκάλους οι 3 είχαν σημειώσει και τη θετική και την αρνητική επιλογή.

5. 4. Η ΥΠΟΔΟΜΗ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΙΘΟΥΣΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ

Πίνακας XVI

Κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος για το πώς αξιολογούν τις δυνατότητες των αιθουσών που υπάρχουν στο ολοήμερο σχολείο που υπηρετούν

Αίθουσα ²⁹	1		2		3		4		5		6	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
α) Δραστηριοτήτων ολοήμερου	7	3,4	37	18,2	106	52,2	53	26,1	49	19,4	18	6,7
β) Υπολογιστών (πληροφορικής)	37	15,7	68	28,9	78	33,2	52	22,1	30	11,3	5	1,9
γ) Σίτισης	12	4,9	41	16,9	96	39,5	94	38,7	17	6,5	10	3,7
δ) Εικαστικών	9	3,3	56	31,3	65	36,3	49	27,4	59	24,8	32	11,9
ε) Σχολική βιβλιοθήκη	16	10,2	47	29,9	65	41,4	29	18,5	84	34,9	29	10,7
στ) Πολλαπλών χρήσεων	17	12,0	33	23,2	46	32,4	46	32,4	104	42,3	24	8,9
$\bar{X}(\alpha) = 3,01, \bar{X}(\beta) = 2,62, \bar{X}(\gamma) = 3,12, \bar{X}(\delta) = 2,86, \bar{X}(\epsilon) = 2,68, \bar{X}(\sigma\tau) = 2,85$ ³⁰												
Στην ερώτηση αν υπάρχει κάποια άλλη αίθουσα στο σχολείο όπου υπηρετούν, 10 δάσκαλοι (3,7%) απάντησαν θετικά. Οι αίθουσες που ανέφεραν ήταν: σχεδιασμού και τεχνολογίας, μουσικής και κλειστή γυμναστικής.												

Οι δάσκαλοι που συμμετείχαν στην έρευνα, ρωτήθηκαν για την υποδομή που διαθέτουν τα ολοήμερα σχολεία στα οποία υπηρετούν και παράλληλα, τους ζητήθηκε να αξιολογήσουν τις λειτουργικές δυνατότητες στις υπάρχουσες αίθουσες. Από τα δεδομένα του πίνακα XVI προκύπτει ότι η αίθουσα σίτισης υπάρχει στην πλειοψηφία των σχολείων αφού σε σύνολο 260 δασκάλων (10 δάσκαλοι δεν απάντησαν), μόνο 17 (6,5%) δήλωσαν ότι το σχολείο όπου εργάζονται δεν διαθέτει αίθουσα σίτισης. Όσον αφορά στις υπόλοιπες αίθουσες, το 11,3% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν υπάρχει αίθουσα υπολογιστών στο σχολείο όπου εργάζονται, το 19,4% ότι δεν υπάρχει αίθουσα δραστηριοτήτων ολοήμερου, το 24,8% ότι δεν υπάρχει αίθουσα εικαστικών, το 34,9% ότι δεν υπάρχει αίθουσα σχολικής βιβλιοθήκης και τέλος το μεγαλύτερο

²⁹ 1 = Καθόλου ικανοποιητικές, 2 = Λίγο ικανοποιητικές, 3 = Αρκετά ικανοποιητικές, 4 = Πολύ ικανοποιητικές, 5 = Δεν υπάρχει αίθουσα, 6 = Δεν απάντησαν

³⁰ Ο μέσος όρος των τιμών βγαίνει από την κλίμακα 1 – 4 (1 = Καθόλου ικανοποιητικές και 4 = Πολύ ικανοποιητικές)

ποσοστό (42,3 %) δήλωσε ότι στο σχολείο όπου εργάζεται δεν υπάρχει αίθουσα πολλαπλών χρήσεων.

Ακόμα, στον πίνακα XVI παρουσιάζονται οι αναφορές του δείγματος σχετικά με το πώς αξιολογούν τις υπάρχουσες στο σχολείο όπου υπηρετούν αίθουσες. Έτσι, ο περισσότεροι δάσκαλοι θεωρούν τις λειτουργικές δυνατότητες της αίθουσας δραστηριοτήτων ολοήμερου του σχολείου τους αρκετά ικανοποιητικές (52,2%), πολύ ικανοποιητικές το 26,1%, λίγο ικανοποιητικές το 18,2% και καθόλου ικανοποιητικές μόνο το 3,4%. Αντίθετα, σχετικά με την αίθουσα υπολογιστών υπάρχει ποικιλία στις δηλώσεις του δείγματος αφού, ενώ η σχετική πλειοψηφία (33,2%) αξιολογεί τις δυνατότητες αρκετά ικανοποιητικές, ακολουθεί αρκετά κοντά με 28,9% η δήλωση λίγο ικανοποιητικές, με 22,1% πολύ ικανοποιητικές και τέλος με 15,7% (αρκετά σημαντικό ποσοστό) καθόλου ικανοποιητικές.

Επίσης, οι λειτουργικές δυνατότητες της αίθουσας σίτισης χαρακτηρίζονται ως πολύ ικανοποιητικές από το 38,7%, αρκετά ικανοποιητικές από το 39,5%, λίγο ικανοποιητικές από το 16,9% και καθόλου ικανοποιητικές μόνο από το 4,9%. Για την αίθουσα των εικαστικών αν και το 27,4% κρίνει τις λειτουργικές της δυνατότητες πολύ ικανοποιητικές και το 36,3% αρκετά ικανοποιητικές υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό 31,3 που τις κρίνει λίγο ικανοποιητικές και τέλος το 3,3% καθόλου ικανοποιητικές. Όσον αφορά τις λειτουργικές δυνατότητες της αίθουσας σχολικής βιβλιοθήκης οι περισσότεροι δάσκαλοι (41,4%) τις χαρακτηρίζουν ως αρκετά ικανοποιητικές, το 18,5% ως πολύ ικανοποιητικές, το 29,9% ως λίγο ικανοποιητικές και το 10,2% ως καθόλου ικανοποιητικές. Στο ίδιο περίπου πνεύμα κινούνται και οι δηλώσεις για τις λειτουργικές δυνατότητες της αίθουσας πολλαπλών χρήσεων αφού το 32,4% τις χαρακτηρίζει πολύ ικανοποιητικές, το ίδιο ακριβώς ποσοστό (32,4%) αρκετά ικανοποιητικές, το 23,2% λίγο ικανοποιητικές και το 12% καθόλου ικανοποιητικές.

Διαπιστώνεται, δηλαδή, από τα δεδομένα του πίνακα και τους μέσους όρους, η σχετικά θετική άποψη για τις λειτουργικές δυνατότητες των αιθουσών του σχολείου που υπηρετούν. Συγκεκριμένα, πιο θετική άποψη έχουν για τις αίθουσες δραστηριοτήτων ολοήμερου και σίτισης με μέσους όρους 3,01 και 3,12 αντίστοιχα. Το μικρότερο μέσο όρο (2,62) έχουν οι αίθουσες υπολογιστών (πληροφορικής) οι οποίες αποτελούν μικρή εξαίρεση αφού υπάρχει σχετική ισορροπία στα ποσοστά μεταξύ αυτών που έχουν θετική (55,3%) και αυτών που έχουν αρνητική (44,6%) άποψη.

5. 5. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΟΛΟΗΜΕΡΟ

Πίνακας XVII

Κατανομή του βαθμού συμφωνίας των δασκάλων του δείγματος για διάφορα θέματα που αφορούν την πληροφόρηση που παρέχεται σχετικά με το Ολοήμερο

Βαθμός συμφωνίας ³¹	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
α) Πρέπει να δίνονται στους δασκάλους του ολοήμερου σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης	0	0	7	2,6	104	39,0	156	58,4	3	1,1
β) Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο πρέπει να έχουν ειδική επιμόρφωση	20	7,5	107	40,1	97	36,3	43	16,1	3	1,1
γ) Η συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων και των γονιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή λειτουργία του ολοήμερου	3	1,1	18	6,7	161	60,1	86	31,1	2	0,7
δ) Η πληροφόρηση των δασκάλων για το ολοήμερο σχολείο είναι επαρκής	13	4,9	125	47,0	111	41,7	17	6,4	4	1,5
\bar{X} (α) = 3,56, \bar{X} (β) = 2,61, \bar{X} (γ) = 3,23, \bar{X} (δ) = 2,50										

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας σε διάφορες δηλώσεις που αφορούν θέματα πληροφόρησης για το ολοήμερο σχολείο.

Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων (97,4%) πιστεύει πως χρειάζεται να δίνονται στους δασκάλους του ολοήμερου σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης. Συγκεκριμένα, από τους 267 δασκάλους που απάντησαν την ερώτηση, κανένας (0) δεν δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα και 7 (2,6%) δήλωσαν ότι απλά διαφωνούν με την προαναφερθείσα δήλωση. Αντίθετα, οι 104 (39%) δήλωσαν ότι συμφωνούν και οι 156 (58,4%) δήλωσαν ότι συμφωνούν απόλυτα. Ο ψηλός μέσος όρος της συγκεκριμένης δήλωσης, 3,56 με κλίμακα 1 – 4, επιβεβαιώνει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων θέλει να τους δίνονται σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης.

³¹ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ, 4 = Συμφωνώ απόλυτα, 5 = Δεν απάντησαν

Σε ότι αφορά την ειδική επιμόρφωση στους δασκάλους που εργάζονται στο ολοήμερο, υπάρχει διχογνωμία αφού το 52,4% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι πρέπει να παρέχεται ενώ το 47,6% διαφωνεί. Αναλυτικότερα, 107 (40,1%) δάσκαλοι διαφωνούν και 20 (7,5%) διαφωνούν απόλυτα στο να έχουν οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο ειδική επιμόρφωση ενώ 97 (36,3%) δάσκαλοι συμφωνούν και 43 (16,1%) συμφωνούν απόλυτα στο να έχουν οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο ειδική επιμόρφωση. Ο μέσος όρος, 2,61, δείχνει το μικρό προβάδισμα των δασκάλων που έχουν την άποψη ότι οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο πρέπει να έχουν ειδική επιμόρφωση.

Σχετικά, με τη συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων του ολοήμερου σχολείου και των γονιών, η πλειονότητα των ερωτηθέντων (92,2%) πιστεύει πως είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή του λειτουργία. Επίσης, ο αρκετά ψηλός μέσος όρος, 3,23, μας επιβεβαιώνει τη θετική άποψη των δασκάλων στη συγκεκριμένη δήλωση. Συγκεκριμένα, μόνο 3 (1,1%) δάσκαλοι διαφωνούν απόλυτα και 18 (6,7%) απλά διαφωνούν, στο ότι πρέπει να υπάρχει συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων και των γονιών για να λειτουργεί σωστά το ολοήμερο σχολείο. Οι υπόλοιποι 247 δάσκαλοι, συμφωνούν απόλυτα (86 – 32,1%) ή απλά συμφωνούν (161 – 60,1%) με την δήλωση ότι η συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων και των γονιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή λειτουργία του ολοήμερου σχολείου.

Πάντως, στη δήλωση ότι η πληροφόρηση των δασκάλων για το ολοήμερο σχολείο είναι επαρκής, οι απόψεις των δασκάλων δίστανται με ελαφρώς περισσότερους (51,9%) αυτούς που διαφωνούν. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί και από τον σχετικά χαμηλό μέσο όρο, 2,50. Αναλυτικότερα, από τους 266 δασκάλους που απάντησαν, οι 17 (6,4%) συμφωνούν απόλυτα, οι 111 (41,7%) συμφωνούν, οι 125 (47%) διαφωνούν και οι 13 (4,9%) διαφωνούν απόλυτα με την άποψη ότι η πληροφόρηση τους για το ολοήμερο σχολείο είναι επαρκής.

Από τους μέσους όρους των απαντήσεων συμπεραίνεται ότι υπάρχει μια θετική τάση αφού όλοι οι μέσοι όροι είναι πάνω από το μέσο. Ακόμα, από τις τέσσερις πιο πάνω δηλώσεις τη θετικότερη στάση έχουν οι δάσκαλοι στη δήλωση «Πρέπει να δίνονται στους δασκάλους του ολοήμερου σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης» με μέσο όρο 3,56.

5. 6. ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Πίνακας XVIII

Κατανομή του βαθμού συμφωνίας των δασκάλων του δείγματος για θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου

Για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία ³² :	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
α) χρειάζονται ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό	0	0	18	6,7	139	52,1	110	41,2	3	1,1
β) είναι απαραίτητο να υπάρχουν ηλεκτρονικοί υπολογιστές σε κάθε ολοήμερο σχολείο	0	0	0	0	69	25,6	201	74,4	0	0
γ) η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου	10	3,8	78	29,5	105	39,8	71	26,9	6	2,2
δ) χρειάζονται ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες για την ξεκούραση των μαθητών	0	0	27	10,1	113	42,2	128	47,8	2	0,7
ε) είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες και εξοπλισμένες αίθουσες για τις δραστηριότητες του ολοήμερου σχολείου	0	0	13	4,8	91	33,8	165	61,3	1	0,4
στ) δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές	110	41,7	121	45,8	27	10,2	6	2,3	6	2,2
$\bar{X}(\alpha) = 3,34, \bar{X}(\beta) = 3,74, \bar{X}(\gamma) = 2,90, \bar{X}(\delta) = 3,38 \bar{X}(\epsilon) = 3,57 \bar{X}(\sigma\tau) = 1,73$										
Στην ερώτηση αν υπάρχει κάτι άλλο που αφορά την υλικοτεχνική υποδομή και θεωρούν σημαντικό, 7 δάσκαλοι (2,6%) απάντησαν θετικά. Τα άλλα που ανέφεραν ήταν: κλειστή αίθουσα επιτραπέζιων παιχνιδιών, κατάλληλες αυλές και γήπεδα.										

Στον πίνακα XVIII παρατίθεται η κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας τους για θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου. Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι το 41,2% των δασκάλων συμφωνεί απόλυτα στη δήλωση ότι για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία χρειάζονται ειδικά σχεδιασμένο

³² 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ, 4 = Συμφωνώ απόλυτα, 5 = Δεν απάντησαν

εκπαιδευτικό υλικό, το 52,1% συμφωνεί ενώ μόνο το 6,7% διαφωνεί. Κανένας δάσκαλος δεν δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα στο να φτιαχτεί ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό. Ο μέσος όρος των απαντήσεων για τη συγκεκριμένη ερώτηση είναι 3,34. Συνοψίζοντας, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων (93%) θεωρεί πως για να λειτουργήσει σωστά το ολοήμερο σχολείο χρειάζεται ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό.

Σχετικά, με την αναγκαιότητα της ύπαρξης ηλεκτρονικών υπολογιστών σε κάθε ολοήμερο σχολείο ο μέσος όρος είναι 3,74 με το 74,4% να συμφωνεί απόλυτα και το 25,6% να συμφωνεί. Κανείς δεν δήλωσε ότι διαφωνεί, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όλοι οι δάσκαλοι πιστεύουν πως οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές είναι απαραίτητοι σε κάθε ολοήμερο σχολείο.

Αναφορικά με το αν η σίτιση των μαθητών θα πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου, το 26,9% των ερωτηθέντων συμφωνεί απόλυτα, το 39,8% συμφωνεί, το 29,5% διαφωνεί και το 3,8% διαφωνεί απόλυτα. Διαπιστώνεται, δηλαδή, και από το μέσο όρο (2,90), η θετική στάση που έχουν οι περισσότεροι δάσκαλοι στο να είναι η σίτιση των μαθητών ευθύνη του σχολείου.

Στο ίδιο πνεύμα με την πρώτη δήλωση, το 47,8% των δασκάλων συμφωνεί απόλυτα με την άποψη πως είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες και εξοπλισμένες αίθουσες για τις δραστηριότητες του ολοήμερου σχολείου, το 42,2% συμφωνεί ενώ μόνο το 10,1% διαφωνεί. Επιπλέον, κανένας δάσκαλος δεν δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα γεγονός, που μαζί με το χαμηλό ποσοστό(10,1) στην δήλωση «διαφωνώ», δικαιολογεί το ψηλό μέσο όρο (3,38).

Την ίδια στάση έχουν και σ' ότι αφορά την ύπαρξη ειδικά διαμορφωμένων και εξοπλισμένων αιθουσών για τις δραστηριότητες του ολοήμερου σχολείου αφού και ο μέσος όρος (3,57) κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα. Οι δάσκαλοι σχεδόν ομόφωνα (95,1%) συμφωνούν στο ότι για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες και εξοπλισμένες αίθουσες για τις δραστηριότητές τους. Συγκεκριμένα, το 61,3% συμφωνεί απόλυτα, το 33,8% συμφωνεί και το 4,8% διαφωνεί.

Αντίθετα, ο μέσος όρος στη δήλωση ότι τα ολοήμερα σχολεία δεν χρειάζονται καμία αλλαγή αλλά μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές, είναι χαμηλός (1,73) όπως και τα ποσοστά των δασκάλων που συμφωνούν. Αναλυτικότερα, μόνο το 2,3% συμφωνεί απόλυτα και το 10,2% συμφωνεί ενώ το 45,8% διαφωνεί και το 41,7% διαφωνεί απόλυτα. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται

ότι η πλειοψηφία των δασκάλων (87,5%) διαφωνεί με την άποψη πως τα ολοήμερα σχολεία μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές.

Πίνακας XIX

Κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σε σχέση με τη χρησιμότητα του ολοήμερου σχολείου

Το ολοήμερο σχολείο συμβάλλει ³³ :	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
α) στον εμπλουτισμό του αναλυτικού προγράμματος	27	10,1	65	24,3	119	44,4	57	21,3	2	0,7
β) στην ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας	55	20,5	87	32,5	94	35,1	32	11,9	2	0,7
γ) στην ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας	5	1,9	42	15,6	93	34,6	129	48,0	1	0,4
δ) στην οικοδόμηση καλύτερων διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ δασκάλων και μαθητών	11	4,1	27	10,1	81	30,3	148	55,4	3	1,1
ε) στον περιορισμό της παραπαιδείας	35	13,0	67	24,9	82	30,5	85	31,6	1	0,4
στ) στον περιορισμό της εκπαιδευτικής ανισότητας	25	9,3	65	24,3	103	38,4	75	28,0	2	0,7
ζ) στην κάλυψη των αναγκών των εργαζόμενων γονέων	2	0,7	4	1,5	45	16,8	217	81,0	2	0,7
η) στην ορθολογική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών	2	0,7	23	8,6	105	39,2	138	51,5	2	0,7
θ) στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών	12	4,5	57	21,2	111	41,3	89	33,1	1	0,4
ι) στην κοινωνικοποίηση των μαθητών	6	2,2	29	10,8	83	31,0	150	56,0	2	0,7
$\bar{X}(\alpha) = 2,77, \quad \bar{X}(\beta) = 2,38, \quad \bar{X}(\gamma) = 3,29, \quad \bar{X}(\delta) = 3,37, \quad \bar{X}(\epsilon) = 2,81$ $\bar{X}(\sigma\tau) = 2,85, \quad \bar{X}(\zeta) = 3,78, \quad \bar{X}(\eta) = 3,41, \quad \bar{X}(\theta) = 3,03, \quad \bar{X}(\iota) = 3,41$										

Στον πίνακα XIX παρουσιάζονται οι δηλώσεις των δασκάλων σε σχέση με τη χρησιμότητα του θεσμού και οι μέσοι όροι των απαντήσεων για την κάθε ερώτηση. Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα. Από τους 268 δασκάλους που απάντησαν την ερώτηση, οι 27 (10,1%) πιστεύουν ότι το ολοήμερο σχολείο δεν συμβάλλει στον εμπλουτισμό του αναλυτικού προγράμματος, οι 65 (24,3%) πιστεύουν ότι συμβάλλει λίγο, οι 119 (44,4%) χαρακτηρίζουν ως μέτρια τη συμβολή του ολοήμερου στον εμπλουτισμό του αναλυτικού προγράμματος και τέλος οι 57 (21,3%) θεωρούν ότι το ολοήμερο συμβάλλει πολύ στον εμπλουτισμό του

³³ 1 = Καθόλου, 2 = Λίγο, 3 = Μέτρια, 4 = Πολύ, 5 = Δεν απάντησαν

αναλυτικού προγράμματος. Σε σχέση με την ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας το 20,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι το ολοήμερο δεν συμβάλει καθόλου, το 32,5% υποστηρίζει πως έχει μικρή συμβολή, το 35,1% μέτρια και το 11,9% μεγάλη.

Αναφορικά με τη συμβολή του ολοήμερου στην ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας, η σχετική πλειοψηφία των δασκάλων (48%) θεωρεί ότι είναι μεγάλη, το 34,6% την χαρακτηρίζει μέτρια, το 15,6% μικρή ενώ μόνο το 1,9% πιστεύει ότι το ολοήμερο δεν συμβάλει καθόλου στην ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας. Η ίδια περίπου στάση υπάρχει και σχετικά με την οικοδόμηση καλύτερων διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ δασκάλων και μαθητών αφού το 55,4% πιστεύει ότι το ολοήμερο συμβάλει πολύ προς αυτή την κατεύθυνση, το 30,3% μέτρια, το 10,1% λίγο και μόνο το 4,1% θεωρεί ότι το ολοήμερο δεν βοηθά στην οικοδόμηση καλύτερων διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ δασκάλων και μαθητών.

Ένα σημαντικό ποσοστό (31,6 %) δασκάλων θεωρεί ότι το ολοήμερο συμβάλει κατά πολύ στον περιορισμό της παραπαιδείας, το 30,5% χαρακτηρίζει ως μέτρια την συμβολή του, το 24,9% πιστεύει ότι συμβάλει λίγο και τέλος το 13% θεωρεί ότι το ολοήμερο δεν περιορίζει καθόλου την παραπαιδεία. Όσον αφορά τη συμβολή του ολοήμερου στον περιορισμό της εκπαιδευτικής ανισότητας, αν και μεγάλο μέρος των ερωτηθέντων δασκάλων (28%) πιστεύει ότι βοηθάει πολύ και το 38,4% ότι βοηθά αρκετά (μέτρια), υπάρχει και ένας σημαντικός αριθμός δασκάλων (24,3%) που θεωρεί ότι είναι μικρή η συμβολή του ολοήμερου στον περιορισμό της εκπαιδευτικής ανισότητας, επίσης, ένα μικρό ποσοστό (9,3%) δηλώνει ότι δεν βοηθάει καθόλου.

Η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων (81%) ισχυρίζεται πως το ολοήμερο καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες των εργαζόμενων γονέων, ακόμα, το 16,8% θεωρεί ότι καλύπτει τις ανάγκες σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό. Μόνο 4 (1,5%) δάσκαλοι εκτιμούν ότι καλύπτει πολύ λίγο και 2 (0,7%) καθόλου, τις ανάγκες των εργαζόμενων γονέων. Σχετικά με την συμβολή του ολοήμερου στην ορθολογική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών, υπάρχει η ίδια στάση από τους δασκάλους. Οι περισσότεροι (51,5%) πιστεύουν ότι συμβάλλει πολύ ενώ ένα μεγάλο ποσοστό (39,2%) χαρακτηρίζει τη συμβολή του ως μέτρια. Το 8,6% πιστεύει πως έχει μικρή συμβολή ενώ το 0,7% ότι δεν βοηθάει καθόλου στην ορθολογική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών.

Ότι το ολοήμερο συντελεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών δηλώνει η πλειονότητα των δασκάλων (74,4%). Συγκεκριμένα, το 41,3 % πιστεύει ότι βοηθά αρκετά και το 33,1% πολύ, αντίθετα, το 21,2% θεωρεί ότι η συμβολή του

ολοήμερου στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών είναι μικρή και τέλος το 4,5% πιστεύει ότι δεν αναπτύσσει καθόλου την προσωπικότητα των μαθητών.

Επίσης, οι δάσκαλοι στο μεγαλύτερο μέρος τους (56%) κρίνουν ότι το ολοήμερο βοηθά πολύ στην κοινωνικοποίηση των μαθητών, το 31% ότι βοηθά αρκετά και το 10,8% λίγο, ενώ το 2,2% πιστεύει ότι το ολοήμερο δεν συντελεί στην κοινωνικοποίηση των μαθητών.

Τέλος, οι μέσοι όροι των απαντήσεων κυμαίνονται μεταξύ του 3,78 και 2,38 και δείχνουν συνοπτικά ότι η πλειονότητα των δασκάλων πιστεύει ότι το ολοήμερο συμβάλλει σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό σε όλα τα παραπάνω.

Από τα δεδομένα του πίνακα διαπιστώνεται η γενικά θετική στάση των ερωτηθέντων δασκάλων για όλες τις δηλώσεις. Θεωρούν ότι το ολοήμερο σχολείο συμβάλλει σε μεγαλύτερο βαθμό στην κάλυψη των αναγκών των εργαζόμενων γονέων, στην κοινωνικοποίηση των μαθητών καθώς και στην οικοδόμηση καλύτερων διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ δασκάλων και μαθητών. Αντίθετα, δεν έχουν πειστεί απόλυτα, για τη συμβολή του ολοήμερου στην ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας ($\bar{X}(\beta) = 2,38$) και στον εμπλουτισμό του αναλυτικού προγράμματος ($\bar{X}(\alpha) = 2,77$).

5. 7. ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

Πίνακας XX

Κατανομή του βαθμού συμφωνίας των δασκάλων του δείγματος για δηλώσεις που αφορούν εργασιακά ζητήματα

Εργασιακά ζητήματα που απασχολούν τον τομέα της εκπαίδευσης ³⁴	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
α) Υπάρχει επάρκεια εκπαιδευτικού προσωπικού στα ολοήμερα σχολεία.	7	2,6	52	19,3	146	54,1	64	23,8	1	0,4
β) Οι δάσκαλοι είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους στο ολοήμερο.	5	1,9	37	13,8	163	60,8	63	23,5	2	0,7
γ) Στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση	42	15,8	82	30,9	95	35,8	46	17,4	5	1,9
δ) Τα ολοήμερα θα λειτουργούσαν καλύτερα αν υπήρχε σταθερότητα εργασιακού περιβάλλοντος για τους δασκάλους	1	0,4	28	10,6	161	60,8	75	28,3	5	1,9
ε) Θα πρέπει οι δάσκαλοι της απογευματινής ζώνης να συνεργάζονται με αυτούς της πρωινής	3	1,1	10	3,7	113	42,2	142	53,0	2	0,7
στ) Οι δάσκαλοι του ολοήμερου σχολείου πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους δασκάλους του πρωινού	1	0,4	16	6,0	109	41,0	140	52,6	4	1,5
ζ) Η λειτουργία του ολοήμερου σχολείου είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων του κάθε σχολείου	23	8,7	89	33,8	120	45,6	31	11,8	7	2,6
η) Τα προβλήματα που προκύπτουν στο ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να επιλύονται από τον Διευθυντή Εκπαίδευσης	16	6,2	66	25,6	136	52,7	40	15,5	12	4,4
θ) Το ολοήμερο σχολείο δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για τους αδιόριστους δασκάλους	2	0,7	6	2,2	78	29,2	181	67,8	3	1,1
ι) Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο και όχι από άλλους φορείς	7	2,6	11	4,2	82	30,9	165	62,3	5	1,9
$\bar{X} (\alpha) = 2,99, \quad \bar{X} (\beta) = 3,06, \quad \bar{X} (\gamma) = 2,55, \quad \bar{X} (\delta) = 3,17, \quad \bar{X} (\epsilon) = 3,47$ $\bar{X} (\sigma\tau) = 3,46, \quad \bar{X} (\zeta) = 2,60, \quad \bar{X} (\eta) = 2,78, \quad \bar{X} (\theta) = 3,64, \quad \bar{X} (\iota) = 3,53$										

³⁴ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ, 4 = Συμφωνώ απόλυτα, 5 = Δεν απάντησαν

Στον πίνακα XX παρουσιάζεται η κατανομή του βαθμού συμφωνίας των δασκάλων του δείγματος για δηλώσεις που αφορούν εργασιακά ζητήματα καθώς και οι μέσοι όροι κάθε δήλωσης, που προκύπτουν από την κλίμακα 1 – 4 . Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι η πλειονότητα των δασκάλων συμφωνεί απόλυτα (23,8%) ή συμφωνεί (54,1%) με την άποψη ότι υπάρχει επάρκεια εκπαιδευτικού προσωπικού στα ολοήμερα σχολεία ενώ μόνο το 19,3% διαφωνεί και το 2,6% διαφωνεί απόλυτα με τη συγκεκριμένη άποψη. Την ίδια περίπου στάση κρατούν και στο θέμα των αποδοχών τους. Συγκεκριμένα, το 23,5% συμφωνεί απόλυτα και το 60,8% συμφωνεί με την άποψη ότι οι δάσκαλοι είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους στο ολοήμερο ενώ διαφωνεί το 13,8% και διαφωνεί απόλυτα το 1,9% με την προαναφερθείσα δήλωση.

Όσον αφορά την άποψη «στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση», οι στάσεις των δασκάλων μοιράζονται. Έτσι, ενώ η σχετική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (35,8%) συμφωνεί και ένα σημαντικό ποσοστό (17,4%) συμφωνεί απόλυτα, υπάρχει και ένα μεγάλο μέρος δασκάλων που διαφωνεί (46,7%) στο να εργάζονται στο ολοήμερο δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση.

Η άποψη ότι τα ολοήμερα θα λειτουργούσαν καλύτερα αν υπήρχε σταθερότητα εργασιακού περιβάλλοντος για τους δασκάλους βρίσκει σύμφωνη την συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων δασκάλων αφού το 28,3% συμφωνεί απόλυτα, το 60,8% συμφωνεί ενώ το 10,6% διαφωνεί και μόνο ένας (0,4%) διαφωνεί απόλυτα. Στο ίδιο πνεύμα, οι δάσκαλοι συμφωνούν σχεδόν ομόφωνα (95,2%) στο ότι θα πρέπει οι δάσκαλοι της απογευματινής ζώνης να συνεργάζονται με αυτούς της πρωινής και μόνο ένα μικρό ποσοστό (4,8%) διαφωνεί με την άποψη αυτή. Επίσης, οι περισσότεροι δάσκαλοι (93,6%) συμφωνούν με την άποψη ότι οι δάσκαλοι του ολοήμερου σχολείου πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους δασκάλους του πρωινού ενώ το ποσοστό αυτών που διαφωνούν μόλις που φτάνει στο 6,4%.

Αντίθετα, αναφορικά με τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου, οι απόψεις διχάζονται με τάση θετική αφού το 57,4% συμφωνεί στο ότι είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων του κάθε σχολείου ενώ το 42,5% διαφωνεί. Επιπλέον, σχετικά με τα προβλήματα που προκύπτουν στο ολοήμερο σχολείο, μπορεί η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (68,2%) να πιστεύει πως θα πρέπει να επιλύονται από

τον Διευθυντή Εκπαίδευσης, αλλά υπάρχει και ένας σημαντικός αριθμός δασκάλων (31,8%) που διαφωνεί.

Σχεδόν ομόφωνα (97%) οι δάσκαλοι συμφωνούν με την άποψη ότι το ολοήμερο σχολείο δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για τους αδιόριστους δασκάλους, διαφωνεί ελάχιστο ποσοστό (2,9%).

Τέλος, στη συντριπτική τους πλειοψηφία (93,2%) οι δάσκαλοι συμφωνούν με την άποψη ότι οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο και όχι από άλλους φορείς, το ποσοστό που διαφωνεί είναι πολύ μικρό (6,8%).

Συνοψίζοντας, και παρατηρώντας τους μέσους όρους, διαπιστώνεται μία θετική στάση από πλευράς δασκάλων σε ότι αφορά τη συμβολή του ολοήμερου σχολείου στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ($\bar{X}(\theta) = 3,64$), ακόμα οι περισσότεροι δάσκαλοι συμφωνούν στο ότι πρέπει να ισχύουν τα ίδια δικαιώματα για όλους ($\bar{X}(\sigma\tau) = 3,46$), στο ότι θα πρέπει οι δάσκαλοι της απογευματινής ζώνης να συνεργάζονται με αυτούς της πρωινής ($\bar{X}(\epsilon) = 3,47$) και ότι θα πρέπει οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο σχολείο να τοποθετούνται από το δημόσιο και όχι από άλλους φορείς ($\bar{X}(\iota) = 3,53$). Αντίθετα, οι απόψεις δεν είναι τόσο ξεκάθαρες όσον αφορά τις δηλώσεις «στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση» ($\bar{X}(\gamma) = 2,55$) και «η λειτουργία του ολοήμερου σχολείου είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων του κάθε σχολείου» ($\bar{X}(\zeta) = 2,60$) αφού μπορεί η πλειονότητα των δασκάλων να συμφωνεί (53,2% και 57,4% αντίστοιχα) αλλά το ποσοστό που διαφωνεί (46,7% και 42,5% αντίστοιχα) δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητο.

5. 8. ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΟΛΟΗΜΕΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Πίνακας XXI

Κατανομή του βαθμού συμφωνίας των δασκάλων του δείγματος για δηλώσεις που αφορούν τους παιδαγωγικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου

Παιδαγωγικοί στόχοι³⁵	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
α) Η διαθεματικότητα βρίσκεται καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο σχολείο	12	4,5	105	39,5	122	45,9	27	10,2	4	1,5
β) Το ολοήμερο σχολείο δεν σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών	10	3,8	109	41,9	124	47,7	17	6,5	10	3,7
γ) Το ολοήμερο σχολείο πρέπει μόνο, να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας	60	22,6	182	68,4	15	5,6	9	3,4	4	1,5
δ) Το ολοήμερο πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα	12	4,5	108	40,8	118	44,5	27	10,2	5	1,9
ε) Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών	2	0,7	57	21,3	161	60,1	48	17,9	2	0,7
στ) Θα πρέπει να συστήνουμε στους αδύναμους μαθητές να παρακολουθούν το ολοήμερο σχολείο	4	1,5	44	16,6	143	54,0	74	27,9	5	1,9
ζ) Η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου δεν επηρεάζει τη διδασκαλία	47	17,5	147	54,6	64	23,8	11	4,1	1	0,4
$\bar{X} (\alpha) = 2,62, \quad \bar{X} (\beta) = 2,57, \quad \bar{X} (\gamma) = 1,90, \quad \bar{X} (\delta) = 2,60, \quad \bar{X} (\epsilon) = 2,95,$ $\bar{X} (\sigma\tau) = 3,08, \quad \bar{X} (\zeta) = 2,14$										

³⁵ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ, 4 = Συμφωνώ απόλυτα, 5 = Δεν απάντησαν

Στον πίνακα XXI δίνεται η κατανομή των συχνοτήτων των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας σε δηλώσεις που αφορούν τους παιδαγωγικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου και οι μέσοι όροι κάθε δήλωσης. Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι, αν και οι περισσότεροι ερωτηθέντες δάσκαλοι, το 56,1% (το 45,9% συμφωνεί και το 10,2% συμφωνεί απόλυτα), θεωρούν ότι διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο σχολείο, υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό που διαφωνεί με την άποψη αυτή (το 39,5% διαφωνεί και το 4,5% διαφωνεί απόλυτα). Αναφορικά με τη σχολειοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών, οι στάσεις των ερωτηθέντων, όπως και στην προηγούμενη δήλωση, μοιράζονται με τάση θετική. Έτσι, η πλειονότητα των δασκάλων πιστεύει ότι το ολοήμερο σχολείο δεν σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών, αφού το 6,5% συμφωνεί απόλυτα και το 47,7% συμφωνεί με την πιο πάνω δήλωση, αντίθετα το 3,8% διαφωνεί απόλυτα και το 41,9% διαφωνεί.

Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος διαφωνεί με την άποψη ότι το ολοήμερο σχολείο πρέπει μόνο, να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας. Συγκεκριμένα, το 22,6% διαφωνεί απόλυτα, το 68,4% διαφωνεί και μόνο το 5,6% συμφωνεί και το 3,4% συμφωνεί απόλυτα στο να πρέπει, το ολοήμερο σχολείο, μόνο να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας. Αντίθετα, στη δήλωση ότι «το ολοήμερο πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα» οι απόψεις των δασκάλων διχάζονται. Η σχετική πλειοψηφία, το 44,5%, συμφωνεί με τη συγκεκριμένη δήλωση και το 10,2% συμφωνεί απόλυτα, αλλά ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό (το 40,8% διαφωνεί και το 4,5% διαφωνεί απόλυτα) θεωρεί πως το ολοήμερο δεν πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα.

Στο μεγαλύτερο μέρος τους (78%) οι δάσκαλοι κρίνουν ότι το ολοήμερο σχολείο προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών. Έτσι, το 17,9% συμφωνεί απόλυτα και το 60,1% συμφωνεί στο γεγονός ότι το ολοήμερο ενισχύει τα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών, όμως το 22% (21,3% διαφωνεί και το 0,7% διαφωνεί απόλυτα) πιστεύει ότι το ολοήμερο σχολείο δεν προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών. Ακόμα, η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων (81,9%) πιστεύει πως θα πρέπει να συστήνουμε στους αδύναμους μαθητές να παρακολουθούν το ολοήμερο σχολείο ενώ, μόλις το 1,5% διαφωνεί απόλυτα και το 16,6% διαφωνεί στο να συστήνουμε στους αδύναμους μαθητές να παρακολουθούν το ολοήμερο σχολείο.

Τέλος, οι περισσότεροι δάσκαλοι (72,1%) διαφωνούν με την άποψη πως η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου δεν επηρεάζει τη διδασκαλία. Αναλυτικότερα, υπάρχει ένα μικρό ποσοστό δασκάλων (4,1%) που συμφωνεί απόλυτα αλλά υπάρχει και ένα μεγαλύτερο μέρος (23,8%) που συμφωνεί στο ότι η διδασκαλία δεν επηρεάζεται από τη συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα. Αντίθετα, οι πιο πολλοί (διαφωνούν 54,6% ή διαφωνούν απόλυτα 17,5%) πιστεύουν πως όταν υπάρχουν μαθητές διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα επηρεάζεται η διδασκαλία.

Από όλα τα παραπάνω και από τους μέσους όρους, διαπιστώνεται ότι οι δάσκαλοι, πιστεύουν σε μεγάλο βαθμό, ότι το ολοήμερο μπορεί να βοηθήσει τους αδύναμους μαθητές ($\bar{X}(\sigma\tau) = 3,08$), ότι προσφέρει στους μαθητές την ευκαιρία να ασχοληθούν και με άλλα ενδιαφέροντα ($\bar{X}(\epsilon) = 2,95$), ακόμα, δεν θεωρούν ότι ο ρόλος του ολοήμερου πρέπει να είναι μόνο η προετοιμασία των μαθητών για τα μαθήματα της επόμενης, ($\bar{X}(\gamma) = 1,90$) και πιστεύουν ότι δεν πρέπει σε ένα τμήμα να υπάρχουν μαθητές διαφόρων ηλικιών ($\bar{X}(\zeta) = 2,14$).

Πίνακας XXII

Κατανομή του βαθμού συμφωνίας των δασκάλων του δείγματος για δηλώσεις που αφορούν τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου

Κοινωνικοί στόχοι ³⁶	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
α) Το ολοήμερο παρέχει αντισταθμιστική εκπαίδευση	9	3,5	77	30,0	157	61,1	14	5,4	13	4,8
β) Το ολοήμερο σχολείο απαλλάσσει την οικογένεια από την αναζήτηση πρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού εκτός σχολείου	8	3,0	100	37,6	123	46,2	35	13,2	4	1,5
γ) Το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο	27	10,2	94	35,5	117	44,2	27	10,2	5	1,9
δ) Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον	7	2,6	29	10,9	172	64,7	58	21,8	4	1,5
ε) Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών για τον τρόπο διαμόρφωσης του προγράμματος του ολοήμερου	12	4,5	103	39,0	129	48,9	20	7,6	6	2,2
στ) Το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί <u>μόνο</u> τους εργαζόμενους γονείς	4	1,5	14	5,2	150	56,2	99	37,1	3	1,1
ζ) Το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών	30	11,3	145	54,5	78	29,3	13	4,9	4	1,5
η) Το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα	2	0,8	22	8,3	140	52,8	101	38,1	5	1,9
$\bar{X} (\alpha) = 2,68, \quad \bar{X} (\beta) = 2,70, \quad \bar{X} (\gamma) = 2,54, \quad \bar{X} (\delta) = 3,06, \quad \bar{X} (\epsilon) = 2,59$ $\bar{X} (\sigma\tau) = 3,29, \quad \bar{X} (\zeta) = 2,28, \quad \bar{X} (\eta) = 3,28,$										

Στον πίνακα XXII δίνεται η κατανομή των συχνοτήτων των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας σε δηλώσεις που αφορούν τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου και οι μέσοι όροι κάθε δήλωσης.

³⁶ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ, 4 = Συμφωνώ απόλυτα, 5 = Δεν απάντησαν

Αναλυτικότερα, οι περισσότεροι δάσκαλοι του δείγματος (66,5) πιστεύουν ότι το ολοήμερο παρέχει αντισταθμιστική εκπαίδευση φυσικά, υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό που διαφωνεί (30% διαφωνεί και 3,5% διαφωνεί απόλυτα) με την άποψη αυτή. Αξίζει να σημειωθεί ότι 13 δάσκαλοι (4,8%) εγκατέλειψαν την ερώτηση. Στη δήλωση «το ολοήμερο σχολείο απαλλάσσει την οικογένεια από την αναζήτηση πρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού εκτός σχολείου», το 13,2% συμφωνεί απόλυτα, το μεγαλύτερο ποσοστό 46,2% συμφωνεί, το 37,6% διαφωνεί και τέλος ένα 3% διαφωνεί απόλυτα.

Επιπλέον, το 10,2% των δασκάλων συμφωνεί απόλυτα και το 44,2% συμφωνεί στο ότι το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο ενώ το 35,5% διαφωνεί και το 10,2% διαφωνεί απόλυτα με πιο πάνω άποψη. Αντίθετα, η πλειοψηφία των δασκάλων, ποσοστό 86,5% (το 64,7% συμφωνεί και το 21,8% συμφωνεί απόλυτα), κρίνει ότι το ολοήμερο σχολείο προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον, ενώ μόνο το 13,5% (10,9% διαφωνεί και 2,6% διαφωνεί απόλυτα) δεν συμεριζεται αυτή τη γνώμη.

Όσον αφορά το πρόγραμμα του ολοήμερου σχολείου αν και οι πιο πολλοί δάσκαλοι (48,9%) συμφωνούν (και το 7,6% συμφωνεί απόλυτα) με την δήλωση ότι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών για τον τρόπο διαμόρφωσης του, ένα αξιόλογο ποσοστό (39% διαφωνεί και 4,5% διαφωνεί απόλυτα) δηλώνει την αντίθεση στο να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών στο τρόπο διαμόρφωσης του προγράμματος του ολοήμερου.

Ακόμα, οι περισσότεροι δάσκαλοι (56,2%) συμφωνούν, μάλιστα το 37,1% συμφωνεί απόλυτα, στο ότι το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί μόνο τους εργαζόμενους γονείς, μόλις το 5,2% διαφωνεί και το 1,5% διαφωνεί απόλυτα.

Σχετικά με το αν το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών, οι περισσότεροι δάσκαλοι διαφωνούν (54,5 διαφωνεί και 11,3 διαφωνεί απόλυτα) ενώ το 29,3% συμφωνεί στο ότι μειώνεται ο ελεύθερος χρόνος των παιδιών λόγω του ολοήμερου, μάλιστα ένα μέρος των ερωτηθέντων (4,9%) συμφωνεί απόλυτα.

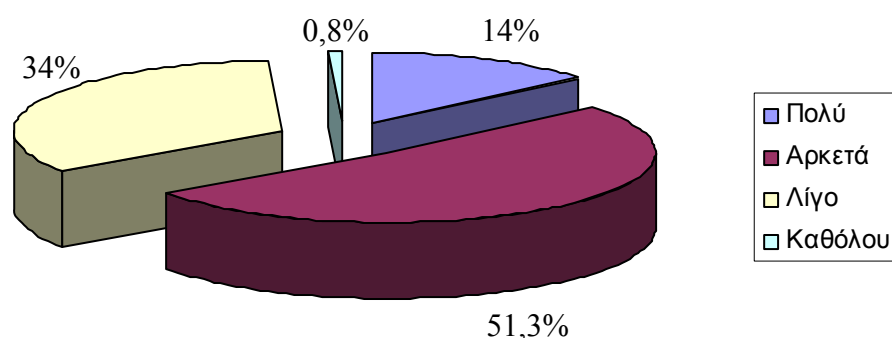
Τέλος, η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων ποσοστό που ανέρχεται στο 90,9% (το 52,8% συμφωνεί και το 38,1% συμφωνεί απόλυτα), πιστεύει πως το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, διαφωνεί το 8,3% και μόλις 2 (0,8%) δάσκαλοι διαφωνούν απόλυτα.

Συνοψίζοντας, από τα περιγραφικά στοιχεία του πίνακα και από τους μέσους όρους προκύπτει ότι η πλειονότητα των δασκάλων θεωρεί ότι ο ρόλος του ολοήμερου δεν είναι να εξυπηρετεί μόνο τους εργαζόμενους γονείς ($\bar{X}(\sigma\tau) = 3,29$), ότι το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα ($\bar{X}(\eta) = 3,28$) και διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον ($\bar{X}(\delta) = 3,06$). Δεν υπάρχει η ίδια ομοφωνία για το αν το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών ($\bar{X}(\zeta) = 2,28$) αν και υπάρχει μία θετική τάση, καθώς και στο ότι το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο ($\bar{X}(\gamma) = 2,54$).

5. 9. ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΘΕΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Σχήμα III

Κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος για τη γνώμη που έχει η κοινωνία για το ολοήμερο σχολείο

Πίνακας XXIII

Κατανομή των απαντήσεων των εκπαιδευτικών του δείγματος για τη γνώμη που έχει η κοινωνία για το ολοήμερο σχολείο

Αποδοχή του θεσμού από την κοινωνία	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
Πολύ	37	14,0
Αρκετά	136	51,3
Λίγο	90	34,0
Καθόλου	2	0,8
Σύνολο	265	100,0
Δεν απάντησαν	5	1,9

Στο σχήμα III και στον πίνακα XXIII, παρουσιάζεται η κατανομή των σχετικών συχνοτήτων των απαντήσεων του δείγματος σχετικά με τη γνώμη που έχει η κοινωνία για το θεσμό. Από τα δεδομένα της γραφικής παράστασης διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία (51,3%) των ερωτηθέντων δασκάλων θεωρεί ότι η κοινωνία έχει αποδεχτεί αρκετά το θεσμό του ολοήμερου, επίσης το 14% πιστεύει ότι τον έχει αποδεχτεί πολύ, το 34% λίγο και τέλος ένα πολύ μικρό ποσοστό (0,8%), θεωρεί ότι η κοινωνία δεν έχει αποδεχτεί καθόλου το θεσμό.

5. 10. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Πίνακας XXIV

Κατανομή των αναφορών του δείγματος ανάλογα με τις προτάσεις που έχουν κάνει για τη βελτίωση του θεσμού

Προτάσεις	Ναι		Όχι	
	f	%	f	%
Υλικοτεχνική υποδομή	85	45,2	103	54,8
Εποπτικό εκπαιδευτικό υλικό	37	19,7	151	80,3
Επιμόρφωση – ενημέρωση δασκάλων	20	10,6	168	89,4
Ενημέρωση και συνεργασία με γονείς	16	8,5	172	91,5
Πρόσληψη περισσότερων – μόνιμων δασκάλων	26	13,8	162	86,2
Καλύτερος προγραμματισμός και οργάνωση	110	58,5	78	41,5
Αύξηση τμημάτων – μείωση μαθητών	37	19,7	151	80,3
Πρόσληψη δασκάλων ειδικότητας	22	11,7	166	88,3
Άλλο	29	15,4	159	84,6
Εγκατέλειψαν την ερώτηση 82 δάσκαλοι (30,4%)				

Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου είναι ανοικτού τύπου, συγκεκριμένα οι δάσκαλοι κλήθηκαν να κάνουν κάποιες προτάσεις για τη βελτίωση του θεσμού. Επομένως, γίνεται ανάλυση περιεχομένου του γραπτού λόγου των δασκάλων.

Από τους 270 δασκάλους που έλαβαν μέρος, οι 188 (69,6%) έκαναν προτάσεις οι οποίες, μετά από την ανάλυση περιεχομένου, διαρθρώνονται σε εννέα (9) κατηγορίες.

Όπως φαίνεται στον πίνακα XXIV οι προτάσεις χωρίζονται ανάλογα με το περιεχόμενό τους σε εννέα κατηγορίες. Από τα δεδομένα του πίνακα προκύπτει ότι οι περισσότεροι δάσκαλοι (58,5%) θεωρούν πως για να λειτουργήσει καλύτερα ο θεσμός χρειάζεται καλύτερος προγραμματισμός και οργάνωση. Ότι η βελτίωση της

υλικοτεχνικής υποδομής θα βοηθήσει το θεσμό, πιστεύει το 45,2% των δασκάλων που απάντησαν την ερώτηση. Ίδιο ποσοστό δασκάλων (19,7%) θεωρεί το κατάλληλο εκπαιδευτικό υλικό καθώς και την μείωση του αριθμού των παιδιών ανά τμήμα πολύ σημαντικούς παράγοντες για τη βελτίωση του θεσμού. Επίσης, σε ποσοστό 13,8% θεωρούν ότι η πρόσληψη περισσότερου και μόνιμου προσωπικού όπως και η πρόσληψη εξειδικευμένων δασκάλων (11,7%) είναι στοιχεία που θα επηρεάσουν θετικά το θεσμό. Ακόμα, το 10,6% αυτών που απάντησαν κρίνει πως οι δάσκαλοι χρειάζονται καλύτερη επιμόρφωση και ενημέρωση για το θεσμό ενώ το 8,5% πιστεύει ότι η ενημέρωση και η συνεργασία με τους γονείς θα βοηθήσει.

Τέλος, ένα μέρος δασκάλων (15,4%) έκανε προτάσεις που δεν ανήκαν σε καμία από της πιο πάνω κατηγορίες. Μερικές από τις προτάσεις αυτές είναι: δημιουργία τάξεων υποδοχής για τους ξενόγλωσσους μαθητές, ρύθμιση του ζητήματος της πειθαρχίας των παιδιών, ερωτηματολόγια όπου ζητείται η άποψη των παιδιών, μαθήματα σωστής συμπεριφοράς, ύπαρξη συμβούλων, περισσότερες ώρες στους ωρομίσθιους και διορισμοί από την εκπαιδευτική υπηρεσία.

6. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Στην συνέχεια της εργασίας εξετάζεται η επίδραση που ασκούν τέσσερις ανεξάρτητοι παράγοντες (μεταβλητές) στις απόψεις των δασκάλων της Κύπρου για το προαιρετικό ολοήμερο δημοτικό σχολείο. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι ακόλουθοι: 1) τα έτη διδακτικής υπηρεσίας, 2) το φύλο, 3) η αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται και 4) η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος. Συγκεκριμένα, ο κάθε παράγοντας θα εξεταστεί χωριστά για να διαπιστωθεί ³⁷ η επίδραση που ασκεί: α) στις απόψεις των δασκάλων σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο, β) στις απόψεις των δασκάλων σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου, γ) στις απόψεις των δασκάλων σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης και δ) στις απόψεις των δασκάλων σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου.

6. 1. ΤΑ ΕΤΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Ο παράγοντας που εξετάζεται πρώτος είναι τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων που αποτέλεσαν το δείγμα της έρευνας. Η ερώτηση δεν είχε επιλογές αλλά ήταν ανοικτού τύπου έτσι έγινε κατηγοριοποίηση των απαντήσεων μετά τη συλλογή των συμπληρωμένων ερωτηματολογίων. Οι κατηγορίες που προέκυψαν είναι: α) 1-5, β) 6-10, γ) 11-20 και δ) 21+. Ακόμα, η σύγκριση έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού κριτηρίου Kruskal-Wallis.

6.1.1. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο

Παρακάτω εξετάζεται τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων και στις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο. Για τις ανάγκες λοιπόν της έρευνας συγκρίθηκαν οι

³⁷ Στη συνέχεια της εργασίας όπου αναφέρεται το ολοήμερο σχολείο εννοείται το προαιρετικό ολοήμερο δημοτικό σχολείο.

απαντήσεις των δασκάλων του δείγματος σε καθένα από τα επιμέρους (τέσσερα) θέματα της ερώτησης (βλ. παράρτημα, ερωτηματολόγιο, ειδικές ερωτήσεις, ερώτηση 9) με τις τέσσερις κατηγορίες των ετών διδακτικής υπηρεσίας (1-5, 6-10, 11-20 και 21+). Θεωρήθηκε σκόπιμο οι απαντήσεις στο 9 ερώτημα να αντιστραφούν και να μπουν κατά τον εξής τρόπο: 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα. Από τη στατιστική ανάλυση φάνηκε ότι τα έτη υπηρεσίας των δασκάλων δεν επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των δασκάλων, ανεξάρτητα από τα χρόνια υπηρεσίας, πιστεύει ότι πρέπει να τους δίνονται σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης και ότι είναι απαραίτητη η συχνή επικοινωνία με τους γονείς για την καλή λειτουργία του ολοήμερου. Αντίθετα, οι απόψεις των δασκάλων μοιράζονται σχετικά με το αν θα πρέπει να έχουν ειδική επιμόρφωση και στο αν η πληροφόρηση που έχουν για το ολοήμερο είναι επαρκής. Παρολ' αυτά οι απόψεις τους δεν διαφοροποιούνται με βάση τα έτη διδακτικής τους υπηρεσίας (βλ. παράρτημα: πίνακας XIII).

Από τα παραπάνω αποτελέσματα συμπεραίνεται ότι στο ερευνητικό ερώτημα 1α της έρευνας: «*Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο;*», η απάντηση είναι αρνητική.

6.1.2. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου

Από τη στατιστική ανάλυση φάνηκε ότι τα έτη διδακτικής υπηρεσίας του δείγματος δεν επηρεάζουν τις απόψεις του σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο. Ανεξάρτητα από τα έτη διδακτικής τους υπηρεσίας, οι απόψεις τους για την πληροφόρηση που τους παρέχεται ή όχι, συγκλίνουν.

Στη συνέχεια εξετάζονται οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε αν τα έτη διδακτικής υπηρεσίας του δείγματος επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με έξι (6) δηλώσεις που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων. Οι δηλώσεις, όπως και τα αποτελέσματα από το έλεγχο της

στατιστικής σημαντικότητας για κάθε δήλωση παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας XXV

Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων ως προς τα έτη διδακτικής τους υπηρεσίας

Υλικοτεχνική υποδομή Ο.Σ. Για να λειτουργήσουν σωστά τα Ο.Σ. ³⁸ :	Έτη διδακτικής υπηρεσίας																			
	1-5				6-10				11-20				21+							
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4				
χρειάζονται ειδικά σχεδιασμένο εκπ. υλικό	0	11	70	66	0	2	22	19	0	3	24	9	0	2	22	14	df 3, p=0,220			
πρέπει να σε κάθε Ο.Σ. υπάρχουν Η.Υ.	0	0	34	114	0	0	9	34	0	0	13	23	0	0	13	27	df 3, p=0,254			
η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου.	4	26	67	47	2	20	14	6	2	15	10	9	2	17	13	7	df 3, p=0,000			
χρειάζονται αίθουσες για ξεκούραση των μαθητών.	0	21	63	62	0	2	16	25	0	2	15	20	0	3	18	19	df 3, p=0,089			
πρέπει να υπάρχουν αίθουσες για τις δραστηριότητες του Ο.Σ.	0	9	45	93	0	1	13	29	0	2	14	20	0	1	18	21	df 3, p=0,508			
δεν χρειάζονται καμία αλλαγή.	54	67	20	4	27	15	1	0	19	12	2	1	10	25	3	1	df 3, p=0,001			

Στον πίνακα XXV εμφανίζεται η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ως προς τα έτη διδακτικής υπηρεσίας ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους για θέματα υλικοτεχνικής υποδομής του ολοήμερου σχολείου. Για κάθε θέμα που αναγράφεται στην αριστερή πλευρά του πίνακα, στη δεξιά πλευρά υπάρχουν: α) στη πρώτη γραμμή οι απόλυτες συχνότητες των απαντήσεων ανάλογα με τα έτη διδακτικής υπηρεσίας, και β) στη δεύτερη γραμμή εμφανίζεται ο έλεγχος της στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών τιμών της κατανομής. Από τα στοιχεία του πίνακα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στα

³⁸ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

δύο από τα έξι θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων. Αναλυτικότερα, στατιστικά σημαντική διαφορά υπάρχει στο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των δασκάλων του δείγματος στις δηλώσεις: «Για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου»($p=0,000$) και «Τα ολοήμερα σχολεία δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές»($p=0,001$). Από τα περιγραφικά στοιχεία του πίνακα, στην πρώτη δήλωση, η διαφορά εντοπίζεται ανάμεσα στους δασκάλους με διδακτική υπηρεσία από 1 μέχρι 5 χρόνια και σ' αυτούς που έχουν διδακτική υπηρεσία από 6 χρόνια και πάνω. Ενώ οι δάσκαλοι της πρώτης κατηγορίας, στην πλειοψηφία τους συμφωνούν στο ότι η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου, οι περισσότεροι δάσκαλοι των υπόλοιπων κατηγοριών (6-10, 11-20 και 21+) διαφωνούν με την δήλωση αυτή και πιστεύουν ότι η σίτιση των μαθητών δεν πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου. Σχετικά με τη δεύτερη δήλωση, οι περισσότεροι δάσκαλοι που ανήκουν στη πρώτη και τελευταία κατηγορία (1-5 και 21+) διαφωνούν με τη δήλωση ότι τα ολοήμερα σχολεία δεν χρειάζονται καμία αλλαγή ενώ, η πλειοψηφία των δασκάλων που ανήκουν στις μεσαίες κατηγορίες (6-10 και 11-20) είναι πιο αρνητικοί, αφού διαφωνούν πλήρως.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα τέσσερα θέματα, που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή, από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι οι απόψεις των δασκάλων δεν επηρεάζονται από τα έτη διδακτικής υπηρεσίας. Κατά συνέπεια, στο ερώτημα 1β της παρούσας ερευνητικής εργασίας, η απάντηση είναι αρνητική εκτός από τα δύο θέματα που προαναφέρθηκαν. Δηλαδή, τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος δεν επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου, εκτός από τις δηλώσεις «Η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου» και «Τα ολοήμερα σχολεία δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές».

6.1.3. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης

Ακολούθως, εξετάζονται οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με εργασιακά ζητήματα που αφορούν τους ίδιους. Συγκεκριμένα εξετάστηκε η σχέση που υπάρχει

ανάμεσα στα έτη διδακτικής υπηρεσίας του δείγματος και το αν επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με δέκα (10) δηλώσεις που αφορούν εργασιακά ζητήματα. Οι δηλώσεις, όπως και τα αποτελέσματα από το έλεγχο της στατιστικής σημαντικότητας για κάθε δήλωση, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας XXVI

Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης ως προς τα έτη διδακτικής τους υπηρεσίας

Εργασιακά ζητήματα ³⁹	Έτη διδακτικής υπηρεσίας															
	1-5				6-10				11-20				21+			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Υπάρχει επάρκεια εκπαιδευτικού προσωπικού στα Ο.Σ.	5	20	82	40	1	13	24	5	1	8	20	7	0	11	18	11
df=3, p=0,070																
Οι δάσκαλοι των Ο.Σ. είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους	2	10	90	44	1	6	28	8	2	11	18	5	0	10	24	6
df=3, p=0,000																
Στο Ο.Σ. θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι του πρωινού με υπερωριακή απασχόληση	36	57	38	13	2	3	23	14	2	9	18	7	2	12	15	11
df=3, p=0,000																
Η καλύτερη λειτουργία Ο.Σ. προϋποθέτει σταθερότητα εργασιακού περιβ. για δασκάλους	0	20	91	34	0	2	25	15	1	2	26	7	0	4	18	17
df=3, p=0,046																
Απαιτείται η συνεργασία των δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	2	6	68	70	1	2	12	28	0	0	15	21	0	1	18	21
df=3, p=0,253																
Ίδια δικαιώματα δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	1	10	57	78	0	1	16	26	0	2	16	18	0	3	19	16
df=3, p=0,382																
Η λειτουργία του Ο.Σ. είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων	14	54	68	9	2	10	17	10	1	12	15	8	5	12	19	4
df=3, p=0,021																
Τα προβλήματα θα πρέπει να επιλύονται από τον Διευθυντή Εκπαίδευσης	7	30	80	26	5	12	20	4	3	10	14	6	1	13	20	4
df=3, p=0,119																
Το Ο.Σ. δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για αδιόριστους	0	1	24	121	1	0	18	24	0	2	11	23	1	3	24	11
df=3, p=0,000																
Οι δάσκαλοι του Ο.Σ. θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο	2	5	38	100	1	2	17	23	2	3	8	22	2	1	19	17
df=3, p=0,026																

³⁹ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Στον πίνακα XXVI παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ως προς τα έτη διδακτικής υπηρεσίας, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης. Για κάθε θέμα που αναγράφεται στην αριστερή πλευρά του πίνακα, στη δεξιά πλευρά υπάρχουν: α)στη πρώτη γραμμή οι απόλυτες συχνότητες των απαντήσεων ανάλογα με τα έτη διδακτικής υπηρεσίας, και β)στη δεύτερη γραμμή εμφανίζεται ο έλεγχος της στατιστικής σημαντικότητας των διαφόρων τιμών της κατανομής. Από τα στοιχεία του πίνακα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στα έξι από τα δέκα εργασιακά ζητήματα στα οποία ζητείται ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας του δείγματος. Αναλυτικότερα, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, στο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των δασκάλων του δείγματος στις ακόλουθες δηλώσεις: «Οι δάσκαλοι είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους στο ολοήμερο»($p=0,000$), «Στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση» ($p=0,000$), «Τα ολοήμερα θα λειτουργούσαν καλύτερα αν υπήρχε σταθερότητα εργασιακού περιβάλλοντος για τους δασκάλους» ($p=0,046$), «Η λειτουργία του ολοήμερου σχολείου είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων του κάθε σχολείου» ($p=0,021$), «Το ολοήμερο σχολείο δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για τους αδιόριστους δασκάλους»($p=0,000$) και «Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο και όχι από άλλους φορείς»($p=0,026$).

Από τα περιγραφικά στοιχεία του πίνακα, αξίζει να αναφερθεί η διαφορά στη τρίτη δήλωση, που αναφέρει ότι στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση, ανάμεσα στους δασκάλους με διδακτική υπηρεσία από 1 μέχρι 5 χρόνια και αυτούς που έχουν διδακτική υπηρεσία από 6 χρόνια και πάνω. Ενώ, οι δάσκαλοι της πρώτης κατηγορίας στην πλειοψηφία τους διαφωνούν με τη δήλωση αυτή, δηλαδή θεωρούν ότι στο ολοήμερο δεν πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση, οι περισσότεροι δάσκαλοι των υπόλοιπων κατηγοριών (6-10, 11-20 και 21+) συμφωνούν ότι στο ολοήμερο πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα τέσσερα εργασιακά ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση, από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι οι απόψεις των δασκάλων δεν επηρεάζονται από τα έτη διδακτικής υπηρεσίας.

Με βάση τα παραπάνω, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι στο ερώτημα 1γ της παρούσας ερευνητικής εργασίας, η απάντηση είναι θετική αφού από τις δέκα δηλώσεις που προαναφέρθηκαν, στις έξι (60%) υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Δηλαδή, τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης.

6.1.4. Τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου

Σε αυτό το υποκεφάλαιο επιχειρείται να διαπιστωθεί αν τα χρόνια διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα έτη διδακτικής υπηρεσίας του δείγματος και το αν επηρεάζουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους σχετικά με δεκαπέντε (15) δηλώσεις που αφορούν παιδαγωγικούς και κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου.

Από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας φαίνεται ότι για την πλειονότητα των δηλώσεων δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στα χρόνια διδακτικής υπηρεσίας και στις απόψεις των δασκάλων για τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου. Από τις 15 δηλώσεις, εντοπίζεται στατιστικά σημαντική διαφορά μόνο στις τρεις (3) ποσοστό 20% (βλ. παράρτημα: πίνακας VIII και IX). Πιο αναλυτικά, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των δασκάλων του δείγματος στις δηλώσεις: α) «Η διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο σχολείο» ($p=0,020$) καθώς η διαφορά εντοπίζεται στους δασκάλους με τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας όπου αντίθετα με τις υπόλοιπες κατηγορίες η πλειοψηφία τους πιστεύει ότι η διαθεματικότητα δεν βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο, β) «Το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί μόνο τους εργαζόμενους γονείς» ($p=0,001$) και γ) «Το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα» ($p=0,000$).

Κατά συνέπεια, στο ερώτημα 1δ της παρούσας ερευνητικής εργασίας, η απάντηση είναι αρνητική εκτός από τα τρία θέματα που προαναφέρθηκαν. Δηλαδή, τα έτη διδακτικής υπηρεσίας των δασκάλων του δείγματος δεν επηρεάζουν τις απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου.

6. 2. ΤΟ ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Ο δεύτερος παράγοντας, με τον οποίο συσχετίζονται τα δεδομένα της έρευνας, είναι το φύλο των δασκάλων του δείγματος. Η σύγκριση έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού κριτηρίου Mann-Whitney. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν είναι τα ακόλουθα.

6.2.1 Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο

Πρώτα, εξετάζεται η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο φύλο των δασκάλων του δείγματος και στις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο. Όπως και στο προηγούμενο κεφάλαιο, συγκρίθηκαν οι απαντήσεις των δασκάλων του δείγματος σε καθένα από τα επιμέρους (τέσσερα) θέματα της ερώτησης για την πληροφόρηση, με το φύλο. Από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι, το φύλο των δασκάλων του δείγματος δεν επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο (βλ. παράρτημα: πίνακας VII).

Συνεπώς, η απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα 2α της έρευνας: «*Το φύλο των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο;*», είναι αρνητική δηλαδή το φύλο των δασκάλων δεν επηρεάζει τις απόψεις τους για την πληροφόρηση που τους παρέχεται.

6.2.2. Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου

Στη συνέχεια, γίνεται προσπάθεια για να εξακριβωθεί αν το φύλο των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων. Έτσι, το φύλο των δασκάλων συγκρίθηκε με τις απαντήσεις τους σε έξι (6) δηλώσεις που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων.

Μετά τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι το φύλο των δασκάλων του δείγματος, δεν επηρεάζει το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους στις περισσότερες δηλώσεις για την υλικοτεχνική υποδομή. Εξαίρεση αποτελεί η δήλωση: «Για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες και εξοπλισμένες αίθουσες για τις δραστηριότητες του ολοήμερου σχολείου» ($p=0,039$), στην οποία η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών συμφωνεί απόλυτα ενώ οι άντρες δεν είναι τόσο απόλυτοι αφού οι απόψεις τους μοιράζονται ανάμεσα στο συμφωνώ και συμφωνώ απόλυτα (βλ. παράρτημα: πίνακας X).

Σχετικά με τα υπόλοιπα πέντε θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή, δεν υπάρχει καμία στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις απόψεις των δασκάλων και στο φύλο τους. Κατά συνέπεια, στο ερώτημα 2β της παρούσας ερευνητικής εργασίας: «Το φύλο των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου;» η απάντηση είναι αρνητική εκτός, από την προαναφερθείσα δήλωση.

6.2.3. Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης

Μετά την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων, σειρά έχουν εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης. Έτσι, σ' αυτό το υποκεφάλαιο επιχειρείται να διαπιστωθεί αν υπάρχει σχέση ανάμεσα στο φύλο και στις απόψεις των δασκάλων σχετικά με εργασιακά ζητήματα που αφορούν τους ίδιους.

Ακολουθεί στατιστική ανάλυση σε καθεμία από τις επιμέρους δέκα (10) δηλώσεις που αφορούν εργασιακά ζητήματα, σε σχέση με το φύλο των δασκάλων. Από τα

αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης διαπιστώνεται ότι για τις οκτώ δηλώσεις δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στις απαντήσεις των ερωτηθέντων (βλ. παράρτημα: πίνακας XI).

Αναφορικά, με τα υπόλοιπα δυο εργασιακά ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση, από τη στατιστική ανάλυση γίνεται φανερό ότι οι απόψεις των δασκάλων επηρεάζονται από το φύλο τους. Έτσι, στη δήλωση: «Στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση» υπάρχει μια στατιστικά σημαντική διαφορά ($p=0,006$), η οποία εντοπίζεται ανάμεσα στις απαντήσεις των γυναικών που ενώ στην πλειοψηφία τους συμφωνούν με τη δήλωση, όπως και οι άντρες, το ποσοστό που διαφωνεί είναι συγκριτικά μεγαλύτερο απ' αυτό των αντρών. Στη δεύτερη δήλωση, η οποία είναι: «Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο και όχι από άλλους φορείς» εντοπίζεται μία οριακή στατιστικά σημαντική διαφορά ($p=0,048$).

Με βάση τα πιο πάνω, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η απάντηση στο ερώτημα 2γ της παρούσας ερευνητικής εργασίας: «Το φύλο των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης;», είναι αρνητική εκτός, από τα δύο θέματα που προαναφέρθηκαν.

6.2.4. Το φύλο των δασκάλων του δείγματος και οι απόψεις τους για τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου

Τέλος, διερευνάται η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο φύλο και στις απόψεις των δασκάλων του δείγματος για τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου. Αναλυτικότερα, εξετάστηκε αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στο φύλο του δείγματος και στις απόψεις τους σχετικά με δεκαπέντε (15) δηλώσεις που αφορούν παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου. Οι δηλώσεις, όπως και τα αποτελέσματα από το έλεγχο της στατιστικής σημαντικότητας για κάθε δήλωση, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας XXVII

Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος όσον αφορά τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου ως προς το φύλο

Παιδαγωγικοί στόχοι και Κοινωνικοί στόχοι	Φύλο								
	Άντρας				Γυναίκα				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Η διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο σχολείο.	3	25	32	11	9	80	90	16	df=1, p=0,194
Το ολοήμερο σχολείο δεν σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών.	1	23	40	5	9	86	84	12	df=1, p=0,036
Το ολοήμερο σχολείο πρέπει μόνο, να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας.	10	52	6	4	50	130	9	5	df=1, p=0,014
Το ολοήμερο πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα.	1	24	38	9	11	84	80	18	df=1, p=0,029
Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών.	0	14	42	16	2	43	119	32	df=1, p=0,271
Θα πρέπει να συστήνουμε στους αδύναμους μαθητές να παρακολουθούν το ολοήμερο σχολείο.	2	8	42	18	2	36	101	56	df=1, p=0,904
Η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου δεν επηρεάζει τη διδασκαλία.	13	37	20	2	34	110	44	9	df=1, p=0,804
Το ολοήμερο παρέχει αντισταθμιστική εκπαίδευση.	4	17	46	3	5	60	111	11	df=1, p=0,747
Το ολοήμερο σχολείο απαλλάσσει την οικογένεια από την αναζήτηση πρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού εκτός σχολείου.	3	24	36	8	5	76	87	27	df=1, p=0,920
Το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο.	4	22	34	10	23	72	83	17	df=1, p=0,045
Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον.	1	11	48	11	6	18	124	47	df=1, p=0,116
Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών για τον τρόπο διαμόρφωσης του προγράμματος του ολοήμερου.	6	25	35	5	6	78	94	15	df=1, p=0,695
Το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί <u>μόνο</u> τους εργαζόμενους γονείς.	2	6	40	24	2	8	110	75	df=1, p=0,221
Το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών.	4	40	24	4	26	105	54	9	df=1, p=0,131
Το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα.	2	8	37	23	0	14	103	78	df=1, p=0,123

Στον πίνακα XXVII εμφανίζεται η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ως προς το φύλο, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους για θέματα που αφορούν παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου. Στον πίνακα εμφανίζονται, εκτός από τα περιγραφικά στοιχεία που δείχνουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των δασκάλων στις δεκαπέντε δηλώσεις για τους στόχους του ολοήμερου ως προς το φύλο, τα αποτελέσματα για κάθε δήλωση από το στατιστικό έλεγχο.

Από τα στοιχεία του πίνακα γίνεται φανερό ότι, στις περισσότερες δηλώσεις, δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Συγκεκριμένα, μόνο οι τέσσερις (4) από τις δεκαπέντε δηλώσεις παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά και από αυτές στη μία, που αναφέρεται στα φροντιστήρια, η διαφορά χαρακτηρίζεται οριακά ως στατιστικά σημαντική ($p=0,045$).

Όσον αφορά τις υπόλοιπες τρεις δηλώσεις, στις οποίες ο στατιστικός έλεγχος έδειξε ότι υπάρχει σχέση ανάμεσα στο φύλο και στις απόψεις των δασκάλων του δείγματος για τους στόχους του ολοήμερου, αυτές είναι: α) «*Το ολοήμερο σχολείο δεν σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών*» ($p=0,036$), β) «*Το ολοήμερο σχολείο πρέπει μόνο, να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας*» ($p=0,014$) και γ) «*Το ολοήμερο πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα*» ($p=0,029$).

Συνοψίζοντας και λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, θα μπορούσε κανείς, με κάποια επιφύλαξη, να ισχυριστεί ότι η απάντηση στο ερώτημα 2δ της έρευνας: «*Το φύλο των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου;*», είναι αρνητική.

6.3. Η ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Η αστικότητα του σχολείου, όπου εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος, είναι ο τρίτος παράγοντας που λαμβάνεται υπόψη για την εξέταση των απαντήσεων των δασκάλων της παρούσας έρευνας. Η σύγκριση έγινε και πάλι με τη βοήθεια του στατιστικού κριτηρίου Mann-Whitney. Τα αποτελέσματα, που προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση, παρουσιάζονται παρακάτω.

6.3.1. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο

Αρχικά, εξετάζεται η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος και στις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο. Συγκεκριμένα, συγκρίθηκαν οι απαντήσεις των δασκάλων του δείγματος σε καθένα από τα επιμέρους (τέσσερα) θέματα της ερώτησης 9 (βλ. παράρτημα: ερωτηματολόγιο) με τις δύο κατηγορίες της ερώτησης για την αστικότητα του σχολείου. Όπως προκύπτει από τη στατιστική ανάλυση, η αστικότητα του σχολείου δεν επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο (βλ. παράρτημα: πίνακας XII).

Κατά συνέπεια, στο ερευνητικό ερώτημα 3α της έρευνας: «*Η αστικότητα του σχολείου επηρεάζει τις απόψεις των δασκάλων σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο;*», η απάντηση είναι αρνητική.

6.3.2. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων σε θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου

Ακολούθως, εξετάζεται η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι και τη γνώμη που έχουν για την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε αν η αστικότητα του

σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με έξι (6) δηλώσεις που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων (βλ. παράρτημα: πίνακας XIV).

Από τη στατιστική ανάλυση προκύπτει ότι, η αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος δεν επηρεάζει τις απόψεις τους για θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων. Συνεπώς, στο ερώτημα 3β της παρούσας ερευνητικής εργασίας: «*Η αστικότητα του σχολείου επηρεάζει τις απόψεις των δασκάλων σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου;*» η απάντηση είναι αρνητική.

6.3.3. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων για εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης

Στη συνέχεια εξετάζονται οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με εργασιακά ζητήματα που αφορούν τους ίδιους. Συγκεκριμένα εξετάστηκε η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος και το αν επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με δέκα (10) δηλώσεις που αφορούν εργασιακά ζητήματα.

Όπως διαπιστώνεται, από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας, σχεδόν σε όλες τις δηλώσεις (9) δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στην αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι και στις απόψεις τους για εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης. Έτσι, από τις 10 δηλώσεις, εντοπίζεται στατιστικά σημαντική διαφορά μόνο στη μία (1) ποσοστό 10%. Πιο αναλυτικά, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των δασκάλων του δείγματος στη δήλωση: «Οι δάσκαλοι των Ο.Σ. είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους» ($p=0,004$) και στην αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι (βλ. παράρτημα: πίνακας XVI).

Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει ότι η αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος δεν επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης εκτός από το θέμα που αφορά τις αποδοχές τους. Έτσι, η απάντηση στο ερώτημα 3γ της παρούσας ερευνητικής εργασίας: «*Η αστικότητα του σχολείου επηρεάζει τις απόψεις των δασκάλων σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης;*»

είναι αρνητική με εξαίρεση τις αποδοχές. Στο συμπέρασμα αυτό μπορεί να οδηγηθεί κάποιος πολύ εύκολα αφού, από τις δέκα δηλώσεις στις εννέα (90%) δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά.

6.3.4. Η αστικότητα του σχολείου και οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου

Τέλος, επιχειρείται να διαπιστωθεί αν η αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην αστικότητα του σχολείου και το αν αυτή επηρεάζει το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους σχετικά με δεκαπέντε (15) δηλώσεις που αφορούν παιδαγωγικούς και κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου.

Τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης οδηγούν στη διαπίστωση ότι, στη συντριπτική πλειοψηφία των δηλώσεων δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στην αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται οι δάσκαλοι και στις απόψεις τους για τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου. Συγκεκριμένα, από τις 15 δηλώσεις, εντοπίζεται στατιστικά σημαντική διαφορά μόνο στη δήλωση: «*Η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου δεν επηρεάζει τη διδασκαλία*» ($p=0,001$) ποσοστό 6,7% (βλ. παράρτημα: πίνακας XVII).

Έτσι, από τα παραπάνω θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ότι στο ερώτημα 3δ της παρούσας ερευνητικής εργασίας: «*Η αστικότητα του σχολείου επηρεάζει τις απόψεις των δασκάλων σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου;*», η απάντηση είναι αρνητική εκτός από το ένα θέμα που προαναφέρθηκε.

Συνοψίζοντας, από τη στατιστική ανάλυση της ανεξάρτητης μεταβλητής, (αστικότητα του σχολείου) σε σχέση με τις εξαρτημένες μεταβλητές, (πληροφόρηση για το ολοήμερο, την υλικοτεχνική υποδομή, εργασιακά ζητήματα, παιδαγωγικοί και κοινωνικοί στόχοι ολοήμερου), θα μπορούσε να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι η αστικότητα του σχολείου δεν επηρεάζει τις απόψεις των δασκάλων για το ολοήμερο.

6. 4. Η ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο τέταρτος και τελευταίος κατά σειρά παράγοντας που λαμβάνεται υπόψη στην ανάλυση των δεδομένων της παρούσας ερευνητικής εργασίας, είναι η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος. Από τη στατιστική ανάλυση, που έγινε όπως και στα προηγούμενα κεφάλαια, με τη βοήθεια του στατιστικού κριτηρίου Mann-Whitney, προέκυψαν τα ακόλουθα αποτελέσματα.

6.4.1. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο

Σε αυτό το υποκεφάλαιο εξετάζεται η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος και σε πιο βαθμό επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο. Όπως προκύπτει από τη στατιστική ανάλυση που έγινε σε καθένα από τα τέσσερα θέματα στα οποία κλήθηκαν να δηλώσουν τη γνώμη τους οι ερωτηθέντες, η σχέση εργασίας δεν επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο (βλ. παράρτημα: πίνακας XV).

Κατά συνέπεια, στο ερευνητικό ερώτημα 4α της έρευνας: «*Η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο;*», η απάντηση είναι αρνητική.

6.4.2. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου

Στον προηγούμενο υποκεφάλαιο διαπιστώθηκε από το στατιστικό έλεγχο ότι, η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος δεν επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο. Αντίθετα, όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου και τη σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος εντοπίστηκαν κάποιες στατιστικά σημαντικές διαφορές. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, είναι εμφανής ο συσχετισμός ανάμεσα στη

σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος και στις απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου.

Πίνακας XXVIII

Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων ως προς τη σχέση εργασίας

Υλικοτεχνική υποδομή Ο.Σ. Για να λειτουργήσουν σωστά τα Ο.Σ. ⁴⁰ :	Σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος								
	Μόνιμοι				Ωρομίσθιοι				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
χρειάζονται ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό	0	8	79	52	0	10	60	59	df=1, p=0,404
είναι απαραίτητο να υπάρχουν ηλεκτρονικοί υπολογιστές σε κάθε ολοήμερο σχολείο.	0	0	42	99	0	0	27	100	df=1, p=0,112
η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου.	8	56	47	28	2	20	58	43	df=1, p=0,000
χρειάζονται ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες για την ξεκούραση των μαθητών.	0	8	59	74	0	19	53	53	df=1, p=0,029
είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες και εξοπλισμένες αίθουσες για τις δραστηριότητες του ολοήμερου σχολείου.	0	5	49	87	0	8	42	76	df=1, p=0,691
δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές	68	60	8	2	40	61	19	4	df=1, p=0,001

Στον πίνακα XXVIII δίνεται η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ως προς τη σχέση εργασίας τους ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους για θέματα υλικοτεχνικής υποδομής του ολοήμερου σχολείου. Για κάθε θέμα που αναγράφεται στην αριστερή πλευρά του πίνακα, στη δεξιά πλευρά υπάρχουν: α)στη πρώτη γραμμή οι απόλυτες συχνότητες των απαντήσεων ανάλογα με τα τη σχέση εργασίας, και β)στη δεύτερη γραμμή εμφανίζεται ο έλεγχος της στατιστικής σημαντικότητας των διαφόρων τιμών της κατανομής. Από τα στοιχεία του πίνακα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στα τρία από τα έξι θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων. Αναλυτικότερα, στατιστικά σημαντική διαφορά υπάρχει στο βαθμό συμφωνίας ή

⁴⁰ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

διαφωνίας των δασκάλων του δείγματος στις δηλώσεις: α) «Για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου» ($p=0,000$), β) «Για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία χρειάζονται ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες για την ξεκούραση των μαθητών» ($p=0,029$) και γ) «Τα ολοήμερα σχολεία δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές» ($p=0,001$). Από τα περιγραφικά στοιχεία του πίνακα φαίνεται ότι: στην πρώτη δήλωση η πλειοψηφία των ωρομίσθιων δασκάλων συμφωνεί στο ότι η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου ενώ, αντίθετα οι περισσότεροι μόνιμοι δάσκαλοι του δείγματος διαφωνούν με την δήλωση αυτή. Σχετικά με δήλωση: «Για να λειτουργήσουν σωστά τα ολοήμερα σχολεία χρειάζονται ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες για την ξεκούραση των μαθητών», δεν είναι τόσο ξεκάθαρα τα στοιχεία. Έτσι, ενώ οι απόψεις της πλειονότητας των δασκάλων να συγκλίνουν, υπάρχει ένα ποσοστό διαφωνούντων δασκάλων συγκριτικά μεγαλύτερο, οι οποίοι ανήκουν στη κατηγορία των ωρομίσθιων. Αναφορικά με την τελευταία δήλωση, είναι εμφανές ότι οι περισσότεροι δάσκαλοι διαφωνούν στο ότι τα ολοήμερα σχολεία δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Η διαφορά εντοπίζεται στον βαθμό διαφωνίας αφού η πλειοψηφία των μόνιμων δασκάλων είναι κάθετοι σε αυτή τους την άποψη, διαφωνούν πλήρως, ενώ οι ωρομίσθιοι απλά διαφωνούν.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα τρία θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή, από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι οι απόψεις των δασκάλων δεν επηρεάζονται από τη σχέση εργασίας. Κατά συνέπεια στο ερώτημα 4β της παρούσας ερευνητικής εργασίας: «*Η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης;*», η απάντηση θα μπορούσε να είναι, με κάποια επιφύλαξη, θετική. Δηλαδή, η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει, σε κάποιο βαθμό, τις απόψεις τους σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου.

6.4.3. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης

Ακολούθως, εξετάζεται αν υπάρχει σχέση ανάμεσα στις απόψεις των δασκάλων σχετικά με εργασιακά ζητήματα που αφορούν τους ίδιους και στη σχέση εργασίας που έχουν. Συγκεκριμένα εξετάστηκε αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά ανάμεσα στη σχέση εργασίας του δείγματος και στις απόψεις τους σχετικά με δέκα (10) δηλώσεις που αφορούν εργασιακά ζητήματα. Οι δηλώσεις, όπως και τα αποτελέσματα από το έλεγχο της στατιστικής σημαντικότητας για κάθε δήλωση, παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας XXIX

Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης ως προς τη σχέση εργασίας τους

Εργασιακά ζητήματα ⁴¹	Σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος								
	Μόνιμοι				Ωρομίσθιοι				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Υπάρχει επάρκεια εκπαιδευτικού προσωπικού στα Ο.Σ.	2	34	75	30	5	18	69	34	df=1, p= 0,151
Οι δάσκαλοι των Ο.Σ. είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους	3	27	87	23	2	9	75	40	df=1, p= 0,000
Στο Ο.Σ. θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι του πρωινού με υπερωριακή απασχόληση	6	29	63	41	36	53	30	5	df=1, p= 0,000
Η καλύτερη λειτουργία Ο.Σ. προϋποθέτει σταθερότητα εργασιακού περιβ. για δασκάλους	1	8	81	49	0	20	78	26	df=1, p= 0,002
Απαιτείται η συνεργασία των δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	1	4	50	86	2	6	62	55	df=1, p= 0,005
Ίδια δικαιώματα δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	0	6	61	72	1	10	47	67	p= 0,940
Η λειτουργία του Ο.Σ. είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων	10	41	62	24	13	47	57	7	df=1, p= 0,011
Τα προβλήματα θα πρέπει να επιλύονται από τον Διευθυντή Εκπαίδευσης	10	41	65	18	6	24	71	22	df=1, p= 0,027
Το Ο.Σ. δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για αδιόριστους	2	5	56	77	0	1	20	104	df=1, p= 0,000
Οι δάσκαλοι του Ο.Σ. θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο	5	9	51	74	2	2	30	90	df=1, p= 0,001

⁴¹ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Στον πίνακα XXIX παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος ως προς τη σχέση εργασίας, ανάλογα με το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους, σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης. Για κάθε θέμα που αναγράφεται στην αριστερή πλευρά του πίνακα, στη δεξιά πλευρά υπάρχουν: α)στη πρώτη γραμμή οι απόλυτες συχνότητες των απαντήσεων ανάλογα με τα έτη διδακτικής υπηρεσίας, και β)στη δεύτερη γραμμή εμφανίζεται ο έλεγχος της στατιστικής σημαντικότητας των διαφόρων τιμών της κατανομής. Από τα στοιχεία του πίνακα, διαπιστώνεται ότι υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στα οκτώ (8) από τα δέκα εργασιακά ζητήματα στα οποία ζητείται ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας του δείγματος. Αναλυτικότερα, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά, στο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των δασκάλων του δείγματος στις ακόλουθες δηλώσεις: α)«Οι δάσκαλοι είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους στο ολοήμερο» ($p= 0,000$), β)«Στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση» ($p= 0,000$), γ)«Τα ολοήμερα θα λειτουργούσαν καλύτερα αν υπήρχε σταθερότητα εργασιακού περιβάλλοντος για τους δασκάλους» ($p= 0,002$), δ)«Θα πρέπει οι δάσκαλοι της απογευματινής ζώνης να συνεργάζονται με αυτούς της πρωινής» ($p= 0,005$), ε)«Η λειτουργία του ολοήμερου σχολείου είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων του κάθε σχολείου» ($p=0,011$), στ)«Τα προβλήματα που προκύπτουν στο ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να επιλύονται από τον Διευθυντή Εκπαίδευσης» ($p= 0,027$), ζ)«Το ολοήμερο σχολείο δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για τους αδιόριστους δασκάλους» ($p= 0,000$) και η)«Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο σχολείο θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο και όχι από άλλους φορείς» ($p= 0,001$).

Από τα περιγραφικά στοιχεία του πίνακα, αξίζει να αναφερθεί η διαφορά απαντήσεων στη τρίτη δήλωση που αναφέρει ότι στο ολοήμερο θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση. Ανάμεσα στις δυο κατηγορίες δασκάλων, ανάλογα με τη σχέση εργασίας τους (μόνιμοι και ωρομίσθιοι), υπάρχει μια σημαντική διαφορά απόψεων. Ενώ οι δάσκαλοι της πρώτης κατηγορίας, δηλαδή οι μόνιμοι, στην πλειοψηφία τους συμφωνούν με τη δήλωση αυτή, οι περισσότεροι ωρομίσθιοι δάσκαλοι διαφωνούν.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα δύο εργασιακά ζητήματα που αφορούν την εκπαίδευση, από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι οι απόψεις των δασκάλων δεν επηρεάζονται από τη σχέση εργασίας τους.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι στο ερώτημα 4γ της παρούσας ερευνητικής εργασίας η απάντηση είναι θετική αφού από τις δέκα δηλώσεις που προαναφέρθηκαν, στις οκτώ (80%) υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Δηλαδή, η σχέση εργασίας τους των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης.

6.4.4. Η σχέση εργασίας των δασκάλων και οι απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου

Στο σημείο αυτό γίνεται προσπάθεια για να διαπιστωθεί αν η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος και το αν επηρεάζει το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους σχετικά με δεκαπέντε (15) δηλώσεις που αφορούν παιδαγωγικούς και κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου (βλ. παράρτημα: πίνακας XVIII).

Μετά από τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας, προκύπτει ότι δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στη σχέση εργασίας των δασκάλων και στις απόψεις τους για τις περισσότερες δηλώσεις που αφορούν τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου. Συγκεκριμένα, από τις 15 δηλώσεις, εντοπίζεται στατιστικά σημαντική διαφορά στις (5) ποσοστό 34%. Έτσι, υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά στο βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας των δασκάλων του δείγματος στις ακόλουθες δηλώσεις. α)«Η διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο σχολείο» (εδώ η διαφορά είναι οριακά στατιστικά σημαντική με μόλις $p=0,049$), συμφωνεί η πλειοψηφία των ωρομίσθιων, ενώ οι περισσότεροι μόνιμοι δεν πιστεύουν ότι η διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο. β)«Η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου δεν επηρεάζει τη διδασκαλία» ($p=0,031$), γ)«Το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί μόνο τους εργαζόμενους γονείς» ($p=0,007$), οι περισσότεροι ωρομίσθιοι συμφωνούν απόλυτα ενώ οι μόνιμοι απλά συμφωνούν. δ)«Το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών» ($p=0,026$), και ε)«Το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό

εισόδημα» ($p= 0,000$) οι περισσότεροι ωρομίσθιοι συμφωνούν απόλυτα ενώ οι μόνιμοι απλά συμφωνούν.

Συμπερασματικά, στο ερώτημα 4δ της παρούσας ερευνητικής εργασίας αν «*Η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος επηρεάζει τις απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου;*», η απάντηση θα μπορούσε να είναι αρνητική. Δηλαδή, η σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος δεν επηρεάζει, σε μεγάλο βαθμό, τις απόψεις τους σχετικά με τους παιδαγωγικούς και τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου σχολείου.

7. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται τα συμπεράσματα της παρούσας ερευνητικής εργασίας, που ίσως βοηθήσουν όλους όσους εμπλέκονται στην εκπαίδευση. Τα συμπεράσματα της έρευνας λοιπόν, που προέκυψαν από τη στατιστική ανάλυση και τον έλεγχο των ερευνητικών ερωτημάτων, είναι τα ακόλουθα:

1) Για την συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων (97,4%), ήταν δική τους επιλογή η συμμετοχή στο ολοήμερο πρόγραμμα. Οι κυριότεροι λόγοι για αυτή τους την απόφαση ήταν: α)οικονομικοί (65,5%) και β)επαγγελματικής αποκατάστασης (24,4%). Το γεγονός αυτό δικαιολογεί, ως ένα βαθμό, το τεράστιο ποσοστό “εθελοντικής” συμμετοχής στο ολοήμερο πρόγραμμα, αφού για κάποιους είναι η μόνη ευκαιρία να ασκήσουν το επάγγελμα που έχουν σπουδάσει και για κάποιους άλλους είναι μία ευκαιρία για επιπλέον εισόδημα. Η προθυμία εργασίας, από ένα τόσο μεγάλο μέρος δασκάλων του δείγματος, οδηγεί ίσως στο συμπέρασμα ότι οι απαντήσεις τους θα έχουν κάποια αντικειμενικότητα.

2) Η γνώμη των ερωτηθέντων δασκάλων για τη λειτουργία του ολοήμερου, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, είναι στους περισσότερους θετική (71,5%). Αποτέλεσμα που συμπίπτει με τα αποτελέσματα των ερευνών που έχουν γίνει από το παιδαγωγικό ινστιτούτο της Κύπρου για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας.

3) Η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος θεωρεί ότι πρέπει να δίνονται στους δασκάλους του ολοήμερου σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης (97,4% συμφωνώ κ συμφωνώ απόλυτα) καθώς και στο ότι η συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων του ολοήμερου και των γονιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή λειτουργία του ολοήμερου (91,2% συμφωνώ κ συμφωνώ απόλυτα). Αυτό, ίσως να φανερώνει κάποια ανασφάλεια από τη μεριά των δασκάλων σχετικά με το αν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και αντιλαμβάνονται ότι πρέπει να έχουν σύμμαχους τους γονείς.

4) Οι απόψεις των δασκάλων σχετικά με την ανάγκη ειδικής επιμόρφωσης, αυτών που υπηρετούν στο ολοήμερο (52,4% συμφωνώ κ 47,6% διαφωνώ), και η επαρκής πληροφόρηση των δασκάλων για το ολοήμερο (48,1% συμφωνώ κ 51,9% διαφωνώ), δίστανται. Μπορεί να υπάρχει αυτή η σύγχυση απόψεων, γιατί οι δάσκαλοι νιώθουν ότι κινδυνεύει το κύρος και η αξιοπιστία τους αν δηλώσουν ότι δεν έχουν την απαραίτητη επιμόρφωση και πληροφόρηση.

5) Επίσης, από τη στατιστική ανάλυση προέκυψε ότι οι απόψεις των δασκάλων του δείγματος, για την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο, δεν επηρεάζονται από τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.

6) Οι απαντήσεις των δασκάλων σχετικά με την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων, τείνουν σε πλήρη συμφωνία. Αυτό θα μπορούσε να μεταφραστεί ως μια παραδοχή από όλους, ότι η υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων είναι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι και ίσως η “Αχίλλειος πτέρνα” στην επιτυχία του θεσμού. Οι δηλώσεις φανερώουν επίσης ότι οι δάσκαλοι εντοπίζουν την ύπαρξη ενός αρκετά μεγάλου προβλήματος, αυτού της υλικοτεχνικής υποδομής των ολοήμερων σχολείων, πρόβλημα το οποίο εμποδίζει την επιτυχή εφαρμογή του θεσμού στην Κύπρο.

7) Η μόνη δήλωση, από αυτές που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή των ολοήμερων σχολείων, που έχει ένα σημαντικό ποσοστό δασκάλων που διαφωνούν (33,3%) είναι: *«Η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου»*. Οι λόγοι γι’ αυτή την διαφωνία μπορεί να είναι απόρροια της νομικής ασάφειας που υπάρχει στο θέμα αυτό. Συγκεκριμένα, στις εγκυκλίους αναφέρεται: *«Τα έξοδα για τη σίτιση των παιδιών και όλες τις αναγκαίες διευθετήσεις για την προμήθεια/παρασκευή του γεύματος αναλαμβάνουν **πλήρως οι γονείς των παιδιών**»*, αναφέρεται επίσης *«Το είδος του φαγητού και το πρόγραμμα σίτισης να είναι σύμφωνο με τη σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού»*. Ακόμα, *«Η διεύθυνση και το προσωπικό του σχολείου δεν έχουν καμιά εμπλοκή/ευθύνη στο θέμα της σίτισης»* πρέπει όμως να έχουν: *«ρόλο στην επίβλεψη, στην απόκτηση καλών τρόπων συμπεριφοράς και στην παιδονομία κατά τη διάρκεια του γεύματος και της μεσημβρινής ανάπαυσης»* (Εγκύκλιος ΥΠΠ για Ο.Σ., Φ.7.11.15, Φ.7.11.15/7 και Φ.7.11.15/9). Πώς μπορεί το σχολείο και, κατ’ επέκταση, οι δάσκαλοι, να μην έχουν ευθύνη όταν τα παιδιά βρίσκονται σ’ αυτό; Αν το είδος του φαγητού και το πρόγραμμα σίτισης δεν είναι σύμφωνο με τη σχετική εγκύκλιο τι πρέπει να κάνουν οι δάσκαλοι; Επίσης, το θέμα της επιχορήγησης “σιτηρεσίου άπορων μαθητών”, μπορεί να δημιουργεί προβλήματα στους δασκάλους, που ως συνήθως γνωρίζονται προσωπικά με τις οικογένειες των παιδιών. Θα ήταν πιο λογικό να δίνει το κράτος σε όλους αυτό το δικαίωμα έτσι ώστε να μην υπάρχουν αντιδράσεις από την κοινωνία, θεωρώντας ότι το σχολείο και οι δάσκαλοι μεροληπτούν υπέρ ή κατά κάποιων παιδιών.

Στατιστικά σημαντική διαφορά προέκυψε μεταξύ των δασκάλων που έχουν διδακτική υπηρεσία από 1 μέχρι 5 και αυτών που έχουν από 6 χρόνια και πάνω, ως

προς την άποψή τους σχετικά με τη σίτιση των μαθητών. Ενώ οι δάσκαλοι της πρώτης κατηγορίας στην πλειοψηφία τους συμφωνούν ότι η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου οι παλαιότεροι δάσκαλοι διαφωνούν. Ίσως, η πείρα να τους δίνει επιπλέον γνώσεις που οι νεότεροι αγνοούν ή μπορεί να είναι πιο συντηρητικοί στις αλλαγές. Αυτό το επιβεβαιώνει και η στατιστική ανάλυση που έγινε σχετικά με τους μόνιμους και τους ωρομίσθιους δασκάλους. Η πλειοψηφία των μόνιμων είναι αντίθετοι με την προαναφερθείσα δήλωση, ενώ οι περισσότεροι ωρομίσθιοι είναι υπερ.

8) Από τους μέσους όρους των απαντήσεων των ερωτηθέντων για τη συμβολή του ολοήμερου για μια καλύτερη κοινωνία, εξάγεται το συμπέρασμα ότι έχουν αρκετά θετική άποψη, τουλάχιστον η πλειοψηφία των δηλώσεων. Οι μέσοι όροι με τη κλίμακα 1 – 4, κυμαίνονται από 2,38 – 3,78. Από την ξεχωριστή για κάθε δήλωση, μελέτη των στοιχείων (βλ. παράρτημα: πίνακας XIX), γίνεται φανερό ότι οι δάσκαλοι θεωρούν ότι το ολοήμερο συμβάλλει αρκετά στην κάλυψη των αναγκών των εργαζόμενων γονέων, στην ορθολογική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών και στην κοινωνικοποίηση των μαθητών. Αντίθετα, δεν έχουν πειστεί απόλυτα ότι η εφαρμογή του ολοήμερου βοήθα στην ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας και στον εμπλουτισμό του αναλυτικού προγράμματος. Οι απαντήσεις είναι αναμενόμενες, αν ληφθούν υπόψη οι απαντήσεις στην 9 ερώτηση με την οποία οι δάσκαλοι ζητούν σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα.

9) Στις δηλώσεις που αφορούν εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης, υπάρχει στις περισσότερες από αυτές, μία θετική ταύτιση απόψεων από την συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων. Τα συμπεράσματα που εξάγονται από τις δηλώσεις των ερωτηθέντων είναι: α) δείχνουν ικανοποιημένοι τόσο από τον αριθμό των δασκάλων όσο και από τις αποδοχές τους στο ολοήμερο αλλά πιστεύουν ότι τα ολοήμερα σχολεία θα λειτουργούσαν καλύτερα αν υπήρχε σταθερότητα εργασιακού περιβάλλοντος για τους ίδιους, β) θεωρούν πως οι δάσκαλοι της απογευματινής ζώνης πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα με αυτούς της πρωινής και η συνεργασία μεταξύ τους είναι απαραίτητη, γ) πιστεύουν ότι το ολοήμερο βοηθάει στην καταπολέμηση της ανεργίας αφού δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για τους αδιόριστους δασκάλους αλλά δηλώνουν ότι θα πρέπει αυτοί (αδιόριστοι), να τοποθετούνται από το δημόσιο και όχι από άλλους φορείς.

10) Αναφορικά με το αν θα πρέπει στο ολοήμερο να εργάζονται δάσκαλοι της πρωινής ζώνης με υπερωριακή απασχόληση, οι απόψεις δίστανται με θετική τάση

(53,2% συμφωνώ κ 46,7% διαφωνώ). Οι αιτίες που οδηγούν σ' αυτή την διαφωνία από την μεριά των δασκάλων μπορούν να βρεθούν αν κάποιος κοιτάξει τις απαντήσεις στις ερωτήσεις 1 και 4 του δευτέρου μέρους (βλ. παράρτημα: ερωτηματολόγιο σελ. 153). Από τις απαντήσεις σ' αυτές, μπορεί κανείς να αντιληφθεί ότι οι περισσότεροι δάσκαλοι (56,9%) εργάζονται και στην πρωινή ζώνη υπερωριακά για οικονομικούς λόγους. Είναι φυσικό λοιπόν, αφού εργάζονται υπερωριακά και κερδίζουν περισσότερα χρήματα, να συμφωνούν με την άποψη αυτή. Αντίθετα, το 43,1% των ερωτηθέντων (ερώτηση 4 δευτέρου μέρους) εργάζεται μόνο στην απογευματινή ζώνη και, όπως δηλώνουν κάποιοι (24,4%) στην ερώτηση 1 (δευτέρου μέρους), είναι η μόνη τους ευκαιρία για επαγγελματική αποκατάσταση. Αν το ολόημερο απασχολεί τους δασκάλους του πρωινού με υπερωριακή απασχόληση τότε αυτοί μένουν ουσιαστικά, χωρίς δουλειά.

11) Ακόμα δύο δηλώσεις που οι απόψεις των δασκάλων δεν είναι τόσο ξεκάθαρες είναι: α) «Η λειτουργία του ολόημερου σχολείου είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων του κάθε σχολείου» με ποσοστά 57,4% υπέρ και 42,5% κατά, και β) «Τα προβλήματα που προκύπτουν στο ολόημερο σχολείο θα πρέπει να επιλύονται από τον Διευθυντή Εκπαίδευσης» με 68,2% υπέρ και 31,8% κατά. Η αιτία γι' αυτές της διχογνωμίες ίσως να είναι η ίδια, δηλαδή η επιθυμία από μέρους των δασκάλων να λύνουν μόνοι τα προβλήματα αλλά και η αδυναμία τους λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών. Αναλυτικότερα ιδιαίτερες συνθήκες όπως, πολλοί δάσκαλοι, δάσκαλοι που έρχονται μόνο το απόγευμα και όχι κάθε μέρα, η αδυναμία επικοινωνίας λόγω φόρτου εργασίας και διαφορετικού ωραρίου, οδηγούν σε προβλήματα που είναι δύσκολο να λυθούν όταν δεν υπάρχει επικοινωνία και καλή διάθεση από όλους.

12) Οι δάσκαλοι δεν διαφοροποιούν τις απόψεις τους σχετικά με τα εργασιακά ζητήματα ανάλογα με το φύλο τους ούτε ανάλογα με την αστικότητα του σχολείου. Στατιστικά σημαντικές διαφορές εντοπίζονται σε κάποιες δηλώσεις ανάλογα με τα έτη υπηρεσίας και τη σχέση εργασίας των δασκάλων (όπως π.χ. στο 10^ο συμπέρασμα παραπάνω).

13) Σχετικά με τους παιδαγωγικούς στόχους του ολόημερου, από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων δασκάλων, δεν φαίνεται να είναι απόλυτα πεπεισμένοι για την επιτυχία τους. Συγκεκριμένα, υπάρχει μία αρκετά μεγάλη μερίδα δασκάλων που συμφωνούν ότι το ολόημερο σχολείο βοηθά τους αδύναμους μαθητές και ότι προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά τους ενδιαφέροντα, ποσοστά που φτάνουν το 81,9% και 78% αντίστοιχα. Αντίθετα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (72,1%)

θεωρεί ότι η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου επηρεάζει τη διδασκαλία.

14) Τα στοιχεία όμως που προκύπτουν από τις υπόλοιπες απαντήσεις, που αφορούν παιδαγωγικούς στόχους, δεν είναι τόσο ξεκάθαρα. Ενώ, η πλειοψηφία των δασκάλων (91%) δηλώνει ότι το ολοήμερο σχολείο δεν πρέπει μόνο να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας, οι απόψεις δίστανται με θετική τάση (54,7% συμφωνώ – συμφωνώ απόλυτα και 45,3% διαφωνώ– διαφωνώ απόλυτα) στο αν πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα. Επίσης, διχογνωμία υπάρχει και σε ότι αφορά τη διαθεματικότητα (66% συμφωνώ – συμφωνώ απόλυτα και 44% διαφωνώ– διαφωνώ απόλυτα) και στο αν το ολοήμερο σχολείο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών (54,2% συμφωνώ – συμφωνώ απόλυτα και 45,7% διαφωνώ– διαφωνώ απόλυτα). Γίνεται αντιληπτό λοιπόν ότι το ολοήμερο δεν κατάφερε να πείσει τους δασκάλους, στο βαθμό που έπρεπε, για την χρησιμότητά του σ' αυτούς τους τομείς.

15) Αναφορικά με τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου, τα στοιχεία που προκύπτουν από τις δηλώσεις των δασκάλων είναι κάπως πιο ξεκάθαρα. Αναλυτικότερα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (90,9% και 86,5% αντίστοιχα) αναγνωρίζει ότι προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα και από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον. Μικρότερο είναι το ποσοστό (66,5%) αυτών που δηλώνουν ότι το ολοήμερο παρέχει αντισταθμιστική εκπαίδευση, αλλά εξίσου σημαντικό. Επίσης, σημαντικό ποσοστό (93,3%) δηλώνει ότι το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί μόνο τους εργαζόμενους γονείς, επομένως αντιλαμβάνεται τον σημαντικό ρόλο που καλείτε να παίζει στην κοινωνικοποίηση, και όχι μόνο, των μαθητών.

16) Οι περισσότεροι δάσκαλοι του δείγματος (65,8%) πιστεύουν ότι το ολοήμερο δεν μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών. Υπάρχει όμως και ένα σημαντικό ποσοστό (34,2%) που διαφωνεί. Αυτό ίσως να δικαιολογείται αν ληφθούν υπόψη τα ποσοστά των δηλώσεων: «*Το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο*» (54,4% συμφωνώ κ 45,7% διαφωνώ) και «*Το ολοήμερο σχολείο απαλλάσσει την οικογένεια από την αναζήτηση πρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού εκτός σχολείου*» (59,4% συμφωνώ κ 40,6% διαφωνώ). Ακόμα, σε συνδυασμό με τον μέσο όρο στην ερώτηση 11 για τον περιορισμό της παραπαιδείας (βλ. παράρτημα: ερωτηματολόγιο) γίνεται αντιληπτό ότι οι δάσκαλοι, από την επαφή τους με την κοινωνία διαπιστώνουν ότι η λειτουργία του ολοήμερου έχει καταπολεμήσει την

παραπαιδεία, αν και δεν είναι σίγουροι ότι τα φροντιστήρια προσφέρουν περισσότερα πράγματα από το σχολείο. Υπάρχει η πιθανότητα να πιστεύουν ότι οι γονείς δεν έχουν ξεπεράσει τις “ανασφάλειές” τους και γι’ αυτό φορτώνουν τα παιδιά και με τα δύο (φροντιστήρια και ολοήμερο), με αποτέλεσμα μείωση του ελεύθερού τους χρόνου.

17) Οι απόψεις των ερωτηθέντων δεν συμπίπτουν στη δήλωση: «Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών για τον τρόπο διαμόρφωσης του προγράμματος του ολοήμερου», καθώς το 54,4% συμφωνεί και το 45,7% διαφωνεί. Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι επικρατεί μία σύγχυση στους δασκάλους γιατί, ενώ αναγνωρίζουν ότι χρειάζονται με το μέρος τους τους γονείς, δεν ξέρουν αν είναι σωστό να τους επιτρέπουν να ασχοληθούν με (εκπαιδευτικά κ άλλα) θέματα στα οποία πιθανόν να μην έχουν τις απαραίτητες γνώσεις.

18) Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι, σε κάποιες από τις δηλώσεις, οι απόψεις των δασκάλων διαφοροποιούνται με βάση τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά.

19) Η τοπική κοινωνία, που βρίσκεται το κάθε ολοήμερο, έχει αποδεχτεί το θεσμό σε ικανοποιητικό βαθμό. Τουλάχιστο αυτό πιστεύει ένα αρκετά μεγάλο μέρος δασκάλων του δείγματος (65%) άρα, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι αυτό που εισπράττουν οι δάσκαλοι από τους γονείς είναι η ικανοποίηση.

20) Τέλος, σχετικά με τις αλλαγές και βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν στο ολοήμερο σχολείο, οι απόψεις των δασκάλων που υπερτερούν καταγράφονται ως ακολούθως: α)καλύτερη οργάνωση και προγραμματισμός από το υπουργείο και β)η βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής, με ποσοστά 58,5% και 45,2% αντίστοιχα.

Συμπερασματικά, από όλα τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι δάσκαλοι εκτιμούν και αντιλαμβάνονται τη θετική συμβολή του ολοήμερου σχολείου στην εκπαίδευση. Αναγνωρίζουν τον κοινωνικό και παιδαγωγικό ρόλο που καλείται να παίξει, καθώς και ότι πρόκειται για ένα καινοτόμο θεσμό. Παράλληλα, εξακολουθούν να πιστεύουν ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης που αν δεν πραγματοποιηθούν ο θεσμός θα θεωρηθεί αναποτελεσματικός. Κοινά παραδεκτό, από τους περισσότερους, είναι το ότι το μεγαλύτερο μειονέκτημα που παρουσιάζει το ολοήμερο είναι το έλλειμμα οργάνωσης και υλικοτεχνικής υποδομής.

Ακολουθώς, από τη διαπραγμάτευση των ζητούμενων της εργασίας και την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, μπορούν να προκύψουν δεδομένα που οδηγούν στην διατύπωση προτάσεων για την περαιτέρω βελτίωση του θεσμού.

Σύμφωνα με την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, το όλο πρόγραμμα του σχολείου αλλά και το κάθε μάθημα ξεχωριστά, πρέπει να προσαρμοστεί στις βασικές αρχές του προαιρετικού ολοήμερου. Αυτό απαιτεί συνολική αναδιάταξη, αναβάθμιση και ουσιαστική ανανέωση του τρόπου που πραγματοποιείται το μάθημα στις τάξεις. Αυτό θα μπορούσε να γίνει εφικτό μέσω της οργανωμένης επιμόρφωσης των δασκάλων σε πρακτικά ζητήματα μεθοδολογίας της διδασκαλίας και γενικά οργάνωσης της λειτουργίας της τάξης. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε κάθε σχολείο να οργανώνει προγράμματα σεμιναριακής ενημέρωσης, τα οποία θα προσανατολίζονται σε πρακτικά ζητήματα, έτσι ώστε να επιλύονται τα σχετικά προβλήματα και οι απορίες των δασκάλων του συγκεκριμένου σχολείου. Με αυτό τον τρόπο η επιμόρφωση θα είναι ευέλικτη, ενώ θα έρθουν κοντά θεωρία και πράξη.

Ακόμα, θα πρέπει να αναδιαρθρωθεί και να αναπροσαρμοστεί το πρόγραμμα και όσον αφορά την επιλογή των μαθημάτων, αλλά και σε ό,τι έχει να κάνει με το περιεχόμενο των παρεχόμενων γνώσεων. Ένας καινούργιος θεσμός στην εκπαίδευση, όπως είναι το προαιρετικό ολοήμερο, δεν είναι δυνατόν να καλείται να μεταδώσει παραδοσιακές-συντηρητικές γνώσεις, μέσα από παραδοσιακά σχολικά εγχειρίδια. Πρέπει να γίνει άμεση αναδιοργάνωση της ύλης για όλα τα διδασκόμενα μαθήματα. Έτσι θα απαλλαγεί το ολοήμερο από τις επικαλύψεις που υπάρχουν από μάθημα σε μάθημα, τις άσκοπες επαναλήψεις και τις ξεπερασμένες γνώσεις. Συνεπώς είναι απαραίτητη η αναδιοργάνωση του Αναλυτικού Προγράμματος του προαιρετικού ολοήμερου.

Σχετικά με το ωράριο λειτουργίας, θα πρέπει σε κάθε σχολείο να διαμορφώνεται, ανάλογα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες που πιθανόν να υπάρχουν. Έτσι, η δυνατότητα για μείωση ή ακόμα και αύξηση του χρόνου, ανάλογα με τις εκάστοτε συνθήκες της περιοχής (του σχολείου και της τοπικής κοινωνίας), με τρόπο όμως που να μην αποπροσανατολίζεται το ολοήμερο από το βασικό του στόχο (της μη-σχολειοποίησης του χρόνου του μαθητή) και να μην διασαλεύεται η ομαλή λειτουργία του σχολείου, θα βοηθούσε την καλύτερη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου. Θα μπορούσε λοιπόν κάθε ολοήμερο σχολείο, βάση των ιδιαιτέρων συνθηκών που το αφορούν, να έχει το δικό του ωράριο.

Επιπλέον, στο φάσμα της προσαρμοστικότητας και της ελαστικότητας του ολοήμερου προγράμματος αλλά και της καλύτερης λειτουργίας του, θα βοηθούσε το κάθε σχολείο να έχει το αποκλειστικό προνόμιο της επιλογής των επιπλέον αντικειμένων μάθησης και ψυχαγωγίας. Το κάθε σχολείο, καλό θα ήταν, να επιλέγει τα μαθήματα που θα απαρτίζουν το πρόγραμμα τους με τη συνδρομή της γνώμης των γονιών και των μαθητών και με βάση τις δυνατότητες που διαθέτει, τους χώρους και το προσωπικό του. Το πρόγραμμα θα μπορούσε να οργανωθεί έτσι ώστε ο κάθε μαθητής να μπορεί να διαλέξει το μάθημα ή τη δραστηριότητα που θα παρακολουθήσει με βάση τα ενδιαφέροντά του. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε, ενδεχομένως, να φανεί και η παιδαγωγική αξία κάθε αντικειμένου, ενώ μεγαλώνουν οι πιθανότητες να παρέχει και τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

Επίσης, για το θέμα της υλικοτεχνικής υποδομής, η πιο ομαλή και σταθερή οικονομική ενίσχυση του ολοήμερου, θα μπορούσε να αναβαθμίσει τις υφιστάμενες συνθήκες λειτουργίας και να συντελέσει, ώστε να γίνει αποτελεσματικός ο θεσμός του ολοήμερου. Θα μπορεί να είναι εφικτή η ετήσια χρηματοδότηση, ώστε να μπορούν να γίνονται επιδιορθώσεις και βελτιώσεις του σχολείου, να ανανεώνεται ο εξοπλισμός και να αγοράζεται καινούργιος. Ακόμα, οι ανάγκες των δασκάλων για εκπαιδευτικά και αναλώσιμα υλικά θα μπορούν να εξασφαλίζονται πιο άμεσα.

Ακόμα, από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώνεται η επιτακτική ανάγκη για καλύτερη οργάνωση και συντονισμό στο πρόγραμμα λειτουργίας του ολοήμερου. Γεγονός που προϋποθέτει, από τους υπεύθυνους οργάνωσης, ξεκαθάρισμα του ρόλου τους στα πλαίσια του ολοήμερου και του τρόπου που θα παρεμβαίνουν σ' αυτό. Η καλύτερη οργάνωση του προγράμματος συνεπάγεται μια σειρά ενεργειών όπως: αποφυγή του διαχωρισμού των μαθημάτων σε πρωτεύοντα (ακαδημαϊκά) και δευτερεύοντα (μη ακαδημαϊκά), δημιουργία συνθηκών οι οποίες προϋποθέτουν ποιοτική παρέμβαση σε κάθε μάθημα, συχνή και ουσιαστική επικοινωνία από όλους τους εμπλεκόμενους, καλύτερο συντονισμό των ωρών διδασκαλίας και επαναδιατύπωση των στόχων της κάθε διδακτικής ενότητας στα πλαίσια του ολοήμερου προγράμματος. Επίσης, με τον συντονισμό του προγράμματος εννοείται η διαμόρφωση όλων των απαραίτητων προϋποθέσεων και συνθηκών, ώστε να εξασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία του σχολείου. Για να εξασφαλιστούν όλα αυτά χρειάζεται να γίνουν προσλήψεις 'ειδικού προσωπικού' για κάθε ολοήμερο σχολείο. Το προσωπικό αυτό θα εκτελεί χρέη γραμματέα και θα αναλαμβάνει τη διεκπεραίωση

όλων των σχετικών θεμάτων έτσι ώστε να μπορεί το πρόγραμμα να λειτουργεί ομαλότερα και αποτελεσματικότερα.

Ωστόσο, το θέμα της διερεύνησης του Ολοήμερου σχολείου δεν ολοκληρώνεται με την παρούσα έρευνα. Για να αποκτηθεί μια σφαιρική αντίληψη και μια πιο ολοκληρωμένη γνώση, είναι ανάγκη να διερευνηθούν και άλλες πλευρές του Ολοήμερου σχολείου.

Ο σχεδιασμός μίας παρόμοιας έρευνας η οποία θα περιελάμβανε και τις απόψεις των γονέων και μαθητών, θα οδηγούσε στη πιο βαθιά κατανόηση των προβλημάτων που πιθανών να υπάρχουν στη λειτουργία του θεσμού και σε μια πιο σφαιρική αντίληψη του θέματος.

Επίσης, θα μπορούσε να σχεδιαστεί μία έρευνα που θα σύγκρινε τις απόψεις των δασκάλων σε σχέση με αυτές των μαθητών ή των γονιών αντίστοιχα σχετικά με διάφορα θέματα που αφορούν το προαιρετικό ολοήμερο στη Κύπρο.

Ακόμα, πολύ χρήσιμη θα ήταν μία έρευνα για τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε προαιρετικό ολοήμερο (ωράριο, προσφερόμενα μαθήματα, υλικοτεχνική υποδομή, προσωπικό)

Όμως και η μελέτη των περιεχομένων και της συχνότητας των επιμορφώσεων θα είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, για να δούμε πόσο αποτελεσματική είναι. Μέσω των επιμορφώσεων και των κατάλληλων επιμορφωτών, οι δάσκαλοι αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις και ενημερώνονται ικανοποιητικά πάνω στις νέες εξελίξεις στην εκπαίδευση.

Τέλος, θα μπορούσε να ακολουθήσει μία συγκριτική – έρευνα, μετά από κάποιο χρονικό διάστημα εφαρμογής του ενιαίου ολοήμερου δημοτικού, η οποία θα εξέταζε αν διαφοροποιούνται οι απόψεις των δασκάλων που εργάζονται σε Ενιαία Ολοήμερα σε σχέση με αυτούς που εργάζονται σε προαιρετικά ολοήμερα δημοτικά σχολεία.

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **BERELSON B.**, Content analysis in communication research, Clencoe, III, *free press*, 1952.
2. **JAVEAU J.**, Η ερευνα με ερωτηματολόγιο: το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή, Αθήνα, εκδόσεις *Τυπωθήτω*, 1996.
3. **ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗΣ Ν. & ΒΑΜΒΟΥΚΑΣ Μ.**, Οδηγός για την εκπόνηση και τη σ'νταξη γραπτής ερευνητικής εργασίας σεμιναριακής, πτυχιακής, διπλωματικής, εκδόσεις *Ατραπός*, 2005.
4. **ΑΡΒΑΝΙΤΗ Ι.**, «...έχω την πεποίθηση ότι εργάζομαι σε ένα σχολείο που θέλει να υπερβεί το παραδοσιακό σχολείο» Οι δάσκαλοι μιλούν για το ολοήμερο σχολείο, εισήγηση στο: Τοπικό Σεμινάριο Στελεχών και Δασκάλων για το ολοήμερο Σχολείο, που διοργανώθηκε από το 5^ο Γραφείο Π.Ε. Δυτικής Θεσσαλονίκης στις 24-12-2003, 2004.
5. **ΒΑΜΒΟΥΚΑΣ Μ.**, Εισαγωγή στη ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία, Αθήνα, εκδόσεις *Γρηγόρη*, 2002.
6. **ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ Χ.**, Κοινωνιολογική, Γνωστική και Εκπαιδευτική θεμελίωση του θεσμού του Ολοήμερου Σχολείου (Ελληνική και διεθνής εμπειρία), Επιστιμονική Σειρά: Καινοτομίες στην Εκπαίδευση, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις *Κυριακίδη*, 2007.
7. **ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ Χ.**, Αξιολόγηση του ολοήμερου σχολείου: Δομές, λειτουργίες, επιπτώσεις και προοπτικές, μια σύνοψη στα πρακτικά του: *Πανελληνίου Συνεδρίου κέντρου εκπαιδευτικής έρευνας-Έρευνα για την ελληνική εκπαίδευση*, Αθήνα (υπό έκδοση), 2001, σ. 1-30.
8. **ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ Χ.**, Βασικοί άξονες διαμόρφωσης του προγράμματος του ολοήμερου σχολείου, στο: Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργίες και προοπτικές*. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001, σ. 63-76.
9. **ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ Χ.**, Ολοήμερο σχολείο: Διαπιστώσεις για τη λειτουργία ολοήμερων προγραμμάτων διεθνώς, στο: *Έκφραση*, 2000, 19, σ. 8-13.
10. **ΒΙΤΣΙΛΑΚΗ Χ./ ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι.**, Το ολοήμερο σχολείο: Μια συνοπτική πρόταση για την εφαρμογή του, στο: Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργίες και προοπτικές*. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001, σελ. 45-54.
11. **ΚΑΛΥΒΑΣ Χ.**, Ολοήμερο σχολείο, Εισήγηση στο 20^ο Συνέδριο ΔΟΕ-ΠΟΕΔ, Ηράκλειο, 2006

12. ΚΑΝΑΚΗΣ Ι., Η οργάνωση της διδασκαλίας – μάθησης με ομάδες εργασίας, Αθήνα, εκδόσεις *Τυπωθήτω*, 2001.
13. ΚΑΝΑΚΗΣ Ι., Διδασκαλία και μάθηση με σύγχρονα μέσα επικοινωνίας, Αθήνα, εκδόσεις *Γρηγόρη*, 1999.
14. ΚΑΤΣΙΚΑΣ Χ. & ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ Γ., Κρίση του σχολείου και εκπαιδευτική πολιτική, Αθήνα, εκδόσεις *Gutenberg*, 1998.
15. ΚΟΠΤΣΗΣ Α., Το ολόημερο κοινωνικό σχολείο της βασικής εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις *university studio press*, 2005.
16. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Ε., Ολόημερο σχολείο: Ευρωπαϊκή εμπειρία, Ερευνητικά δεδομένα, Εισήγηση στο 20^ο Συνέδριο ΔΟΕ-ΠΟΕΔ, Ηράκλειο, 2006.
17. ΚΥΡΙΔΗΣ Α. Γ., ΤΣΑΚΙΡΙΔΟΥ Ε. & ΑΡΒΑΝΙΤΗ Ι. Γ., (επιμ.) Το ολόημερο δημοτικό σχολείο στην Ελλάδα, Αθήνα, εκδόσεις *Copyright*, 2006.
18. ΚΥΡΙΖΟΓΛΟΥ Γ. & ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ Γ., Ολόημερο Δημοτικό Σχολείο: Πώς αξιολογούν την εφαρμογή του θεσμού γονείς, δάσκαλοι/λες και διευθυντές/ντριες, στο: *Μακεδόν*, τ. 13, σελ. 79–91, 2004.
19. ΛΑΜΝΙΑΣ Κ., Αφειτηρίες της σχολικής αποτυχίας και δυνατότητες παρέμβασης του ολόημερου σχολείου, στο: Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (επιμ.), *Ολόημερο σχολείο: Λειτουργίες και προοπτικές*. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001, σ. 170-185.
20. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α., Αξιολόγηση της λειτουργίας του θεσμού του ολόημερου σχολείου στην Κύπρο, Εισήγηση στο 20^ο Συνέδριο ΔΟΕ-ΠΟΕΔ, Ηράκλειο, 2006.
21. ΜΟΥΣΙΟΥ – ΜΥΛΩΝΑ, Ο., Τα ολόημερα σχολεία του νομού Φλώρινας, Μια μελέτη περίπτωσης, στο: *Μακεδόν*, τ. 12, σελ. 57 – 68, 2004.
22. ΜΠΟΥΖΑΚΗΣ Σ., Το ολόημερο σχολείο θεωρία και πράξη – σύγχρονες τάσεις, Εισήγηση στο 9^ο Συνέδριο ΔΟΕ-ΠΟΕΔ, Πάφος, 1995.
23. ΞΩΧΕΛΛΗΣ Π., Σχολείο και δάσκαλος μπροστά στις σύγχρονες προκλήσεις, στο: *Μακεδόν*, τ. 4, σελ. 3-20, 1997-98.
24. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Πιλοτικό Ολόημερο Σχολείο (1999 – 2003), Αθήνα: Υ.Π.Ε.Π.Θ./ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2004.
25. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Ν., Λεξικό Ψυχολογίας. Αθήνα: του ιδίου, 1994, σελ. 66.
26. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Κ., Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας, Λευκωσία, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, 1996.
27. ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ Μ. & ΣΟΥΣΑΜΙΔΟΥ Α., Ολόημερο σχολείο: Μια νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις *university studio press*, 2004.

- 28. ΠΑΣΙΑΡΔΗΣ Π., ΚΟΥΤΣΕΛΙΝΗ Μ., ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Α. & ΤΣΟΥΡΗΣ Χ.,** Διαμορφωτική Αξιολόγηση του Θεσμού του Ολοήμερου Σχολείου στη Δημοτική Εκπαίδευση της Κύπρου, Λευκωσία: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, 2000.
- 29. ΠΕΡΣΙΑΝΗΣ Π.,** Φιλοσοφικά, παιδαγωγικά και πρακτικά προβλήματα που σχετίζονται με την καθιέρωση και λειτουργία του ολοήμερου σχολείου, Παιδαγωγική Επιθεώρηση, 1997, 26, 61-74.
- 30. ΠΛΕΥΡΑΚΗ Σ.,** Το ολοήμερο σχολείο: «Μια μελέτη των Προαιρετικών Ολοήμερων Δημοτικών Σχολείων της Κρήτης», Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2005.
- 31. ΠΟΥΡΣΑΝΙΔΟΥ Ε.,** Αξιολόγηση της πειραματικής εφαρμογής του ολοήμερου σχολείου στην Κύπρο με βάση τις ανάγκες των δασκάλων που συμμετέχουν στο θεσμό, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, *εκδόσεις Σπανίδη*, 2000.
- 32. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,** Εισαγωγή στην Παιδαγωγική Επιστήμη, Αθήνα, *εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα*, 2000.
- 33. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,** Προλογικό σημείωμα, στο: Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργίες και προοπτικές*. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001, σελ. 5-7, **α'.**
- 34. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ, Ι.,** Ολοήμερο σχολείο: Διεθνείς εξελίξεις και η ελληνική περίπτωση, στο: Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργίες και προοπτικές*. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001, σελ. 15-44, **β'.**
- 35. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,** Γνωριμία με το ολοήμερο σχολείο, στο: Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (επιμ.), *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργίες και προοπτικές*. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001, σ. 55-61, **γ'.**
- 36. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,** Εκπαίδευση και κοινωνία στην Ελλάδα, Αθήνα, *εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα*, 2001, **δ'.**
- 37. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,** Ολοήμερο σχολείο: Μια πρώτη προσπάθεια εφαρμογής του στην Ελλάδα, στο: Χατζηδήμου, Δ. (επιμ.), *Παιδαγωγική και Εκπαίδευση*, Θεσσαλονίκη, *εκδόσεις Κυριακίδη*, 2001, σ. 589-604, **ε'.**
- 38. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι.,** Το Ολοήμερο σχολείο στην Ελλάδα: Η περιπέτεια ενός θεσμού, στο: Παν. Αγγελίδης – Γεωργ. Μαυροειδής (Επιστημονική Επιμέλεια), *Εκπαιδευτικές καινοτομίες για το Σχολείο του μέλλοντος*, Αθήνα, *εκδόσεις τυποθήτω – Γιώργος Δαρδανός*, 2004.
- 39. ΠΥΡΓΙΩΤΑΚΗΣ Ι., ΧΑΝΙΩΤΑΚΗΣ Ν. & ΘΩΪΔΗΣ Ι.,** Ολοήμερο σχολείο: Νέες απαιτήσεις για το ρόλο του Δασκάλου, στο: Πυργιωτάκης, Ι.Ε. (επιμ.),

Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργίες και προοπτικές. Αθήνα, ΥΠ.Ε.Π.Θ., 2001, σ. 158-168.

40. **ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Σ.,** Το Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο της Κύπρου – Προοπτικές, Εισήγηση στο 20^ο Συνέδριο ΔΟΕ-ΠΟΕΔ, Ηράκλειο 2006.
41. **ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ Ι.,** Το Ολοήμερο Σχολείο στη θεωρία και την πράξη. Μια μελέτη περίπτωσης των Πιλοτικών Ολοήμερων Σχολείων της Κρήτης. Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2003.
42. Υ.Π.Π. (30/8/2004), Επιστολή Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού προς τους διευθυντές των Ο.Σ.. με θέμα Ολοήμερο Σχολείο. (Ημερ. 30 Αυγούστου 2004). Ενημέρωση διευθυντών Ολοήμερων Σχολείων για τη λειτουργία των Ολοήμερων Σχολείων για τη σχολική χρονιά 2004-05.
43. Υ.Π.Π., Μικροέρευνα για τη λειτουργία των Ολοήμερων Σχολείων τη σχολική χρονιά 2001-02, Λευκωσία, 2002.
44. Υ.Π.Π., Μικροέρευνα για τη λειτουργία των Ολοήμερων Σχολείων τη σχολική χρονιά 2002-03, Λευκωσία, 2003.
45. Υ.Π.Π., Μικροέρευνα για τη λειτουργία των Ολοήμερων Σχολείων τη σχολική χρονιά 2003-04, Λευκωσία, 2004.
46. Υ.Π.Π., Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Ολοήμερο Σχολείο.
47. **ΧΑΝΙΩΤΑΚΗ Ν.,** Παιδαγωγική και κοινωνιολογική θεμελίωση του ολοήμερου σχολείου, *υπό δημοσίευση* στο: Το σχολείο και το Σπίτι, 2001, 57.
48. **ΧΟΠΛΑΡΟΣ Γ.,** Πρόταση για εναλλακτικά μοντέλα Ολοήμερου Υποχρεωτικού Σχολείου, Εισήγηση στο 20^ο Συνέδριο ΔΟΕ-ΠΟΕΔ, Ηράκλειο 2006.

9. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

➤ Προσωπικές πληροφορίες

- ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΘΟΥΛΑ
- ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: Άγαμη
- ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 5-6-1977
- ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: Λεμεσός – Κύπρος
- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: Εκπαιδευτικός
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: 28^{ης} Οκτωβρίου 8, Ρέθυμνο
- ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 6977209615
- E mail: anthya@edc.uoc.gr

➤ Σπουδές

2003-2005

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.**

Βαθμός πτυχίου: Άριστα 8,62.

1997-2001

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΊΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Βαθμός πτυχίου: Άριστα 9.

➤ Ξένες Γλώσσες

Αγγλικά
Ιταλικά
Γνώση Η/Υ

➤ Γνώση χειρισμού Η/Υ

Windows Me-Xp, Word Xp-2003 , Excel Xp-2003 , Access Xp-2003 , Internet Explorer 6, Netscape Navigator 6 , Outlook Xp-2003, Power point Xp-2003.

➤ Ασχολίες και ενδιαφέροντα

Διάβασμα, Μουσική, Ταξίδια,

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

10. 1. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Πίνακας I: Κατανομή των δασκάλων του δείγματος κατά έτη υπηρεσίας σε ολοήμερο τμήμα

Έτη υπηρεσίας σε ολοήμερο τμήμα	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
0 – 2	201	75,3
3 – 8	66	24,7
Σύνολο	267	100,0

Πίνακας II: Αριθμός τμημάτων ανά ολοήμερο σχολείο

Αριθμός τμημάτων	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
0 – 2	186	71,5
3 – 8	74	28,5
Σύνολο	260	100,0

Πίνακας III: Μέσος όρος – τυπική απόκλιση του αριθμού των τμημάτων ανά ολοήμερο σχολείο

Απάντησαν	260
Δεν απάντησαν	10
Μέσος όρος	2,35
Τυπική απόκλιση	1,118

Πίνακας IV: Αριθμός μαθητών ανά ολοήμερο σχολείο

Αριθμός μαθητών	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
8 – 20	73	30,0
21 – 30	103	42,4
31 – 40	29	11,9
41 – 80	38	15,6
Σύνολο	243	100,0

Πίνακας V: Μέσος όρος – τυπική απόκλιση του αριθμού των μαθητών ανά ολοήμερο σχολείο

Απάντησαν	243
Δεν απάντησαν	27
Μέσος όρος	29,73
Τυπική απόκλιση	16,109

Πίνακας VI: Επιλογή των δασκάλων για συμμετοχή στο ολοήμερο

Επιλογή για συμμετοχή στο ολοήμερο	Συχνότητα (f)	Ποσοστό (%)
Ναι	260	97,4
Όχι	7	2,6
Σύνολο	267	100,0
Δεν απάντησαν	3	1,1

Πίνακας VII: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο, ως προς το φύλο τους

Πληροφόρηση για το ολοήμερο σχολείο ⁴² :	Φύλο							
	Άντρας				Γυναίκα			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Πρέπει να δίνονται στους δασκάλους του ολοήμερου σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης.	0	3	29	40	0	4	75	116
	p= 0,493							
Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο πρέπει να έχουν ειδική επιμόρφωση.	6	31	21	13	14	76	76	30
	p= 0,616							
Η συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων του Ο.Σ. και των γονιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή του λειτουργία .	2	6	38	25	1	12	123	61
	p= 0,929							
Η πληροφόρηση που έχουν οι δάσκαλοι για το ολοήμερο είναι επαρκής.	2	31	31	7	11	94	80	10
	p= 0,158							

⁴² 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Πίνακας VIII: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με τους παιδαγωγικούς στόχους του ολοήμερου, ως προς τα έτη διδακτικής τους υπηρεσίας

Παιδαγωγικοί στόχοι	Έτη διδακτικής υπηρεσίας																															
	1-5				6-10				11-20				21+																			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4																
Η διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο Ο.Σ.	5	47	78	15	2	17	19	5	4	12	15	4	0	28	9	3	df 3, p= 0,020															
Το δεν Ο.Σ. σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών	6	62	62	11	2	22	17	1	1	12	18	3	1	11	26	2	df 3, p= 0,095															
Το Ο.Σ. πρέπει μόνο, να ετοιμάζει τους μαθητές για την επόμενη μέρα	37	93	8	7	9	29	4	1	7	27	1	1	6	32	2	0	df 3, p= 0,897															
Το Ο.Σ. πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες	7	63	60	15	1	19	20	3	1	10	19	5	3	15	18	3	df 3, p= 0,347															
Το Ο.Σ. προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών	1	29	85	31	0	6	31	6	0	10	19	7	0	11	25	4	df 3, p= 0,408															
Θα πρέπει να συστήνουμε στους αδύναμους μαθητές το Ο.Σ.	4	23	74	42	0	7	24	12	0	7	19	10	0	6	25	9	df 3, p= 0,990															
Ύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών σε ένα τμήμα δεν επηρεάζει τη διδασκαλία	29	82	31	5	7	22	12	2	6	21	7	2	3	21	14	2	df 3, p= 0,130															

Πίνακας ΙΧ: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με τους κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου, ως προς τα έτη διδακτικής τους υπηρεσίας

Κοινωνικοί στόχοι	Έτη διδακτικής υπηρεσίας																
	1-5				6-10				11-20				21+				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
Το Ο.Σ. παρέχει αντισταθμιστική εκπαίδευση.	4	43	83	8	1	16	22	2	2	8	23	2	1	9	28	2	df 3, p= 0,562
Το Ο.Σ. απαλλάσσει την οικογένεια από την αναζήτηση πρόσθετου εκπ.υλικού.	4	51	68	23	2	19	17	5	1	15	14	4	0	15	22	3	df 3, p= 0,487
Το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο	15	48	68	15	4	20	14	4	5	12	13	4	2	13	22	3	df 3, p= 0,481
Το Ο.Σ. προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε παιδιά από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον	3	17	89	37	1	3	32	6	2	4	20	9	1	5	29	5	df 3, p= 0,545
Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών για τη διαμόρφωση του προγράμματος του Ο.Σ.	9	50	72	12	2	20	18	3	0	12	19	4	1	20	19	0	df 3, p= 0,195
Το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί μόνο τους εργαζόμενους γονείς	3	5	68	70	0	4	29	10	1	3	23	8	0	2	30	8	df 3, p= 0,001
Το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών	23	78	36	9	1	24	15	2	3	16	15	1	1	27	12	0	df 3, p= 0,170
Το Ο.Σ. προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα	2	7	63	72	0	4	28	11	0	8	19	8	0	3	29	8	df 3, p= 0,000

Πίνακας X: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου, ως προς το φύλο τους

Υλικοτεχνική υποδομή Ο.Σ. Για να λειτουργήσουν σωστά τα Ο.Σ. ⁴³ :	Φύλο							
	Αντρας				Γυναίκα			
	1	2	3	4	1	2	3	4
χρειάζονται ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό	0	9	35	29	0	9	104	81
	p= 0,363							
είναι απαραίτητο να υπάρχουν ηλεκτρονικοί υπολογιστές σε κάθε ολοήμερο σχολείο.	0	0	20	53	0	0	49	148
	p= 0,673							
η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου.	5	21	27	19	5	57	78	52
	p= 0,546							
χρειάζονται ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες για την ξεκούραση των μαθητών.	0	7	30	34	0	20	83	94
	p= 0,966							
είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες και εξοπλισμένες αίθουσες για τις δραστηριότητες του ολοήμερου σχολείου.	0	5	30	37	0	8	61	128
	p= 0,039							
δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές	28	31	9	3	82	90	18	3
	p= 0,383							

⁴³ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Πίνακας XI: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης, ως προς το φύλο τους

Εργασιακά ζητήματα ⁴⁴	Φύλο								
	Αντρας				Γυναίκα				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Υπάρχει επάρκεια εκπαιδευτικού προσωπικού στα Ο.Σ.	3	17	35	17	4	35	111	47	p= 0,365
Οι δάσκαλοι των Ο.Σ. είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους	3	12	43	13	2	25	120	50	p= 0,085
Στο Ο.Σ. θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι του πρωινού με υπερωριακή απασχόληση	6	18	29	17	36	64	66	29	p= 0,006
Η καλύτερη λειτουργία Ο.Σ. προϋποθέτει σταθερότητα εργασιακού περιβ. για δασκάλους	0	8	41	22	1	20	120	53	p= 0,666
Απαιτείται η συνεργασία των δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	1	2	29	40	2	8	84	102	p= 0,593
Ίδια δικαιώματα δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	0	3	28	41	1	13	81	99	p= 0,322
Η λειτουργία του Ο.Σ. είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων	11	13	36	10	12	76	84	21	p= 0,358
Τα προβλήματα θα πρέπει να επιλύονται από τον Διευθυντή Εκπαίδευσης	4	22	35	9	12	44	101	31	p= 0,278
Το Ο.Σ. δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για αδιόριστους	0	2	28	42	2	4	50	139	p= 0,056
Οι δάσκαλοι του Ο.Σ. θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο	3	4	26	37	4	7	56	128	p= 0,048

⁴⁴ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Πίνακας XII: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο, ως προς την αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται

Πληροφόρηση για το ολοήμερο σχολείο ⁴⁵ :	Αστικότητα σχολείου								
	Πόλη				Χωριό				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Πρέπει να δίνονται στους δασκάλους του ολοήμερου σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης.	0	1	34	43	0	5	69	109	p= 0,580
Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο πρέπει να έχουν ειδική επιμόρφωση.	8	34	24	10	11	70	71	33	p= 0,071
Η συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων του Ο.Σ. και των γονιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή του λειτουργία .	2	7	47	21	0	11	109	65	p= 0,098
Η πληροφόρηση που έχουν οι δάσκαλοι για το ολοήμερο είναι επαρκής.	5	34	35	3	8	89	73	13	p= 0,939

Πίνακας XIII: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο, ως προς τα έτη διδακτικής τους υπηρεσίας

Πληροφόρηση για το ολοήμερο σχολείο ⁴⁶ :	Έτη διδακτικής υπηρεσίας																
	1-5				6-10				11-20				21+				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
Πρέπει να δίνονται στους δασκάλους του ολ. σαφείς οδηγίες για μαθ. της απογ. ζώνης.	0	4	57	85	0	2	14	27	0	0	11	25	0	1	21	17	df 3, p= 0,139
Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολ. πρέπει να έχουν ειδική επιμόρφωση.	12	63	47	23	2	17	19	5	3	13	13	7	2	13	17	8	df 3, p= 0,476
Η συχνή επικοινωνία δασκάλων Ο.Σ. και γονιών απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή του λειτουργία .	2	12	90	43	0	2	21	20	1	0	26	9	0	3	23	13	df 3, p= 0,159
Η πληροφόρηση που έχουν οι δάσκαλοι για το ολ. είναι επαρκής.	8	63	62	11	2	25	15	1	1	15	17	3	0	21	17	2	df 3, p= 0,335

⁴⁵ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

⁴⁶ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Πίνακας XIV: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με θέματα που αφορούν την υλικοτεχνική υποδομή του ολοήμερου σχολείου, ως προς την αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται

Υλικοτεχνική υποδομή Ο.Σ. Για να λειτουργήσουν σωστά τα Ο.Σ. ⁴⁷ :	Αστικότητα σχολείου								
	Πόλη				Χωριό				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
χρειάζονται ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό υλικό	0	6	39	34	0	12	97	73	p= 0,758
είναι απαραίτητο να υπάρχουν ηλεκτρονικοί υπολογιστές σε κάθε ολοήμερο σχολείο.	0	0	20	59	0	0	48	137	p= 0,915
η σίτιση των μαθητών πρέπει να είναι ευθύνη του σχολείου.	3	18	40	15	6	57	64	55	p= 0,744
χρειάζονται ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες για την ξεκούραση των μαθητών.	0	10	34	33	0	16	78	91	p= 0,259
είναι απαραίτητο να υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένες και εξοπλισμένες αίθουσες για τις δραστηριότητες του ολοήμερου σχολείου.	0	3	31	44	0	9	56	120	p= 0,247
δεν χρειάζονται καμία αλλαγή. Μπορούν να λειτουργήσουν με τις υπάρχουσες κτιριακές υποδομές	26	44	6	1	81	76	19	5	p= 0,318

Πίνακας XV: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με την πληροφόρηση που τους παρέχεται για το ολοήμερο σχολείο, ως προς τη σχέση εργασίας

Πληροφόρηση για το ολοήμερο σχολείο ⁴⁸ :	Σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος								
	Μόνιμοι				Μόνιμοι				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Πρέπει να δίνονται στους δασκάλους του ολοήμερου σαφείς οδηγίες για τα μαθήματα της απογευματινής ζώνης.	0	4	53	83	0	3	51	71	p= 0,716
Οι δάσκαλοι που εργάζονται στο ολοήμερο πρέπει να έχουν ειδική επιμόρφωση.	10	52	53	25	10	55	42	18	p= 0,226
Η συχνή επικοινωνία μεταξύ των δασκάλων του Ο.Σ. και των γονιών είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή του λειτουργία .	1	8	81	50	2	9	79	36	p= 0,182
Η πληροφόρηση που έχουν οι δάσκαλοι για το ολοήμερο είναι επαρκής.	4	70	60	7	9	55	49	10	p= 0,947

⁴⁷ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

⁴⁸ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Πίνακας XVI: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με εργασιακά ζητήματα που απασχολούν το τομέα της εκπαίδευσης, ως προς την αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται

Εργασιακά ζητήματα ⁴⁹	Αστικότητα σχολείου								
	Πόλη				Χωριό				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Υπάρχει επάρκεια εκπαιδευτικού προσωπικού στα Ο.Σ.	3	14	35	26	4	37	108	36	p= 0,129
Οι δάσκαλοι των Ο.Σ. είναι ικανοποιημένοι από τις αποδοχές τους	1	8	41	28	4	28	119	33	p= 0,004
Στο Ο.Σ. θα πρέπει να εργάζονται δάσκαλοι του πρωινού με υπερωριακή απασχόληση	14	20	24	16	27	61	68	29	p= 0,773
Η καλύτερη λειτουργία Ο.Σ. προϋποθέτει σταθερότητα εργασιακού περιβ. για δασκάλους	0	8	45	23	0	20	112	51	p= 0,723
Απαιτείται η συνεργασία των δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	2	4	32	39	1	6	79	99	p= 0,499
Ίδια δικαιώματα δασκάλων απογευματινής και πρωινής ζώνης	1	7	29	40	0	9	78	96	p= 0,651
Η λειτουργία του Ο.Σ. είναι υπόθεση του συλλόγου διδασκόντων	11	22	33	10	12	65	84	20	p= 0,698
Τα προβλήματα θα πρέπει να επιλύονται από τον Διευθυντή Εκπαίδευσης	5	14	37	17	11	51	96	21	p= 0,050
Το Ο.Σ. δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας για αδιόριστους	0	1	25	51	2	5	52	125	p= 0,898
Οι δάσκαλοι του Ο.Σ. θα πρέπει να τοποθετούνται από το δημόσιο	2	3	21	50	4	8	60	111	p= 0,480

⁴⁹ 1= Διαφωνώ απόλυτα, 2 = Διαφωνώ, 3 = Συμφωνώ και 4 = Συμφωνώ απόλυτα

Πίνακας XVII: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με τους παιδαγωγικούς και κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου, ως προς την αστικότητα του σχολείου όπου εργάζονται

Παιδαγωγικοί στόχοι και Κοινωνικοί στόχοι	Αστικότητα σχολείου								
	Πόλη				Χωριό				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Η διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο σχολείο.	5	31	37	4	7	71	84	22	p= 0,226
Το ολοήμερο σχολείο δεν σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών.	2	27	40	5	8	80	82	11	p= 0,182
Το ολοήμερο σχολείο πρέπει μόνο, να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας.	17	53	4	3	42	124	11	6	p= 0,913
Το ολοήμερο πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα.	3	30	34	8	9	75	82	18	p= 0,752
Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών.	0	19	49	9	2	36	109	38	p= 0,143
Θα πρέπει να συστήνουμε στους αδύναμους μαθητές να παρακολουθούν το ολοήμερο σχολείο.	1	13	40	21	3	31	99	51	p= 0,983
Η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου δεν επηρεάζει τη διδασκαλία.	8	43	21	6	39	102	40	4	p= 0,011
Το ολοήμερο παρέχει αντισταθμιστική εκπαίδευση.	2	22	48	2	7	54	105	11	p= 0,995
Το ολοήμερο σχολείο απαλλάσσει την οικογένεια από την αναζήτηση πρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού εκτός σχολείου.	2	28	39	7	6	67	84	27	p= 0,691
Το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο.	8	29	34	6	19	63	80	20	p= 0,577
Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον.	2	4	49	21	5	24	119	36	p= 0,053
Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών για τον τρόπο διαμόρφωσης του προγράμματος του ολοήμερου.	5	35	30	5	7	67	95	14	p= 0,068
Το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί <u>μόνο</u> τους εργαζόμενους γονείς.	2	3	45	27	2	10	102	70	p= 0,677
Το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών.	8	45	21	3	21	96	56	10	p= 0,578
Το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα.	0	5	43	27	2	17	92	73	p= 0,886

Πίνακας XVIII: Η κατανομή των απαντήσεων των δασκάλων του δείγματος σχετικά με τους παιδαγωγικούς και κοινωνικούς στόχους του ολοήμερου, ως προς τη σχέση εργασίας

Παιδαγωγικοί στόχοι και Κοινωνικοί στόχοι	Σχέση εργασίας των δασκάλων του δείγματος								
	Μόνιμοι				Ωρομίσθιοι				
	1	2	3	4	1	2	3	4	
Η διαθεματικότητα βρίσκει καλύτερη εφαρμογή στο ολοήμερο σχολείο.	8	62	55	14	4	42	66	13	0,049
Το ολοήμερο σχολείο δεν σχολειοποιεί τον ελεύθερο χρόνο των μαθητών.	7	54	69	6	3	54	54	11	0,753
Το ολοήμερο σχολείο πρέπει μόνο, να ετοιμάζει τους μαθητές για τα μαθήματα της επόμενης μέρας.	27	103	7	3	33	77	8	6	0,566
Το ολοήμερο πρέπει να δίνει περισσότερη έμφαση στις ελεύθερες δραστηριότητες παρά στα μαθήματα.	6	53	66	14	6	55	51	12	0,342
Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει διεξόδους στα εξωσχολικά ενδιαφέροντα των μαθητών.	0	33	86	22	2	23	75	25	0,345
Θα πρέπει να συστήνουμε στους αδύναμους μαθητές να παρακολουθούν το ολοήμερο σχολείο.	1	21	80	36	3	22	63	37	0,965
Η συνύπαρξη μαθητών διαφορετικών ηλικιών μέσα σε ένα τμήμα του ολοήμερου δεν επηρεάζει τη διδασκαλία.	19	76	40	6	28	69	24	5	0,031
Το ολοήμερο παρέχει αντισταθμιστική εκπαίδευση.	4	39	84	8	5	37	72	6	0,535
Το ολοήμερο σχολείο απαλλάσσει την οικογένεια από την αναζήτηση πρόσθετου εκπαιδευτικού υλικού εκτός σχολείου.	4	57	66	15	4	41	61	20	0,127
Το ολοήμερο προσφέρει περισσότερα πράγματα από ένα φροντιστήριο.	13	49	61	14	13	44	56	13	0,963
Το ολοήμερο σχολείο προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον.	4	13	97	24	2	16	74	34	0,246
Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των γονιών για τον τρόπο διαμόρφωσης του προγράμματος του ολοήμερου.	4	55	71	9	8	47	58	10	0,684
Το ολοήμερο δεν δημιουργήθηκε για να εξυπηρετεί <u>μόνο</u> τους εργαζόμενους γονείς.	1	9	90	40	3	5	59	58	0,007
Το ολοήμερο μειώνει τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών.	9	76	49	5	21	68	28	8	0,026
Το ολοήμερο προσφέρει ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλό εισόδημα.	1	14	87	36	1	7	52	65	0,000

Πίνακας XIX

Το ολόημερο σχολείο συμβάλλει:	Μέσος όρος απαντήσεων
στον εμπλουτισμό του αναλυτικού προγράμματος.	2,77
στην ανανέωση των μεθόδων διδασκαλίας.	2,38
στην ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας.	3,29
στην οικοδόμηση καλύτερων διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών.	3,37
στον περιορισμό της παραπαιδείας.	2,81
στον περιορισμό της εκπαιδευτικής ανισότητας.	2,85
στην κάλυψη των αναγκών των εργαζόμενων γονέων.	3,78
στην ορθολογική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών.	3,41
στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών.	3,03
στην κοινωνικοποίηση των μαθητών.	3,41

10. 2. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Μ.Π.Σ. «*ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ*»

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ (α ν ώ ν υ μ ο)

Αγαπητέ Συνάδελφε,
Αγαπητή Συναδέλφισσα,

Οι αλλαγές που σημειώθηκαν στη σύγχρονη Ευρωπαϊκή κοινωνία, τα τελευταία χρόνια, είχαν ως επακόλουθο τη γέννηση και τη θεμελίωση ενός «άλλου» σχολείου του ολοήμερου σχολείου. Η κυπριακή εκπαιδευτική κοινότητα, ως γνωστό, δεν έμεινε ανεπηρέαστη από αυτές τις εξελίξεις.

Το ερωτηματολόγιο που έχετε στα χέρια σας αποσκοπεί στη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τις **«απόψεις των δασκάλων της Κύπρου για το θεσμό του ολοήμερου δημοτικού σχολείου»**. Πιο συγκεκριμένα, στοχεύει στη συλλογή πληροφοριών για τη λειτουργία του ολοήμερου σχολείου, στην καταγραφή των πιθανών προβλημάτων που προέκυψαν κατά την εφαρμογή και λειτουργία του θεσμού, καθώς και σε άλλα συναφή ζητήματα. Η έρευνα πραγματοποιείται στο πλαίσιο της διπλωματικής μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Η έρευνα αυτή δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί χωρίς τη δική σας συμβολή. Για να έχουν, όμως, κάποια εγκυρότητα και αξιοπιστία τα συμπεράσματα που θα προκύψουν θα σας παρακαλούσα να απαντήσετε με ειλικρίνεια και υπευθυνότητα στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Σημειώστε αυτό που εκφράζει καλύτερα την προσωπική σας θέση ή άποψη. Σας υπενθυμίζω, τέλος, ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και προορίζεται αποκλειστικά για ερευνητική χρήση.

Σας ευχαριστώ για τον πολύτιμο χρόνο που αφιερώσατε στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και σας εύχομαι κάθε επιτυχία στη επαγγελματική και προσωπική σας ζωή.

Αλεξάνδρου Ανθή
Εκπαιδευτικός και μεταπτυχιακή φοιτήτρια
Τηλέφωνο Επικοινωνίας: (0030) 6977209615
e-mail: anthya@edc.uoc.gr